

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1872 — ΤΕΥΧΟΣ ΚΘ'.

ΤΟ ΔΩΡΟΝ ΤΗΣ ΗΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑΣ.

Χίλια ἔθλα καὶ δισακάσια ἐβδομήκοντα δύο ἔτη παρήλθον ἀφ' ἧς ἡμέρας ὁ οὐχὶ καταλύσαι ἀλλὰ πληρῶσαι τὸν νόμον τοῦ Σινᾶ ἔλθων κατὰ τὴν σήμερον ἡμέραν περιετμήθη παρὰ Ἰωσήφ τοῦ Μνήστορος, ὡς μὲν λέγει Ἐφραὶμ ὁ Σύρος, ἐν ᾧ τρόπῳ εἰώθησαν περιτέμνειν οἱ Ἰουδαῖοι, ὡς δὲ λέγει ὁ Ἐπιφάνειος, ἐν τῷ σπηλαίῳ.

Ἀπὸ τῆς μυστηριώδους ἐκείνης ἡμέρας ἤρξατο ἡ τῶν χριστιανῶν ἐποχὴ—ἂν καὶ χρονολογούμεν ἀπὸ τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ καὶ οὕτω σημειούμεν ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν—ἐποχὴ, ριζικὴν ἐπενεγκούσα μεταβολὴν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα, ἀπὸ βάρβρων τὴν ὑψηλίον σείσασα καὶ τὸ τρόπιον τῆς ἀρετῆς κατὰ τῆς κακίας θριαμβευτικώτατα ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ στήσασα! Ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς ἐν ἀκαρεῖ ἠλλοιώθη καὶ ὁ ἀρχὼν τοῦ σκότους ἐντρομος καὶ ἀγωνιῶν ἔδραμεν εἰς τοὺς κευθμῶνας τῶν βασιλείων του, ἵνα αἰωνίως ἐκεῖ θρηγῇ τὴν ἀνεπανόρθωτον ἤτταν του. Οἱ ὀφθαλμοὶ ἀπεκαλύφθησαν καὶ τὸ ἀνέσπεραν φῶς ἀπὸ περᾶτων ἕως περᾶτων τὴν ἀκούμενην διηύγασεν ἡ πλάνη ἀπέπηται καὶ ἡ ἀλήθεια ἔλαμψεν. Ἀλλά.

(ΜΕΝΤΟΡΟΣ Τέμ. Γ'. Τεύχ. ΚΘ').

Ἄνθρωπε! ὅποια διὰ σὲ τεράστια διεπράχθησαν καὶ διαπράττονται. Ὅλίγον ἂν ἀνανήψης καὶ ὀλίγον ἂν συναϊσθανθῆς τὴν ἀξίαν σου, ὅποσον ἀράγε θὰ μεταβάλης τὸν τρόπον τοῦ ζῆν! . . . Ὅποσον δίκαιον εἶχε τῇ ἀληθείᾳ ὁ Ἰησοῦς τριάκοντα τρία ἔτη μετὰ τὴν ὡς σήμερον ἡμέραν, ἀνὴρ ἦδε, ἢ ἀγωνιᾷ ἐν τῷ κήπῳ τῆς Γεθσημανῆ, διορῶν τὴν ἀσύγγνωστον τῆς πλείστης μερίδος τῆς ἀνθρωπότητος μωπίαν, τὴν ἀκατονόμαστον τῆς καρδίας αὐτῆς πώρωσιν, τὸ ἀληθῶς αὐτῆς σκληροτράχηλον.

Ὁ Θεᾶνθρωπος διὰ πολλῶν καὶ πολυειδεστάτων μέσων καὶ λόγους καὶ ἔργους διεδήλωσεν αὐτοῦ τὴν θεότητα, ἧτις ἄλλως τε καὶ δι' ἀπ' ἀοράτου φωνῆς ἐμαρτυρήθη καὶ παρ' ἀνθρώπων ὡμολογήθη διατί; ἵνα ὁ ἄνθρωπος, ἀναλογιζόμενος ἐστὶ Θεὸς ἦν ὁ ἐν εἰρήνῃ γεννηθείς, μὴ ἐπὶ τὰ πολυτελεῆ ρέπη—ἐνθυμούμενος ἐστὶ Θεὸς ἦν ὁ τοὺς πόδας πλύνας τῶν ἐκουστῶ μαθητῶν, μὴ ὑπὸ τοῦ δαίμονος τῆς ὑπερηφανείας, τῆς ἀλαζονείας, τῆς πρὸς τοὺς ὁμοίους του περιφρονήσεως, κυριεύεται—συλλογιζόμενος ἐστὶ Θεὸς ἦν ὁ ἐντειλάμενος τὸ Ὅπως θέelite ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, ποιεῖτε καὶ ὑμεῖς αὐτοῖς ὁμοίως, μὴ ληθμονῆ τὴν ὑ-

ψίστην ταύτην ἐντολήν ἐν πασι καὶ τοῖς λόγοις αὐτοῦ καὶ τοῖς ἔργοις, ἐν πάσῃ στιγμή, ἐν πάσῃ μετὰ τῶν ὁμοίων αὐτῷ ἀνθρώπων ἀναστροφή, ἐν παντί αὐτοῦ λογισμῷ.

Ἄλλ' ὁ ἄνθρωπος, καί τοι ἡ στεντορεία τοῦ Χριστιανισμοῦ σάλπιγξ στεντορείως ἀπὸ τοῦ ὑψηλοῦ Γολγοθᾶ, ὅπως εἰς ἄπασαν τὴν ὑψηλίαν ἀκουσθῆ, διεσάλπισεν, ὁ ἄνθρωπος δυστυχῶς εὐθὺς διηρέθη εἰς δύο: εἰς τὸν Χριστιανόν, ἔστις ἐλάχιστος ἐν ἀρχῇ βαθμιῶν ὅμως ἠῤῥᾶνεν ἡμέρα τῆ ἡμέρα, καὶ εἰς τὸν Χριστιανομάχον, ἔστις παντὶ σθένει προσεπάθει νὰ καταβάλῃ τὴν νέαν θρησκείαν καὶ πάντα ἐκίνοι λίθον ἔπος λησημονηθῆ καὶ αὐτὸ ἀκόμη τοῦ Χριστοῦ τὸ ἔνομα.

Πρὸς στιγμήν ἄς παρχωρήσωμεν τὸν κάλαμον εἰς τὸν πολλὸν ἡμέτερον Βραΐλιαν, οὗ σύντομον βιογραφίαν μετὰ τῆς εἰκονογραφίας αὐτοῦ εἶδομεν ἐν σελ. 81. Ἰδοὺ τί λέγει ὁ ἀληθῶς σοφὸς οὗτος ὁμογενής.

«Ὁ Χριστιανισμός, ἀρ' οὐ ἤρξατο διὰ τῶν ἱερῶν ἀποστόλων νὰ κηρύττεται πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης, δὲν ἔπαυσε πολεμούμενος παντὶ σθένει ὑπὸ τῶν ὄσων τὰ φαιῖα πρόσσοντες, ἐμίσουν τὸ φῶς τὸ ἐξ αὐτοῦ διαχεόμενον, καὶ ἐσπούδαζον νὰ ἐμποδίσωσιν τὴν διάδοσιν αὐτοῦ, ἵνα μὴ ἐλεγχθῆ αὐτῶν τὰ ἔργα. Καὶ οἱ μὲν κρατοῦντες διὰ θωπειῶν καὶ δι' ἀπειλῶν καὶ διὰ φυλακίσεων καὶ δι' ἐξοριῶν καὶ διὰ βασάνων καὶ διὰ θανάτων πολυτρόπων ἐδίωζον τοὺς κήρυκας καὶ ὁμολογητὰς τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως νὰ τὴν ἀρνηθῶσιν· οἱ δὲ σοφοὶ τῶν ἐθνικῶν ἐχλεύαζον καὶ διεβάλλον αὐτὴν, ὡς ἐξ ἀτόπων καὶ παραλόγων δογματῶν συνισταμένην. Οὐδὲν ὅμως ἴσχυσαν οἱ χριστιανομάχοι παντὸς εἶδους εἰς τὸ νὰ ἐξάλειψωσιν, ὡς ἐραντίζοντο, τὸν Χριστιανισμὸν· μάλλον δὲ οἱ διωγμοὶ συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ ἐξαπλωθῆ ἐπὶ πλέον καὶ νὰ διαλάμψῃ τῆλαυγέστερον ἡ θεία καὶ ἀνίκητος αὐτοῦ δύναμις. Καὶ πρὸς μὲν τοὺς τυράννους γενναίως ἀντέστησαν οἱ πολυάθλοοι τῆς εὐσεβείας μάρτυρες ἀνώτεροι· δευτέρως τῶν βασάνων καὶ τοῦ θανάτου καὶ διὰ τῆς κριτικῆς αὐτῶν καταισχύναντες τοὺς διώκτας καὶ στηριζάντες τοὺς πιστοὺς· πρὸς δὲ τοὺς φιλοσόφους ἀντιπαρετάχθησαν οἱ ἱεροὶ τῆς ἐκκλησίας διδάσκαλοι, ἀνασκευάζοντες καὶ ὡς ἴστων ἀρχαίως διαλύοντες τὰ ἐκείνων ἐπιχειρήματα καὶ δεικνύοντες ὅτι τὰ χριστιανικὰ δόγματα εἶνε μὲν ὑπὲρ λόγον οὐχὶ δὲ παρὰ λόγον.

Ἄλλὰ καὶ μετὰ τὴν πᾶσιν τῶν ἐξωτερικῶν διωγμῶν, καὶ ἀρῶν τὸ πλεῖστον μέρος τῆς οἰκουμένης ἠτπᾶσθη τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν, δὲν ἔλειψε τὸ πνεῦμα τῆς πλάνης νὰ διεγείρῃ πολέμους κατ' αὐτῆς καὶ ἀπὸ τῶν ἀπίστων καὶ ἀπὸ τινῶν υἱῶν τῆς ἀπωλείας, οἵτινες ἐγεννήθησαν καὶ ἀνετράφησαν εἰς τοὺς κόλπους αὐτῆς. Πολλὰ καὶ δεινὰ κατὰ καιροὺς ὑπέφερον ἡ ἐκκλησία ἐκ τῶν αἰρεσιάρχων, οἵτινες, ὑπὸ διαφόρων παθῶν κινούμενοι, ἐπροσπάθησαν νὰ νοθεύσωσι τὸ ἄδολον τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας, ἀλλοιοῦντες αὐτὴν πολυειδίως κατὰ τὴν ἰδίαν ἀρέσκειαν. Ἄλλοι δὲ πάλιν, φιλόσοφοι λεγόμενοι, κακῶς μεταχειριζόμενοι τὸν λόγον, ἐν ἔδωκεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἵνα ἐδηγῆ αὐτὸν εἰς τὸ ἀληθές καὶ τὸ ἀγαθόν, οὐ μόνον ἐπεχείρησαν, ὡς οἱ ἐθνικοὶ, τὰς ὑπὸ Θεοῦ ἀποκαλυφθείσας ἀληθείας πρὸς σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου ν' ἀποδείξωσιν ἀντιμαχόμενας πρὸς τὸν ὀρθὸν λόγον, ἀλλὰ καὶ περὶ

αὐτῶν τῶν ἱστορικῶν τοῦ χριστιανισμοῦ βιάσεων, ἃς οἱ παλαιοὶ χριστιανομάχοι οὔτε ἠμφισβήτησαν, οὔτε ἠδύναντο ν' ἀμφισβήτησωσιν, ἐπειδὴ πολὺ πρόσφατα ἦσαν τότε τὰ γεγονότα καὶ παρὰ πάντων ὁμολογούμενα, ἐτόλμησαν οὗτοι νὰ ἐγείρωσιν ἀμφιβολίας. Πλὴν καὶ τὰς αἰρέσεις κατέβαλεν ἡ ἐκκλησία διὰ τῶν συνόδων, ἢ πείσασα τοὺς αἰρετικούς νὰ ἐπιστρέψωσι πρὸς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν, ἐξ ἧς ἀπεσκήρτησαν, ἢ ἀποκόψασα τῆς κοινωνίας αὐτῆς ὡς μέλη σεσηπότεα τοὺς ἀπειθήσαντας εἰς τὴν ψῆφον αὐτῆς καὶ ἐμμείναντας εἰς τὴν πλάνην. Τὰς δὲ τῶν ἀσεβῶν βλασφημίας ἄνδρες Χριστιανοὶ καὶ ζηλωταὶ ἀνέτρεψαν, διὰ πολλῶν καὶ ἀναντιρρήτων ἀποδείξεων (1) ἀποδείξαντες, ὅτι διὰ τῆς ὀρθῆς χρήσεως τοῦ λογικοῦ δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ γνωρίσῃ ὅτι ὁ χριστιανισμὸς οὐδὲν ἔχει παρὰ λόγον ἢ μυθώδες, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας εἶνε ἡ μόνη ἀληθινὴ θρησκεία»

Ταῦτα ὁ μαλισταγῆς τοῦ σοφοῦ Βραΐλια κάλαμος, τὰ ὅποια ἀντὶ παντὸς ἄλλου δώρου διὰ τὴν πρωτοχρονικὴν προσφέρομεν τοῖς φίλοις ἀναγνώσταις.

Ἄλλὰ τὸ πλεῖστον τῆς κατ' ἡμᾶς χριστιανικῆς νεολαίας πῶς διάκειται περὶ τὰ πρὸς τὴν θρησκείαν καθήκοντά της; ψυχρότατα· διατί; διότι οὕτω διάκεινται πρὸς αὐτὴν καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν διδασκάλων τῆς, δυστυχῶς! Διατί; διότι ἐν τῇ σοφίᾳ αὐτῶν εὐρίσκουσι τὸν χριστιανισμὸν μωρίαν καὶ ἐπιπόνημα τῶν πανούργων πρὸς χαλινωγίαν μόνον τοῦ ἀμαθοῦς ὄχλου. Ἀλλοίμονο! .. Ἄλλὰ μὴ σᾶς μέλει ἡ νεολαία δὲν ἀναμένει ἀπὸ μόνων τῶν διδασκάλων τῆς τὸ παρὰ δόγμα τοῦτο. Τὴν πρὸς τὴν θεοσδοταν τοῦ γλυκυτάτου Ἰησοῦ θρησκείαν περιφρόνησιν καὶ ψυχρότητα βλέπει εἰς ἀπάσας τῶν πεπαιδευμένων τὰς τάξεις. Ὑπαγε εἰς τὸ θέατρον, ἀν θέλῃς νὰ ἴδῃς πάντας τοὺς ἀπὸ πασῶν τῶν τοῦ πανεπιστημίου σχολῶν ἐξεληθόντας· ὑπαγε καὶ εἰς τὰς ἐκκλησίας, ἀν θέλῃς νὰ ἴδῃς πάντα τὰ περιτρίμματα τῆς κοινωνίας, ὡς οἱ ἐπὶ σοφίᾳ κομψούμενοι ὀνομάζουσι τοὺς χριστιανούς.

«Χριστιανοὶ δὲν εἶνε οἱ τρέχοντες εἰς τὰς ἐκκλησίας» ἀνακράζουσιν οἱ κύριοι οὗτοι «μὴ φροντίζοντες δὲ ποσῶς νὰ κάμωσι τὰ ὅσα ἐντέλλεται ὁ Χριστός!» «Ἐγχοῦσι δίκαιον καὶ ἡμεῖς δὲν λέγομεν τὸ ἐναντίον. Ἄλλ' ἐπειδὴ τοῦτο εἶνε ἀλήθεια, διὰ τοῦτο πρέπει νὰ περιφρονῶμεν τὴν ἐκκλησίαν; τὴν φιλόστοργον ἡμῶν μητέρα, δι' ἧς καὶ εἰσερχόμεθα εἰς τὸν κόσμον τοῦτον καὶ ἀπ' αὐτοῦ ἀπερχόμεθα; Ἄλλὰ . . . . ἃς ρίψωμεν τὴν γραμίδα, ἵνα μὴ ἐπὶ ἀκαιρολογία κατακριθῶμεν, καὶ ἃς παρχωρήσωμεν τὸν λόγον εἰς τὴν ἀνεπαγγελματικὴν τῶν Παρισίων,» ἦτις, περὶ τοῦ παρὰ τῇ Γαλλικῇ κυβερνήσει ἀντιπροσώπου τῆς Αὐστροουγγρικῆς μοναρχίας πρίγκηπος Μετερνίχου τὸν λόγον ποιουμένη, διδάσκει ἡμᾶς τὰ ακόλουθα.

«Ἡ παρὰ τῆς τῆς πρίγκηπος Μετερνίχου ἀπὸ τῆς ἐν Παρισίοις θέσεώς του ὡς πρεσβευτοῦ τῆς Αὐστροουγγρικῆς εἶνε, οὕτως εἰπεῖν, εἰς τὴν ἡμερησίαν διαταγήν. Οὐδενὸς ἄλλου ἀνδρὸς ἢ ἀπουσία ἠδύνατο νὰ καταλίπη τοιοῦτον κενὸν ἐν τῇ ἀνωτέρᾳ

(1). Πλείστα τῶν ἀποδείξεων τούτων ἀναγινώσκαι τις καὶ ἐν τῷ ἀξιολόγῳ συγγράμματι «Φιλοσοφικαὶ Μελέται περὶ Χριστιανισμοῦ ὑπὸ Αὐγούστου Νικολάου εἰς τόμους τρεῖς ἐκδ. 2α, ἐν Κερκύρα 1864.»

Γαλλικῇ κοινωνίᾳ ὅδε μικρὸς ἐξ ἀνδρῶν ἐξόχων καὶ ἀριστοκρατικῶν καλλιτεχνῶν κύκλος, ἐν μέσῳ τοῦ ὁποίου ἀπὸ τινῶν χειμῶνων ἠρέσκετο ὁ πρίγκηψ νὰ διέρχηται τὰς ὥρας τῆς ἀνέστεώς του, θέλει πενήθησε ἐπὶ τῇ ἀναχωρήσει αὐτοῦ. Εἰ μὴ ὁ κ. Μετερνίχ συνεβουλεύετο ἡ τὰ ἴδια αὐτοῦ αἰσθημάτων, ἤθελεν ἤδη παραιτηθῆ ἀπὸ τῆς ὁ θέρου παρελθόντος ἔτους: «ἐνέργησον διπλωματικὰ καθήκοντα, ἔλεγεν ἐν Τούρ, μετ' ἀνθρώπων μὴ ἐννοούντων ἄλλην λέξιν εἰμὴ τὸ «Μπούμ!»». Ὑπέικων ὅμως εἰς τὰς προτροπὰς τοῦ κόμητος Βάιστ καὶ εἰς τὰς παρακλήσεις τῶν φίλων του, ἀπεφάσισε νὰ διαμείνῃ ἐν τῇ θέσει του, ἀλλὰ πάντοτε ὑπὸ ἴβρον. Ἐλεύθερος δὲ ἦδη ὡς ἐκ τῆς παραιτήσεως τοῦ κόμητος Βάιστ, ἐπανελάβην ἐπιμόνης τὴν περὶ παραιτήσεώς του πρότασιν. «Συμμορφοῦμαι πρὸς τὸν δημοκρατικὸν συρμόν τῆς ἐποχῆς, ἔλεγεν ἐσχάτως πρὸς τινὰ τῶν φίλων του, ὅχι γένω οἰνοπώλης». Ὁ κ. Μετερνίχ κατεῖχε τὴν θέσιν πρεσβευτοῦ ἐν Παρισίοις ἀπὸ τοῦ Δεκεμβρίου τοῦ 1859, διαδεχόμενος τὸν Βαρὼν-Οὐβνερ. Ἐγεννήθη τὴν 7 Ἰανουαρίου 1829 ἐκ πατρὸς τοῦ διασήμευ πρίγκηπος καὶ μεγάλου καγκελαρίου Μετερνίχου, ἐκ μητρὸς δὲ τῆς βαρονέσσης Ἀντουανέτας Δελεϊκίαν, δευτέρας συζύγου τοῦ πατρὸς του. Πρέπει νὰ πλησιάζῃ τις πολλὸν τὸν πρίγκηπα Μετερνίχον ὅπως κατανοήσῃ τὰ ἔξοχα αὐτοῦ προτερήματα καὶ τὸ ὕψος τοῦ πνεύματος καὶ τὴν εὐγένειαν τῆς καρδίας, ἃτινα ὑποκρύπτονται ὑπὸ τὴν κατ' ἐπιφάνειαν νυσταλέαν αὐτῆν φύσιν τὴν ἀείποτε ἔχουσαν τὴν γαλήνιον καὶ προσηγῆ ἐκείνην ἀβρότητα, τὴν ἰδιόζουσαν εἰς τὴν εὐγενεστάτην ἀριστοκρατίαν.

Καλλιτέχνης ἐκ τῶν δοκίμων, συνέθετο πολλὰ ἐξιδίωχα μουσικὰ ἔργα· ἐν τούτῳ κατὰ τινὰ παράδοξον ὄλωις ἀντίθεσιν φαίνεται ἐπιρρεπέστατος πρὸς τὴν Θεολογίαν, ἐνδιπρὶβων μετὰ πολλῆς ἠδονῆς εἰς τὰ ἀπρόσιτα ὕψη τῆς δεινότητος ταύτης τῶν ἐπιστημῶν· οὕτως ὅποταν μὴ ἀνασχολῆται περὶ τὴν πολιτικὴν ἢ περὶ ἄλλας κοινωνικὰς σχέσεις, ἐπιτίθεται περὶ τὴν ἔρευναν θρησκευτικῶν ζητημάτων ὥστε ὑπὸ τὴν δογματικὴν ἐποψὴν δυνατὸν εἰπεῖν ὅτι κατέστη ἀληθῶς ἐκκλησιαστικὸς πατήρ. Τίς ἠδύνατο νὰ ὑποπτευθῆ ὅτι ὁ διπλωμάτης τῶν μεγαλοπρεπῶν ἔορτῶν τῆς Κομπιένης ἢ εἰς τῶν εὐφραστέρων ἀνδρῶν τῶν ἀριστοκρατικῶν Παρισίων αἰθουσῶν ἠδύνατο νὰ ἔχῃ τσαούτην κλίσιν εἰς θεολογικὰς σπουδὰς; Ὁ βίος παντὸς ἀνθρώπου εἶνε μεστὸς τοιοῦτων ἀντιρᾶσεων, ὁμοιάζει δὲ πρὸς τὸν ναὸν τοῦ διπροσώπου Ἰανοῦ Δυστυχῶς τὸ πλῆθος δὲν βλέπει· εἰμὴ τὴν μίαν μόνον ὄψιν· ἐντεῦθεν δὲ αἱ περὶ τῶν ἀνθρώπων σχαλεραὶ κρίσεις. Ἡ πρὸς τὸ προσωπικὸν τῆς πρεσβείας συμπεριφορά τοῦ πρέσβους ἦτο ἐκ τῶν λαμπροτάτων ἐν τῷ διπλωματικῷ κόσμῳ. Προσεκαλοῦντο κατ' ἐκαστὴν εἰς τὴν τράπεζαν τὰς δ' ἐσπέρας κατ' ἃς ὁ Πρίγκηψ καὶ ἡ Πρίγκηπέσσα δὲν ἐδείκνουν οἴκον, ἔπερ ἄλλως σπανίως συνέβαινε, χρηματικὴ ὄψωρ ἦτον βεβαία πρὸς τοὺς ὑπαλλήλους τούτους.

ΤΟ ΝΕΟΝ ΕΤΟΣ

I.

Ἄνατέλλει ἡ ἡμέρα πρώτη Ἰανουαρίου· ὁ βορρᾶς λυσσῶν βρυχᾶται διὰ βρυχηθμοῦ ἀγρίου, ἡ χιὼν δ' ἀδιαλείπτως ἐκ τοῦ ὕψους καταβαίνει καὶ τὸ πᾶν κατακαλύπτει καὶ τὸ πᾶν καταλευκαίνει

καὶ ἐνδύεται ἡ φύσις τὴν ψυχρὰν λευκὴν χιόνα, ὡς ἐτήσιον στολὴν τῆς ὡς τὸν νυμφικὸν χιτῶνα· πάντα δὲ ἀνεξαιρέτως τὰ πηγά τε καὶ τὰ ζῶα κατακρύπτονται ἡσυχῶς ἐν ταῖς φωλαῖς ἀθρόα, ὅ τε μύρμηξ πλῆρη ἔχων τὰ ταμεία κόκκων οἴτου τρώγει· πίνει καὶ καθεῖται ἄφροντις ἐν τῇ ὄπῃ του καὶ ἐν γένει κατατρέχει· ἐν ὁπᾷς πᾶτα ἡ φύσις καὶ τὰ ἄψυχα καὶ ζῶντα πάντα κρύπτονται ἐπίσης.

II.

Ἄνατέλλει ἡ ἡμέρα πρώτη Ἰανουαρίου, ἡ φαιδρα αὐτῆ ἡμέρας τοῦ Ἁγίου Βασιλείου· τὸ τοῦ νέου ἔτους ἄσμα παντὸς παίδος τραγωδοῦσι, ἐξώθηεν τῆς θύρας κ' ἐνδὸν μουσικὰ ἀντίκαλοῦσι παντοῦ κρότος τῶν τυμπάνων, τῶν σαλπίνγων καὶ ἀσμάτων μίγνυται μετὰ τοῦ κρότου ἀνθρώπων πατημάτων. Ἄνατέλλει ἡ ἡμέρα τοῦ Ἁγίου Βασιλείου, ἔτους πρώτη καὶ ἡμέρα εὐφροσύνης παγκοσμίου· τὸ δὲ παλαιὸν μας ἔτος καταντήσαν γηραλέον, ὡσπερ οἱ προπάτορές του, παραδίδει πνεῦμα πλέον κ' εἰς τὸν ὀρόνον ἀντι τούτου ἀναβαίνει ἔτος νέον ἑστεμμένην ἔχων κίρα, πλήρης χάριτος κ' ὠραίων

III.

Ἄνατέλλει ἡ ἡμέρα πρώτη Ἰανουαρίου, πανηγύρεως ἡμέρα κ' ἑορτῆς ἐνικαίου· τὸ δὲ γηραλέον ἔτος ἔκτοτε τοῦ βίου λήγει καὶ ὄδον ἐλπιδῶν νέων χρυσωτέρων μᾶς ἀνοίγει· νέον ἔτος, ὅπερ σχίζον τὰς ἐκτάσεις τῶν αἰθέρων ἐπὶ τῶν χρυσῶν πτερύγων ἀφικνεῖται αὐτὰς φέρον καὶ πρεσβύτας δὲ καὶ βρέφη καταθέλλ' ἡ ἀφίξις του καὶ ἀγγέλλεται μὲ ἤχους μουσικῶν ἢ ἔλευσίνος του. Τὰς ὁδοὺς δὲ κατακαλύζουσι παιδιμύστικα καὶ δῶρα, βασιλόπηται, πλακοῦντες κ' ὅσα ἀπαιτεῖ ἡ ὥρα. Ἐφθασε τὸ νέον ἔτος· νέοι, γέροντες, χαρῆτε καὶ εἰς μίαν πάντας, πᾶσαι, τράπεζαν συνευφρανθήτε

IV.

Ἄνατέλλει ἡ ἡμέρα πρώτη Ἰανουαρίου, ἔτους πρώτη καὶ ἡμέρα τοῦ Ἁγίου Βασιλείου· ἡ ἡμέρα τῆς σπατάλης, ἡ πανηγύρις τῶν δώρων, ἡ τῶν πληρωμῶν ἡμέρα, τῶν τοῦ νέου ἔτους ἑορτῶν. Σήμερον οἱ ὑπηρεταὶ οἱ πρὶν κατηρεῖς γελῶσι· καὶ μετὰ σπουδῆς μεγάλης βλέπει νὰ σ' ὑπηρετῶσι καὶ μετὰ σπουδῆς τσαούτης σοὶ ἀνοίγουν τὴν θύραν, ὥστε θέλεις καὶ δὲν θέλεις τῷ ἀνοίγεις σὺ τὴν πύραν. Σήμερον εἰς οἴκους τρέχουν οἱ ὑπάλληλοι ἐμπορών καὶ τοῖς εὐχονται ὑγείαν κ' εὐτυχίαν χάριν δώρων. Ἐνὶ λόγῳ ἀντὶ λόγων σήμερον δίδονται δῶρα καὶ ὑπηρετῶν καὶ παιδῶν εἶν' ἡμέρα ἡ Πανδώρα.

V.

Ἄνατέλλει ἡ ἡμέρα πρώτη Ἰανουαρίου, τὸ δὲ γηραλέον ἔτος λήγει ἔκτοτε τοῦ βίου. Ὡς ὁ ρυαξ τῆς κοιλάδος ρέει, ρέουσιν οἱ χρόνοι· ὁ δὲ πανδαμάτωρ χρόνος ἕνα ἕνα τοὺς σαρώνει. Ἐληξέ, καθὼς καὶ τ' ἄλλα, καὶ τὸ νέον ἄπαξ δύσει· ἂν καὶ μὲ πομπὰς γενῶνται, πλὴν τὸ τέρας του ἐγγίσει· Ἐληξέ—καὶ τί δὲν λήγει; ἔδυσε—καὶ τί δὲν δύει; τί δὲ πέπλος τοῦ θανάτου καὶ τῆς λήθης δὲν ἐγκλείει. Ὡ! τὸ πᾶν ὑπὸ τὰ δύο θέλει κύψει τὸν αὐχένα· ὦ! τὸ πᾶν αὐτὰ δουλώσουν ἐκτός μόνον Ἐνα Ἐνα!! Ἐληξέ κ' ὁμοῦ ἐν ἔτος ἐληξέ ἐκ τῶν τῆς ζωῆς μας καὶ ἐγγύτεροι συνάμα εἰμεθα τῆς τελευτῆς μας.

VI.

Ἐνατέλλει ἡ ἡμέρα πρώτη Ἰανουαρίου
 Ἔτους πρώτη καὶ ἡμέρα τοῦ Ἁγίου Βασιλείου.
 Ἄλλοι μὲν φιλοδωροῦσι καὶ ἐναλλάξ φιλοδωροῦνται,
 ἄλλοι δὲ τριῶν ἀνθρώπων ὅπως θερμανθοῦν στεροῦνται,
 εἰς τοὺς οἴκους ἄλλων τρέχουν μὲ φαιδρότητα οἱ φίλοι,
 ἢ τῆς ἐορτῆς ἡμέρα πρὶν ἀκόμη ἀνατεῖλαι,
 καὶ εὐχονται «τὸ νέον ἔτος νὰ διέλθουν ἐν ὑγείᾳ
 εὐφροσύνης ἄνευ πόνων ἐν μεγάλῃ εὐτυχίᾳ»
 καὶ εἰς ἄλλων ἄνευ κρότου ἐπισκέπτονται καὶ ἡσύχως
 δύο φίλοι — πλὴν τί φίλοι; ἢ τε πείνα καὶ τὸ ψῆχος.
 Ἄλλοι κἀθῆντι ἐν τραπέζαις καὶ ἀπληστῶς εὐωχούνται,
 ἄλλοι δὲ αὐτοῦ τοῦ ἄρτου τοῦ ἕηρου ἀποστεροῦνται.

VII.

Ἐνατέλλει ἡ ἡμέρα πρώτη Ἰανουαρίου,
 σεις δέ, οἱ ἐπὶ τοῦ φροῦδου εὐτυχίῃτε τούτου βίου,
 ἐκ τῶν δώρων σας ἐκείνων ἄπερ δίδετε κατ' ἔτος
 δώσετε δ' ἀναμνηστικῶς, ὡς τὸ σύνθηρες, καὶ ἐφέτος
 τὰ ἡμίση ἢ τὸ τρίτον δώσατε τοῖς ἀδελφοῖς σας
 καὶ ἃς λείψωσι τὰ δῶρα τὰ πολλὰ καὶ οἱ χοροὶ σας.
 Δώσατε ἐλευθερίᾳ ἡμᾶρ καθ' ὃ πάντες μετοικοῦμεν
 καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν συγχρόνως ἄπαντες ἀναχωροῦμεν
 καὶ εἰς ὃν θ' ἀναμνησθῆτε ἀπειροπλακτικῶς, φίλοι.
 Δώσατε ἵνα προσφέρουν μετὰ σεβασμοῦ τὰ χεῖλη
 ὄλων τῶν πτωχῶν τὸ δυνάως δοξαζόμενον ὄνομά σας,
 ἐν μιᾷ φωνῇ δὲ πάντες νὰ κηρύττουν τὰ καλὰ σας.

VIII.

Ἐνατέλλει ἡ ἡμέρα πρώτη Ἰανουαρίου,
 Σὺ δ' ὁ ἐφορῶν τὰ πάντα ἐκ τοῦ θρόνου τ' οὐρανοῦ
 ὦ! εὐδόκησον τὸ ἔτος ὅπως ἦ ὦ! τρισευδαίμων,
 ἀπὸ τὰς σφαγῶν καὶ θρήνων νὰ ἀπέχη τῶν πολέμων
 νὰ ἀπέχη ἀπὸ θλίψεως καὶ ἀπὸ ἐπιδημίας
 καὶ τὰ ρέθηρα νὰ ἐκχέῃ πανταχόσε τῆς ὑγείας.
 ὦ! εὐδόκησον τὰ δύο παρελθόντα νὰ παρέλθουν
 σὺν τοῖς ἐπ' αὐτῶν συμβάσει, ἃ ποτὲ μὴ ἐπανέλθουν.
 Πανταχοῦ δ', ἐπικρατούσης τῆς ὑγείας καὶ εὐρήνης
 καὶ ἀποσκορακισθείσης ἀσθενείας καὶ θδύνης,
 νὰ δοξαζῆται, ὦ πλάστα, τ' ὄνομά σου παρὰ ὄλων
 ἀπὸ τοῦ ἑνὸς μας πόλου ἕως εἰς τὸν ἄλλον πόλον.

Κωνσταντινούπολις, Δεκεμβρίου 1871.
 Θ. Μ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΛΑΙΑΣ ΥΠΟ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗΝ ΕΠΟΨΙΝ.

Μέρος Β'. (1).

Ἐν Ρώμῃ τῇ αἰδίῳ ταύτῃ πάλαι, τῇ καὶ Ἑλληνικοῦς τε θεοὺς
 προσλαβούσῃ, ὁ πῖλος τῶν φλαμεντῶν, ἦτο ἱερέων τοῦ Διός, τοῦ
 Ἄρεως καὶ τοῦ Ρωμύλου, ἐκαλεῖτο «πῖλος λευκός» (alhogaleus).
 Οἱ ἱερεῖς ἐφόρουσιν αὐτὸν πάντοτε, ἐκτὸς μόνον ὅτε ἐσχό-
 λαζον κατ' οἶκον. Ὁ πῖλος δ' οὗτος ἦτο κατασκευασμένος ἐκ τοῦ
 δέρματος λευκοῦ ἱερείου, καὶ εἶχεν ἐπὶ κορυφῆς κλάδον ἐλαίας.

Οἱ ἀρχαῖοι Ρωμαῖοι, πρὸς καθ' ἑαυτοὺς νουὸς, περιεκύκλουν
 πρῶτον αὐτὸν μὲ στεφανίους διακρίβων ἀνθέων, μετέπειτα δ' αἱ
 ἱερεῖαι Ἐστιάδες εἰσέρχοντο ἐν αὐτῷ κρατοῦσαι εἰς χεῖρας κλά-
 δους ἐλαίας.

Ἐν Σπάρτῃ οἱ πολεμισταί, οἱ ἄξιαι τῆς πατρίδος ἀναδειχθέν-

(1) Ἴδε τὸ Α'. μέρος σελ. 105.

τες, ὡς κάλλιστα περιεπόμενοι δι' ἰδιαίτερον τινῶν τελετῶν, πε-
 ριστέρωντο καὶ μὲ κλάδους ἐλαίας καὶ ἄλλων δένδρων.

Ὁ Θησεύς, πρὶν ἢ ἀπέλθῃ διὰ τὴν Κρήτην, ἔνθα ἔμελλε νὰ
 ἀπαλλάξῃ τὴν πατρίδα του ἀπὸ τὸν αἰσχρὸν ἐκείνον φόρον νεανί-
 σκων καὶ παρθένων, τοὺς ὁποίους ἀνὰ πᾶσαν ἐνναετίαν ἔπεμπον
 οἱ Ἀθηναῖοι πρὸς τὸν Μίνωα, ἵνα σπαρχυθῶσιν ὑπὸ τοῦ Μίνω-
 ταύρου τοῦ ἐν τῷ ἐκεῖ Λαβυρίνθῳ ἐνδιαιτωμένου, «παρὰ λαβῶν
 τὰ διὰ κλήρου λαχόντα τέκνα ἐκ τοῦ πρυτανείου καὶ εἰσελθῶν
 εἰς τὸ Δελφίνιον, νὰν οὕτω καλούμενον, προσέφερον ὑπὲρ αὐτῶν
 τῷ Ἀπόλλωνι τὴν ἱκετηρίαν. Αὕτη δ' ἦτο κλάδος ἀπὸ τῆς ἱεράς
 ἐλαίας, διὰ λευκῶν ταινιῶν καταστεμμένης. Ἐκείθεν δὲ προσευ-
 χηθεὶς ἐπέσθῃ τοῦ πλοίου του, τῇ ἕκτῃ μηνὸς Μουουχιάωνος, καθ'
 ἣν ἡμέραν ἔτι καὶ σήμερον πέμπουσι τὰς κόρας εἰς Δελφίνιον
 διὰ νὰ ἐξιλεώσῃσι τὸν Θεὸν διὰ δώρων καὶ θυσιῶν.» —

«Γενόμενος δὲ τοῦ κλήρου, παραλαβὼν τοὺς λαχόντας ὁ Θη-
 σεύς ἐκ τοῦ πρυτανείου καὶ παρελθὼν εἰς Δελφίνιον ἔθρηκεν
 «ὕπὲρ αὐτῶν τῷ Ἀπόλλωνι τὴν ἱκετηρίαν. Ἦν δὲ κλάδος ἀπὸ
 «τῆς ἱεράς ἐλαίας ἐρίῳ λευκῷ καταστεμμένης. Εὐξάμενος δὲ
 «κατέβαινεν ἕκτη μηνὸς ἐπὶ Ὀλύμπῳ Ἰασομένῳ Μουουχιάωνος,
 «ἢ καὶ νῦν ἔτι τὰς κόρας πέμπουσιν Ἰασομένῳ εἰς Δελφίνιον.»
 (Πλουταρχ. Θησεύς XV III).

Ἡ ρηθεῖσα δ' ἐλαία ἐκαλεῖτο «ἱερά», διότι ἐνομιζέτο ὅτι ἡ
 Ἀθηνᾶ ἔκχεεν αὐτὴν νὰ βλαστήσῃ, ὅτε διημερισθῆτε πρὸς τὸν
 Ποσειδῶνα περὶ τοῦ δικαιοῦματος αὐτῆς τοῦ νὰ ἐπονομάσῃ τὰς
 Ἀθῆνας διὰ τοῦ ὀνόματός της.

Ὁ Πυρρῆος ἀρρηγεῖται τὰ περὶ τοῦ ἱεροῦ τούτου δένδρου οὕτω
 πως. «Περὶ δὲ τῆς ἐλαίας οὐδὲν ἔχουσιν ἄλλο εἰπεῖν ἢ τῇ
 »θεῷ μαρτύριον γενέσθαι τοῦτο εἰς τὸν ἀγῶνα τὸν ἐπὶ τῇ χώρᾳ.
 »Λέγουσι δὲ καὶ τάδε, κατακαυθῆναι μὲν τὴν ἐλαίαν ἡνίκα ὁ
 »Μῆδος τὴν πόλιν ἐνέπρησεν Ἀθηναίους, κατακαυθεῖσαν δὲ αὐ-
 »θημερὸν ἔσον τε ἐπὶ δύο βλαστῆραι πῆγεις.» (Πυρρῆ. Βιβλ.
 I. Κεφ. XXVII).

ἦτοι «Περὶ δὲ τῆς ἐλαίας ταύτης οὐδὲν ἄλλο ἔχουσι νὰ εἴ-
 πωσιν εἰμὴ ὅτι τοῦτο ἐγένετο ὡς μαρτυρία τοῦ μετὰ τοῦ Πο-
 σειδῶνος ἀγῶνος τῆς Ἀθηνᾶς ἐπὶ τῇ ὀνομασίᾳ τῆς χώρας τῶν
 Ἀθηνῶν. Λέγουσι δὲ καὶ τάδε, ὅτι ἡ ἐλαία αὕτη κατακαυθῆ μὲν
 ὅποτε ὁ Μῆδος κατέκαυσε τὴν πόλιν τῶν Ἀθηναίων, ἀλλ' ὅτι
 κατακαυθεῖσα αὐθημερὸν ἀνεβλάστησεν ἐπὶ δύο περιπόυ πῆγεις.»

Ὁ Ἡρόδοτος διηγεῖται τὸ ἐπόμενον περὶ ἐλαίας ἱστορικόν:
 «Ἐπιδαυριοῖσι ἡ γῆ κερπὸν οὐδένα ἀνεδίδου. Περὶ ταύτης ὦν
 »τῆς συμφορῆς οἱ Ἐπιδαυριοὶ ἐχρέωντο ἐν Δελφοῖσι· ἡ δὲ Πυ-
 »θίη σφέας ἐκέλευε Δαμίας τε καὶ Αὐξήσιος ἀγάλματα ἱδρῶσα-
 »σθαι. καὶ σφί ἱδρῶσαμένοι ἀμεινον συνοίσεσθαι. Ἐπειρώτερον ὦν
 »οἱ Ἐπιδαυριοὶ κότερα χαλκοῦ ποιεῖνται τὰ ἀγάλματα ἢ λίθου·
 »ἢ δὲ Πυθίῃ οὐδέτερον τούτων ἔα, ἀλλὰ ξύλου ἡμέρης ἐλαίας·
 »Ἐδέοντο ὦν οἱ Ἐπιδαυριοὶ Ἀθηναίων ἐλαίην σφί δοῦναι ταμέ-
 »σθαι, ἱσοτάτας δὲ κείνας νομίζοντες εἶναι. Λέγεται δὲ καὶ ὡς
 »ἐλαία ἦσαν ἄλλοθι γῆς οὐδαμοῦ κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον ἢ Ἀθη-
 »νησι. Οἱ δὲ ἐπὶ τοῖς δε δώσειν ἔφασαν ἐπ' ὧ ἀπαχθῶσι ἔτος ἐκά-
 »στου τῇ Ἀθηναίῃ τῇ πολιᾷδι ἱρὰ καὶ τῷ Ἐρεχθεῖ. Καταίνε-
 »σαντες δ' ἐπὶ τούτοις οἱ Ἐπιδαυριοὶ τῶν τε ἐδέοντο ἔτυχον, καὶ

» ἀγάλματα ἐκ τῶν ἐλαίων τούτων ποιησάμενοι ἱδρῶσαντο· καὶ
 » ἦτε τῇ σφί ἔφερε, καὶ Ἀθηναῖοις ἐπετέλεον τὰ συνέθεντο.»

(Ἡρόδ. Τερψιχ. 82.)

ἦτοι «Εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν ἡ γῆ τῶν Ἐπιδαυρίων οὐδένα ἔφερε
 κερπὸν, οἱ Ἐπιδαυριοὶ ἠρώτησαν τὸ ἐν Δελφοῖς μαντεῖον περὶ τῆς
 συμφορᾶς ταύτης. Ἡ δὲ Πυθία διέταξεν αὐτοὺς ν' ἀνεγείρωσιν
 ἀγάλματα τῆς Δαμίας καὶ τῆς Αὐξήσιος, καὶ ὅτι τὸ ἴδιόν των
 συμφέρον ἀπαίτει νὰ πράξωσιν οὕτω. Οἱ Ἐπιδαυριοὶ πάλιν ἐπη-
 ρώτων πῶς νὰ κατασκευάσωσι τὰ ἀγάλματα, ἐκ χαλκοῦ ἢ λίθου·
 Ἡ Πυθία οὐδέτερον τούτων τοῖς ἐπέτρεπεν, ἀλλὰ μόνον ἐκ ξύλου
 καλλιεργημένης ἐλαίας. Τὴν ἀπάντησιν ταύτην λαβόντες οἱ Ἐπι-
 दाυριοὶ ἐξήτουν τὴν ἄδειαν παρὰ τῶν Ἀθηναίων ὅπως κόψωσιν
 ἐλαίας τινὰς ἐκ τοῦ ἐδάφους τῶν Ἀθηνῶν, θεωροῦντες ἐκείνας
 μόνας τὰς ἐλαίας ἱεράς. (Λέγεται δ' ὅτι κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον,
 οὐδαμοῦ ἄλλοθι ὑπῆρχον ἐλαίαι, εἰμὴ ἐν Ἀθήναις.) Οἱ δ' Ἀθη-
 ναῖοι τοῖς ἐπέτρεψαν νὰ κόψωσιν ἐπὶ ρητῇ συμφωνίᾳ ὅτι καθ' ἕ-
 καστον ἔτος ἦθελον προσφέρει οἱ Ἐπιδαυριοὶ θυσίαν τῇ προστά-
 τιδι τῆς πόλεως των Ἀθηνᾶ καὶ τῷ Ἐρεχθεῖ. Συναινέσαντες πρὸς
 ταῦτα οἱ Ἐπιδαυριοὶ ἔτυχον τοῦ ποθομένου, καὶ ἐκ τῶν ἐλαίων
 τούτων ποιησάμενοι ἀγάλματα ἀνήγειραν αὐτά. Ἐκτοτε δ' ἡ γῆ
 αὐτῶν ἐκαρποφόρει, καὶ αὐτοὶ δ' ἐξέτελλον πρὸς τοὺς Ἀθηναίους
 τὰ συμφωνηθέντα.»

Αἱ εἰρημέται θεότητες Δαμία καὶ Αὐξήσιος εἰσὶν αἱ αὐταὶ θεαὶ
 Δημήτηρ καὶ Περσεφόνη, τῶν ὁποίων ἡ μυστηριώδης λατρεία εἴ-
 χεν ἐπεκταθῆ ἐφ' ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα, καὶ μάλιστα ἀπὸ τῆς
 ἀριζέως τῶν ἐκείσε Λιγυρτικῶν ἀποικιῶν. Ἐθεωροῦντο δὲ πρό-
 ξενοι εὐφορίας καὶ εὐκαρπίας.

Ὁ αὐτὸς Ἡρόδοτος διηγεῖται καὶ τάδε:

Ὁρμημένῳ δὲ Ξέρξῃ στρατηλάττειν μετὰ ταῦτα, τρίτῃ ὄψις ἐν
 » τῷ ὕπνῳ ἐγένετο, τὴν οἱ μάγοι ἔκριναν ἀκούσαντες φέρειν τε
 » ἐπὶ πᾶσαν γῆν, δουλεύσειν τε οἱ πάντας ἀνθρώπους ἢ δὲ ὄψις
 » ἦν ἦδε· ἐδόκει δὲ Ξέρξης ἐστεφανώσθαι ἐλαίης θαλλῷ, ἀπὸ δὲ
 » τῆς ἐλαίας τοὺς κλάδους γῆν πᾶσαν ἐπισχεῖν, μετὰ δὲ ἀρα-
 » νισθῆναι περὶ τῇ κεφαλῇ κείμενον τὸν στέφανον.» (Ἡρόδ. Πο-
 λύμν. 19).

ἦτοι «Ὅτε ὁ Ξέρξης ἠτοιμάζετο ὡς τάχιστα νὰ ἐκστρατεύσῃ
 κατὰ τῆς Ἑλλάδος, εἶδε καθ' ὕπνον τρίτον ὄνειρον, ὅπερ ἀκού-
 σαντες οἱ μάγοι ἀπεοράθησαν ὅτι τοῦτο ἀπέβλεπεν ἅπασαν τὴν
 οἰκουμένην, καὶ ὅτι πάντες οἱ ἄνθρωποι ἔμελλον νὰ γείνωσιν ὑπη-
 κοοὶ τοῦ Ξέρξου. Ἡ δὲ ὄψις ἦτο τοιαύτη. Ὁ Ξέρξης κοιμώμενος
 εἶδεν ὅτι ἦτο ἐστεφανωμένος μὲ θαλλὸν ἐλαίας, καὶ ὅτι ἀπὸ τοῦ
 μεγάλου τούτου κλάδου κλαδίσκεο ἐλαίας ἐπεκτείνοντο ἐφ' ἅπα-
 σαν τὴν γῆν, ἀλλ' ὅτι μετὰ ταῦτα ὁ περὶ τὴν κεφαλὴν κείμενος
 οὗτος στέφανος ἐγένετο ἄφαντος.» (Ἐνταῦθα σημειώτερον ἐν πα-
 ρόδῳ, ἢ ὅτι οἱ μάγοι ἀπεσιώπησαν τὴν ἐξήγησιν τῆς λέξεως «ἀρα-
 νισθῆναι» ἢ, τὸ καὶ πιθανώτερον, ὁ Ξέρξης διηγήθη τὸ ὄνειρόν
 του μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἐκστρατείας του.)

Ἀλλὰ μεθ' ὅλας τὰς προετοιμασίας τοῦ Ξέρξου, οἱ Ἀθηναῖοι
 οὐδέλως ἀπεδειλίασαν, καίτοι οἱ πρῶτοι χρησμοὶ τῶν Δελφῶν ἦσαν
 πρὸς αὐτοὺς λίαν ἀπειλητικοί. «Τοῦτο δ' ἐνόμιζον μεγάλην συμ-
 φοράν, (καθόσον τὸ πᾶσι αἱ εὐμενεῖς ἢ δυσμενεῖς χρησμοδοσίαι

ἠδύνατο νὰ ἐπενεργήσωσι σφόδρα ἐπὶ τοῦ πνεύματος τῶν μαχο-
 μένων). Ἀλλ' ἐν τῇ δεινῇ ταύτῃ ἀμυχχανίᾳ αὐτῶν, ὁ Τίμων, ὁ
 υἱὸς τοῦ Ἀνδροβούλου, εἰς τῶν μάλλον διακεκριμένων πολιτῶν
 τῶν Δελφῶν, συνεβούλευσεν αὐτοὺς νὰ λάβωσιν εἰς χεῖρας κλά-
 δους ἐλαίας καὶ νὰ προσέλθωσι καὶ δευτέρον ὡς ἰκέται εἰς τὸν
 ναόν. Οἱ Ἀθηναῖοι τότε, τῇ συμβουλῇ ταύτῃ ἐπόμενοι, ἐδεήθη-
 σαν τοῦ Θεοῦ οὕτω πως: »

«Καταξίωσον, ὦ Ἄναξ Ἀπόλλων, ἵνα, πρὸς τιμὴν τῶν ἱκε-
 τηρίων τούτων κλάδων, οὓς φερόμεν σοι κρατοῦντες, παράσχης
 ἡμῖν χρησμὸν εὐνοϊκώτερον τῇ πατρίδι, ἄλλως δ' οὐκ ἐξερχόμεθα
 τοῦ ἱεροῦ σου, ἀλλ' ἐνταῦθα μέχρι θανάτου διαμενοῦμεν.»

«Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ τῶν Ἀθηναίων θεοπρόσοι συμφορῇ τῇ
 » μεγίστῃ ἐχρέωντο. Προβήλλουσι δὲ σφέας αὐτοὺς ὑπὸ τοῦ κακο-
 » τοῦ κερχημένου Τίμων ὁ Ἀνδροβούλου, τῶν Δελφῶν ἀνὴρ δό-
 » κimos ὅμοια τῷ μάλιστα, συνεβούλευέ σφί ἱκετηρίας λαβοῦσι
 » δευτέρα αὐτὶς ἐλθόντας χρᾶσθαι τῷ χρηστηρίῳ ὡς ἰκέταις.
 » Πειθόμενοι δὲ ταῦτα τοῖσι Ἀθηναίοις καὶ λέγουσι: Ὡνάξ,
 » χρῆσον ἡμῖν ἄμεινόν τι περὶ τῆς πατρίδος, αἰδεσθεὶς τὰς ἱκε-
 » τηρίας, τὰς δε τὰς τοὶ ἤκοιμεν φέροντες. ἢ οὔτοι ἄπιμεν ἐκ τοῦ
 » ἀδύτου, ἀλλ' αὐτοῦ τῆδε μενέομεν ἔστ' ἂν καὶ τελευτήσωμεν.
 (Ἡρόδ. Πολύμν. 141).

Κατὰ συνέπειαν δὲ τούτων ἡ πρόμηντις ἐχρησμοδοτήσεν αὐτοῖς
 ἠπιώτερα, ἄπερ ἀντιγράψαντες οἱ ἀπεσταλμένοι καὶ παραλαβόντες
 ἐπανήλθον εἰς Ἀθῆνας.

Ἐν τῷ αὐτῷ ἱστορικῷ ἀναγινώσκουμεν καὶ τάδε:

«Ἦκον δὲ σφί αὐτόμολοι ἄνδρες ἀπ' Ἀρκαδίας ὀλίγοι τι-
 » νές, βίου τε δεόμενοι καὶ ἐνεργοὶ βουλόμενοι εἶναι· ἄγοντες δὲ
 » τούτοις ἐς ὄψιν τοῦ βασιλέως, ἐπυθάνοντο οἱ Πέρσαι περὶ τῶν
 » Ἑλλήνων τὰ ποιόειεν· εἰς δὲ τις πρὸ πάντων ἦν ὁ εἰρωτέων
 » αὐτοὺς ταῦτα· οἱ δὲ σφί ἔλεγον ὡς Ὀλύμπια ἄγοιεν καὶ θεω-
 » ρόειεν ἀγῶνα γυμνικὸν καὶ ἵππικόν· ὁ δὲ ἐπείρετο ὅτι τὸ ἄε-
 » θλον εἴη σφί κείμενον, περὶ δὲ αὐτὸ ἀγωνίζονταν· οἱ δ' εἶπον τῆς
 » ἐλαίας τὸν διδόμενον στέφανον. Ἐνθαῦτα εἶπας γνώμην γενναί-
 » σιάν· Τριτανταίχμης ὁ Ἀρταβάνου δειλίην ὄψετο πρὸς βασι-
 » λέος. Πυθάνόμενος γὰρ τὸ ἄεθλον ἐὼν στέφανον, ἀλλ' οὐ χρή-
 » ματα, οὔτε ἠνέσχετο σιγῶν εἶπέ τε ἐς πάντας τάδε. Παιπαί,
 » Μαρόνιε, κοίους ἐπ' ἄνδρας ἠγαγες μαχησομένους ἡμέας, οἱ
 » οὐ περὶ χρημάτων τὸν ἀγῶνα ποιεῦνται, ἀλλὰ περὶ ἀρετῆς!»
 (Ἡρόδ. Οὐραν. 26).

ἦτοι «Ἐν τῇ κατὰ τῆς Ἑλλάδος πορείᾳ τοῦ Ξέρξου προσήλ-
 θον ὀλίγοι τινὲς πτωχοὶ πρόσφυγες ἀπ' Ἀρκαδίας, ζητοῦντες πό-
 ρον ζωῆς διὰ τῆς ἐργασίας τῶν χειρῶν των. Ὅτε δὲ τοὺς ἐπα-
 ρουσίασαν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως, εἰς ἐκ τῶν Περσῶν ἀπὸ μέρους
 τῶν ἄλλων τοὺς ἠρώτησε τί ἔκαμιον τὴν στιγμήν ἐκείνην οἱ Ἑλ-
 ληνες. Ἐορτάζου, ἀπήντησαν οἱ πρόσφυγες τὰ Ὀλύμπια καὶ θεω-
 ροῦν τοὺς γυμνικοὺς καὶ ἵππικοὺς ἀγῶνας. Καὶ τί εἶνε τὸ βρα-
 βεῖον τῶν ἀγῶνων τούτων; Ἠρώτησεν ὁ Πέρσης. Ἐκείνοι δ' εἶ-
 πον, στέφανος ἐλαίας. Τότε ὁ Τριτανταίχμης, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀρτα-
 βάνου, ἐκφράσας γνώμην εὐγενεστάτην, κατηγορήθη ὡς δειλὸς
 παρὰ τῷ βασιλεῖ. Διότι ἀκούσας οὗτος ὅτι τὸ ἄθλον ἦτο ἀπλοῦς στέ-
 φανος ἐλαίας καὶ οὐχὶ χρήματα, δὲν ἠδυνήθη νὰ σιωπήσῃ, ἀλλ'

εξεργήθητε πρὸς ὅλους τάδε: Βαβαί! Μαρδόνιε· ὁποῖων ἀνδρῶν ἐναντίον ἔφερες ἡμᾶς νὰ πολεμήσωμεν, ἀνδρῶν ἀγωνιζομένων οὐχὶ περὶ χρημάτων, ἀλλὰ περὶ ἀνδρίας!»

Ὁ φιλόσοφος Ἐπιμενίδης προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ Σόλωνος εἰς Ἀθήνας, ἵνα καθάρσῃ αὐτὰς ἀπὸ τοῦ Κυλωνείου ἄγους, οὐ μόνον διεσκέδασε τοὺς δεισιδαιμονικοὺς τῶν Ἀθηναίων φόβους καὶ τὰ διάφορα φάσματα, ἅτινα κατεῖχον τότε τὴν πόλιν, ἀλλὰ καὶ ἐβοήθησε τὸν Σόλωνα εἰς τὴν ὀρθὴν τῆς νομοθεσίας του σύνταξιν. Ὅτε λοιπὸν ἤτοιμᾶζετο ν' ἀναχωρήσῃ, οἱ Ἀθηναῖοι, πρὸς τεκμήριον τῆς εὐγνωμοσύνης των, προσέφερον αὐτῷ χρῆματα πολλὰ καὶ μεγάλας τιμὰς· ἀλλ' ὁ Ἐπιμενίδης οὐδὲν ἄλλο αἰτησάμενος, ἀλλὰ μόνον ἓνα κλάδον ἀπὸ τῆς ἱεραῆς ἐλαίας, λαβὼν αὐτὸν ἐπανάκαμψεν εἰς τὴν πατρίδα του Κορήν.

«Ἐπιμενίδης μὲν οὖν μάλιστα θαυμασθεὶς, καὶ χρήματα διδόντων πολλὰ καὶ τιμὰς μεγάλας τῶν Ἀθηναίων, οὐδὲν ἢ θαλλὸν ἀπὸ τῆς ἱεραῆς ἐλαίας αἰτησάμενος καὶ λαβὼν ἀπήλθεν.» (Πλουτάρχ. Σόλων XII.)

Ὅτε ὁ Μιλτιάδης διὰ βραβεῖον τῶν ἀνδραγαθημάτων αὐτοῦ καὶ ἐκδουλεύσεων πρὸς τὴν πατρίδα ἐζήτησε στέφανον ἐλαίας μόνον, ὁ δημοκράτης Σωκράτης ἀντίστη εἰς τὴν αἴτησίν του καί, οὐκ εὐγνωμόνως πρὸς αὐτὸν φερόμενος, ἐξεφώνησε ταύτας τὰς λέξεις: «Ὅταν γὰρ μόνος ἀγωνισάμενος, ὦ Μιλτιάδη, νικήσῃς τοὺς βαρβάρους, τότε καὶ τιμᾶσθαι μόνος ἀξίος.» (Πλουτ. Κίμων. VIII.). Ἀπάντησις ἀδικωτάτη, καὶ τοι τότε ἀρέσασα τῷ δήμῳ καθ' ἑσὸν ὁ στρατηγός, καὶ πολλῶν μᾶλλον ὁ στρατάρχης, ὡς συνενῶν μετὰ τῆς στρατιωτικῆς εὐτολμίας τὴν ἰκανότητα καὶ τὴν περινοίαν, ἅτινα συνεπιφέρουν τὴν νίκην ἐν ταῖς μάχαις, ἀξιοῦνται αὐτεδικαίως καὶ ἰσχυρότερας ἀνταμοιβῆς.

Ἡ ἐλαία εἶνε ἐξ ὅλων τῶν καρπίμων δένδρων τὸ μᾶλλον ἀρχαιότερον καλλιεργηθέν. Ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Ἰακώβ, ἐξήγαγον ἤδη ἔλαιον ἐκ τοῦ καρποῦ αὐτῆς. Παρεστηρήθη δ' ἔτι καὶ αἱ πολυπληθεῖς ρίζαι τοῦ δένδρου τούτου διατηροῦνται ἐντὸς τῆς γῆς ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας.

Ἐμ. Γιαννακόπουλος.

Κορνήλιος Κ. Φέλτων.

Ο ΚΟΡΝΗΛΙΟΣ Κ. ΦΕΛΤΩΝ.

Εἰς τῶν διασημοτέρων λογίων καὶ Ἑλληνιστῶν τοῦ νέου κόσμου ὁ καθηγητὴς Κορνήλιος Κ. Φέλτων ἐγεννήθη εἰς Οὐέστ Νισύβερν τὴν 6 Νοεμβρίου 1807, ἐτελεύτησε δὲ περὶ τὰ τέλη τοῦ Φεβρουαρίου τοῦ 1862 εἰς Κέστερ τῆς ἐν Βορείῳ Ἀμερικῇ Πενσυλβανίας, ἔπου ἀπὸ τῆς Κανταβριγίας μετέβη, ὅπως ἐν τῷ κλίματι ἐκεῖνῳ ζητήσῃ τὴν ἀνάκτησιν τῆς κλονισθείσης υγείας του. Ἐτελεύτησε δὲ πρόωρος, ἐξαντληθεὶς ὑπὸ τῶν κόπων, οὗς ὁ

ἔρωσ τῶν γραμμάτων τῷ ἐνέπνεε καθ' ἣν στιγμὴν μάλιστα νέα ἔργα του ἐμελλόν νὰ λαμπρύνωσιν ἐπιμᾶλλον τὴν φήμην, ἣν δικαίως ἔχαιρε. Τὸν Κ. Φέλτωνα κατὰ πρῶτον ἐγνωρίσαμεν ἐν Ἀθήναις ἐν ἔτει 1853 καὶ μετ' αὐτοῦ πολλάκις περιωδύσαμεν τὰ πεδία τῶν Μαραθωνομάχων, τὰς ἀθανάτους Θερμοπύλας καὶ τὴν γῆν ἐκεῖνην, ἐν τῇ ὁποίᾳ τὸ ἀψυχοῦν μάρμαρον ἔλαβε πνοὴν ὑπὸ τὴν σμίλην τοῦ Φειδίου καὶ ἡ σάνις ἐζωοποιήθη ὑπὸ τῆς γραφίδος τοῦ Ἀπελλοῦ.

Ὁ Κορνήλιος Κ. Φέλτων ἐξεπαιδεύθη ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Κανταβριγίας καὶ ἀπεφοίτησε πρὶν ἢ συμπληρώσῃ τὸ εἰκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας του. Φοιτητῆς ὢν συνέταττε περιοδικὸν σύγγραμμα φιλολογικὸν «Harvard Register» ἐπικαλούμενον, ἔπου θησαυρίζονται πολλὰ περὶ τῆς καταστάσεως, ἱστορίας, πολιτείας, τέχνης καὶ λογίων τοῦ Ἀμερικανικοῦ ἔθνους. Κατὰ τὸ 1827 διωρίσθη καθηγητῆς εἰς ἓν τῶν ἀνωτέρων ἐκπαιδευτηρίων τῆς Νέας Ἰόρκης, μετὰ δὲ ἔτη ὑφηγητῆς τῆς λατινικῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Κανταβριγίας, εἶτα τῆς Ἑλληνικῆς, καὶ κατὰ τὸ 1832

καθηγητῆς τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας.

Ὁ Φέλτων κατὰ τὸ 1833 ἐξέδοτο τὰ ποιήματα τοῦ Ὀμήρου μετὰ φιλολογικῶν καὶ κριτικῶν σχολίων καὶ χλιδαγραφῶν τοῦ Φλάξμαν· πολλὰς δὲ ἐκδόσεις κατὰ καιροὺς ἐποίησατο τοῦ πολυτίμου τούτου βιβλίου μετ' ἐπιδιορθώσεων καὶ προσθηκῶν. Τὸ 1840 μετέφρασε καὶ ἐξέδωκε τὸ περὶ «Γερμανικῆς Φιλολογίας» τρίτομον σύγγραμμα τοῦ σοφοῦ Γερμανοῦ Menzel, κα

«Ἀνθολογίαν» ἐκ τῶν περιφημοτέρων πεζῶν συγγραφέων καὶ ποιητῶν τῆς Ἑλλάδος, μετ' Ἀγγλικῶν σχολίων καὶ λεξικοῦ. Ἐξέδωκε τὸ 1841 «Τὰς Νεφέλας» τοῦ κωμικοῦ Ἀριστοφάνους μετὰ προλεγομένων καὶ σχολίων, ἀπὸ μετετυπώθησαν καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ. Μετὰ δὲ ἔτη ὁ Φέλτων, βοηθούμενος ὑπὸ τῶν καθηγητῶν Σίερ καὶ Ἐδουαρδς, μετέφρασε καὶ ἐξέδωκε «Συλλογὴν τῶν ἐν τῇ Γερμανικῇ γλώσσῃ ἀθηροτέρων γραμματολογικῶν καὶ κλασικῶν πραγματειῶν» ἀκλόουθως συνειργασθὲν μετὰ τοῦ περιφημοῦ ποιητοῦ καὶ φίλου του Λόγκεφλω πρὸς ἔκδοσιν τοῦ ἐξόχου συγγράμματος «Περὶ Ποιητῶν καὶ Ποιήσεως ἐν Ἀμερικῇ», ὅπερ ἐδημοσιεύθη τὸ 1845. Κατὰ τὸ 1847 ἐξέδωκε τὸν Πανηγυρικὸν τοῦ Ἰσοκράτους καὶ τὸν Ἀγαμέμνονα τοῦ Αἰσχύλου, μετὰ προλεγομένων καὶ Ἀγγλικῶν σχολίων· δευτέραν ἔκδοσιν τοῦ πρώτου ἐποίησατο τὸ 1854, τοῦ δὲ τελευταίου τὸ 1859. Τὸ 1849 μετέφρασεν ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ τὸ ἀξιόλογον καὶ πολυσελίδον σύγγραμμα τοῦ Γάλλου Guyot, «Ἡ Γῆ καὶ ὁ ἄνθρωπος»· εἶτα ἐξέδωκε «Τὰς Ὀρνίθας» τοῦ Ἀριστοφάνους, μετὰ προλεγομένων καὶ Ἀγγλικῶν σχολίων, ἀπὸ μετετυπώθησαν καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ. Τὸ 1852 ἐξέδωκε πολύτιμον συλλογὴν ἐκ τῶν συγγραμμάτων τοῦ προκατόχου του Καθηγητοῦ Ρορκίν μετὰ συντόμου βιογραφίας, καὶ Συλλογὴν ἐκ τῶν Ἑλλήνων Ἱστοριογράφων κατὰ χρονολογικὴν τάξιν.»

Ἐκτὸς τῶν ρηθειῶν πολιτικῶν ἐκδόσεων τῶν ἀρχαίων συγγραφέων, ἃς ὁ Ἑλληνιστὴς Φέλτων ἐπεχείρησε καὶ τὰς ὁποίας οὐ μικρὸν ἐξετίμησαν οἱ νεώτεροι φιλόλογοι διὰ τὰ ἐν αὐταῖς ὑπ' αὐτοῦ προστεθέντα σχόλια, συνέγραψεν «Ἐργεῖριδιον περὶ τῶν Ἑλληνικῶν καὶ Ρωμαϊκῶν μέτρων», τὴν «Βιογραφίαν τοῦ στρατηγοῦ Eaton», «Περὶ Πνευματισμοῦ» καὶ «Συλλογὴν εἰς πεζῶν καὶ ἔμμετρον λόγον ἐκ τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων συγγραφέων.» Πρὸς τοῦτοις δὲ ἄρθρα πολλὰ καὶ πραγματείας καταχωρηθεῖσαι εἰς ἐφημερίδας καὶ περιοδικὰ μαρτυροῦσιν, ὅτι ἡ ἀρχαία καὶ ἡ νέα Ἑλλὰς ἦτο τὸ κύριον αὐτοῦ μέλημα καὶ τὸ ἀντικείμενον τῶν σπουδῶν του. Συντάκτης ὢν εἰς τὴν Νέαν Ἀμερικανικὴν Ἐγκυκλοπαιδείαν, κατεχώρισε πολλὰς πραγματείας πλείστου λόγου ἀξίας. Ἡ περὶ Ἀττικῆς, ἡ περὶ Δημοσθένους, ἡ περὶ Εὐριπίδου καὶ ἡ περὶ Ἀθηναίων εἶνε προϊόντα τοῦ εὐφυοῦς καὶ ἀνεξαντλήτου καλῆμου του. Εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην ἀσχολούμενος ἔγραψεν ἡμῖν τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1858 τὰ ἑξῆς:— «Ἐτελείωσα καὶ ἀνέγνωσα τὰ δοκίμια τῆς περὶ Ἀθηναίων πραγματείας μου, ἣν ἔγραψα διὰ τὴν νέαν Ἐγκυκλοπαιδείαν. Τοῦτο μοι ἔδωκεν ἀφορμὴν νὰ σοὶ ἐρωτήσω, ἂν εἶνε δυνατόν νὰ λάβωμεν γεγονότα καὶ ἔγγραφα ὅπως ἐτοιμάσωμεν συντόμους βιογραφίας τινῶν τῶν περιφημοτέρων ἀνδρῶν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως. Ἐν οὐδεμίᾳ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ μέχρι τοῦ νῦν ἔγραψαν ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, καὶ νομίζω ὅτι ἤθελεν εἶσθαι λίαν ἐπιθυμητὸν ἡμεῖς πρῶτοι τοῦτο νὰ πράξωμεν. Σκοπεῖω νὰ γράψω ἀπ' εὐθείας εἰς Ἀθήνας, ἵνα προμηθευθῶ πᾶν τὸ δυνάμενον νὰ πλουτίσῃ ἣν ἔχω ἀνὰ χεῖρας πολύτιμον ὕλην. Ὅτι, δὲ σὺ ἔχεις ἡ ἡμεροῖς νὰ λάβῃς ἐπὶ τῆς ἱστορίας τῆς Ἑπτανήσου, ἣ εἶτι ἄλλο πρᾶγμα φιλολογικῶν χαρκτηρῶς ἔχεις, καὶ τὰ ἀφορῶντα τὴν ἐκπαίδευσιν, περιγραφὰς ἡθῶν, ἐθίμων, καταστάσεως κοινωνικῆς, εἶνε ἅπαντα μεγάλης

ἀξίας. Ὅλα σου τὰ φυλλάδια, ἐφημερίδες, ἔγγραφα παντοῦ εἶδους, θέλουσι χρησιμεύσει νὰ διαφωτίσωσι ἐν μέρος τῆς Ἱστορίας, ἀγνωστον μέχρι τοῦδε εἰς τὸν λοιπὸν κόσμον.»

Τριακονταετίαν δολόκληρον ὁ καθηγητὴς Φέλτων ἐδίδαξε τὴν Ἑλληνικὴν φιλολογοίαν εἰς τὸ ἐν Κανταβριγίᾳ τῆς Ἀμερικῆς πανεπιστήμιον, θαυμαζόμενος ὑπὸ τῶν ἐν Ἀμερικῇ καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ φιλολόγων. Δύναται δὲ νὰ ὀνομασθῇ ὁ ἀναμωρρωτῆς τοῦ πρὸς τὰς νέας γλώσσας ἀκαδημαϊκοῦ πνεύματος, ὁ Βάϊρων τῶν γραμματολόγων. Ὁ θαυμασμός του διὰ τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἦτο τοσοῦτον μέγας, ὥστε ἐγένετο ὁ ἀρχηγὸς νέας διὰ τὴν Ἑλληνικὴν φιλολογοίαν ἀναμωρρώσεως. Τὸ περὶ τοῦ Ἐράσμου ἐγερεθὲν μεστέιχον ἔρραγῃ ὑπὸ τοῦ Φέλτωνος, καὶ διὰ τοῦ ρήγματος Ἀμερικανοὶ καὶ Εὐρωπαῖοι ἠδυνήθησαν νὰ ἔλθωσιν εἰς ἐπαφὴν μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος. Οἱ Ἀμερικανοὶ φιλόλογοι ἐπὶ κερφαλῆς ἔχοντες τὸν Φέλτωνα, εἶνε οἱ τολμησαντες τὸ πρῶτον νὰ ἐπαναστατήσωσι κατὰ τοῦ Ἐρασμίου προσκόμματος. Ἡ ἐπανάστασις δὲ αὐτὴ μεγάλως ἐπενήργησε πρὸς τὸν σκοπὸν, διότι συνέδρασε στενωτέρον τοὺς Ἀμερικανούς μετὰ τῶν Ἑλλήνων. Πικρῶσαμεν αὐτὸν πολλάκις ἀπὸ τῆς ἔδρας ἐξ ἑνὸς ἐνθουσιῶντα ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐξ ἄλλου παραινούντα καὶ προτρέποντα τοὺς μὲν θέλοντας νὰ σπουδάσωσι τὰς τέχνας νὰ μεταβιῶσιν εἰς Ἱταλίαν, τοὺς δὲ τὴν φιλολογοίαν εἰς Ἑλλάδα. Αἱ συμβουλαὶ του δὲν ἐρρίφθησαν εἰς ἄγονον γῆν· διότι σήμερον βλέπομεν τοὺς μὲν καλλιτέχνας Ἀμερικανούς πορευομένους εἰς Ἱταλίαν, τοὺς δὲ ἐραστὰς τῶν γραμμάτων εἰς Ἀθήνας. Τοῦτο δὲ εἶνε ἀξίον θαυμασμοῦ καὶ πολλὴν ἔχει τὴν ὁμοιότητα πρὸς τὴν ἐποχὴν τῆς βασιλείας τῆς Ἐλισάβετ ἐπὶ τῶν Ἀγγλογερμανῶν Ὁ Μίλτων καὶ οἱ σύγγραφοι αὐτοῦ λόγοι ἠδύναντο νὰ ὁμιλῶσιν ἑλληνιστὶ μετὰ τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἀμυβιβάλλομεν ἂν ἡ Ἀγγλία ἤθελε φθάσει τὸ φιλοσοφικὸν αὐτῆς μεγαλεῖον, εἰ ὁ Ἐρασμος ἤγειρε τὸ σύστημά του μίαν ἑκατονταετηρίδα πρότερον. Ὑπὸ τὸ νέον, ἀλλὰ κατώτερον τοῦτο σύστημα, οἱ Ἀγγλοὶ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἀναδείξωσιν ἓνα νέον Σακεσπῆρον. Αἱ δυσκολίαι, τὰς ὁποίας ὁ Ἐρασμος παρενέβαλεν εἰς τὴν προφορὰν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, τοσοῦτον κατεδάφρουν καὶ ἀπεθάρρουν τοὺς Ἀγγλοὺς, ὥστε οἱ πλείστοι τούτων κατασπαταλῶντες τὸν πολύτιμον αὐτῶν χρόνον εἰς τὴν μελέτην τῶν νεκρῶν γλωσσῶν, ἀπώλεσαν τὸν τρόπον τοῦ ἐκφράζεσθαι, τὸν διακρίνοντα τοὺς Ἀγγλοὺς τῆς Ἐλισαβετιῶν ἐποχῆς. Ὁ Φέλτων τὰ προσκόμματα ταῦτα μελετήσας, ἠγωνίσθη νὰ ἐξαλείψῃ αὐτὰ καὶ πραγματικῶς ἐπέτυχε. Τούτου ἕνεκα τὴν σήμερον βλέπομεν εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ Ἀμερικανικὰ πανεπιστήμια, οὐ μόνον νὰ προσφέρωσι τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν ὡς οἱ σημερινοὶ Ἕλληνες, ἀλλὰ νὰ σπουδάζωσι καὶ τὴν νεωτέραν Ἑλληνικὴν. Τοὺς τοσοῦτους ἀγῶνας τοῦ Φέλτωνος, καὶ τοι πρόωρος ὑπὸ τοῦ θανάτου διακοπέντας, ἡμεῖς ἀσπαζόμεθα· διότι θεωροῦμεν αὐτοὺς οἰωνὸν ἄριστον τοὺς θεωροῦμεν ὡς τὴν ἡὴν νέας Ἀμερικανικῆς φιλολογίας ἀνωτέρας ἰσως τῆς ἐπὶ τοῦ Σακεσπῆρου Ἀγγλικῆς.

Ὅτε κατὰ τὸ 1858 μία τῶν ἐπισημοτέρων ἐταιριῶν τῆς Ἀμερικῆς, σκοπὸν ἔχουσα τὴν μετάφρασιν τῶν Ἱερῶν Γραφῶν εἰς τὴν Ἀγγλικὴν, ἐπέμψεν εἰς Ἀθήνας ἓνα ἐκ τῶν ἀνωτέρων αὐ-

της μεταφραστών, όπως σπουδάση την Νεοελληνικήν, τινές τών πεκαυμένων Ἀμερικανῶν, τῶν ὁποίων ὁ Ουαμασμός περιωρίζετο εἰς τὴν ἀρχαίαν δόξαν τῆς Ἑλλάδος, προσεζάρχοντος αὐτῶν τοῦ συντάκτου « τῆς Εφημερίδος τοῦ Ἐμπορίου, » δι' ἐκτενῶν ἀρθρῶν ἀποδοκιμάσαντος τὴν σπατάλην αὐτὴν, ὡς ἔλεγον, διίσχυρίσθησαν ἐνταύτῃ ὅτι « Ἡ Νεοελληνικὴ διαφέρει τῆς ἀρχαίας ὅσον ἡ Πορτογαλικὴ τῆς Ἰσπανικῆς, καὶ ὅτι ἡ γλῶσσα τῆς Νέας Διαθήκης εἶνε γλῶσσα νεκρά, ἢ δὲ σπουδὴ τῆς Νεοελληνικῆς πάντῃ ἀχρηστος καὶ ἀνωρελὴς εἰς τὸν μεταφραστὴν. »

Πρὸς ἀνασκευὴν τῶν ἀνω λεχθέντων ἡμεῖς ἐγράψαμεν πλείστα ὅσα ἀρθρα ἐν ταῖς ἐφημερίσι τῆς Νέας Ὑόρκης « Τὰ Χρονικά » καὶ « Ἡ Ἐφημερίς τοῦ Ἐμπορίου » (1). Πρὸς τούτοις δὲ καὶ ὁ σεβάσμιος Φρεδερίκος Thiersch, ὁ μάλλον διακεκριμένος τῶν Γερμανῶν Ἑλληνοστῶν καὶ Πρόεδρος τῆς Βαυαρικῆς Ἀκαδημίας τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν, ἔγραψεν ὑπὲρ τῆς Νεοελληνικῆς, ὡς καὶ ὁ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ὁξφόρδης καθηγητῆς Bowen, ὁ

(1) Ὁ ἐν Παρισίοις σοφὸς Ἀμερικανὸς R. Welsh εἰς τινα ἐπιστολῇ του δημοσιευθεῖσαν ἐν τῇ « Ἐφημερίδι τοῦ Ἐμπορίου, » ὑπὸ χρονίαν 18 Ὀκτωβρίου 1858, ἔγραψε τὰ ἑξῆς: — « Εἰς τινα τῶν γαλλικῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐκπαιδευτηρίων τραγωδίαι τινές τῶν ἀρχαίων τραγικῶν Ἑλλήνων παρεστάθησαν ἐσχάτως τοσοῦτον ἐπιτυχῶς ὅσον καὶ αἱ κωμῳδίαι τοῦ Τερεντίου ἐν τῇ σχολῇ τοῦ Ουέσμινστερ. Μετάφρασίς τις εἰς ἑμμετρον λόγον, ὅπως οὖν ἐλευθέρα καὶ περιφραστικῇ, τοῦ « Βασιλέως Οιδίποδος » ὑπὸ Σοφοκλέους, παρασταθεῖσα πρὸ ὀλίγου ἐν τῷ Theatre Français καὶ ἐρελκύσασα πολυπληθῆς καὶ ἐνθουσιῶδες ἀκρατήριον, ἐχειροκροτήθη ὑπ' αὐτοῦ. Πρὸ ἡμερῶν Γάλλοι ἱερεῖς ἔγραψαν ἐπιστολάς πρὸς ὑποστήριξιν τῶν Ἑλλήνων καὶ Ρωμαίων κλασικῶν.

Ἐχον ὑπ' ἑσῖν πάντα ταῦτα, δύνασαι νὰ φαντασθῆς ὅτι αἱ περὶ Ἑλληνικῆς γλώσσης συζητήσεις ἐν τῇ « Ἐφημερίδι τοῦ Ἐμπορίου » ἐπέσυρον τὴν προσοχὴν μου. Ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας ἐσπούδασα τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικήν καὶ περὶ τὰ 1808 ἠεροσθήην μαθήματα τῆς Νεοελληνικῆς. Ἐπειδὴ ὡς ἐντιμὸς ἐφημεριδογράφος προσδεύεις τὴν ἀρχὴν ὅτι ἕκαστος δύναται ἐλευθέρως νὰ ἐκφράσῃ τὰς πεποιθήσεις του, ἔνεκα τούτου θέλεις μὲ συγχωρήσει ἐάν, συμμεριζόμενος τὰς ἰδέας τοῦ κυρίου Κ. . . ἐτόλμησα νὰ καθυποβῶμαι ἐπὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ τὰς ἐπομένους ἐρωτήσεις εἰς τὸν κύρ. Hase, τὸν περίφημον καθηγητὴν τῆς Νεοελληνικῆς ἐν τῷ ἐκπαιδευτηρίῳ τῶν Ἀνατολικῶν γλωσσῶν, φύλακα τῶν Ἑλληνικῶν καὶ Λατινικῶν χειρογράφων τῆς Αὐτοκρατορικῆς Βιβλιοθήκης, μέλος τοῦ Ἰνστιτούτου τῆς Γαλλίας καὶ πλείστων ἄλλων ἀκαδημιῶν τῆς Εὐρώπης καὶ τὰς ὁποίας ἐπισυνάπτω ἡδὴ μετὰ τῶν ἐν αὐταῖς ἀναγεγραμμένων ἀπαντήσεων.

Α'. Διαφέρει ἡ ἀρχαία Ἑλληνικὴ τῆς νεωτέρας; Ὁχι. Β'. Εἶνε οὐσιαστικῶς μία καὶ ἡ αὐτὴ γλῶσσα; Ναι, ὑπάρχει ὁμοῦ διαφορά ὡς πρὸς τοὺς ἀναλυτικὸς τύπους ἀντὶ τῶν ἀρχαίων συνθετικῶν, καὶ διὰ τὰς διαφόρους ξένας λέξεις, αἵτινες ἀναγκαστικῶς εἰσῆχθησαν ἐν τῇ νεοελληνικῇ. Γ'. Δύναται ἡ ἀρχαία Ἑλληνικὴ νὰ ὀνομασθῇ γλῶσσα ζῶσα; Ναι, μὲ τὸν ἀνω εἰρημὸν περιορισμόν. Δ'. Ἡ γνώσις τῆς νεοελληνικῆς εἶνε ἐν ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ εἰς τὸν μεταφραστὴν τῆς Νέας Διαθήκης; Ναι, μάλιστα ἡ γλῶσσα αὐτὴ εἶνε ἀπολύτως ἀναγκαία. Ἡ Νέα Διαθήκη εἶνε τὸ ἀρχαιότερον βιβλίον ὃ ἐγράφη ἐν τῇ νεοελληνικῇ, διότι κατὰ πῶτον ἐν αὐτῇ εἰσῆχθη ἡ νέα φρασεολογία τῆς νεοελληνικῆς. Ε'. Οἱ σημερινοὶ Ἕλληνες ἐννοοῦσι τὴν ἀρχαίαν; Ναι, τοῦλάχιστον ὑπὸ γενικὴν ἔποψιν, ἐὰν οὐχὶ λεπτομερῶς.

ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Ἐδιμβούργου καθηγητῆς Blackie, ὁ κύριος Murray καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἄλλα τὸ ἀρθρον, ὅπερ ὁ καθηγητῆς Φέλτων ἐδημοσίευσεν ἐν τῇ ἐφημερίδι « ὁ Ταχυδρόμος », εἶνε ὁ ὠραιότερος στέφανος, τὸν ὁποῖον χεῖρ ξένη ἠδύνατό ποτε νὰ πλέξῃ ὑπὲρ τῆς πρωτοτέκου θυγατρὸς τῆς ἀρχαίας γλώσσης τῶν Ἑλλήνων, τῆς Νεοελληνικῆς. Λυπούμεθα ὅτι οὔτε ὁ χρόνος οὔτε ὁ τόπος ἐπιτρέπει ἡμῖν νὰ προσφέρωμεν τὴν μετάφρασιν ὁλοκλήρου τοῦ ἀρθρου τοῦ κ. Φέλτωνος· χάριν ὁμοῦ τῶν φιλομουσῶν ἀναγνωστῶν τοῦ Μέντορος παραθέτομεν τὴν ἐξῆς περικοπὴν: — « Ἄλλ' εἶνε περιττόν, » λέγει ὁ Φέλτων, ἀναφέρωμεν ἐπι πλείονας μαρτυρίας πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἀνάγκης τῆς σπουδῆς τῆς Νεοελληνικῆς. Ἡ νεωτέρα Ἑλληνικὴ γλῶσσα εἶνε ἡ γλῶσσα τῆς Ἀνατολικῆς Ἑκκλησίας· ἡ λαλουμένη καὶ γραφομένη γλῶσσα ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ἡ γλῶσσα τῆς βιομηχανίας καὶ τοῦ ἔμπορίου τοῦ ὠραιότερου μέρους ὁλοκλήρου τοῦ κόσμου· ἡ γλῶσσα τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος· ἡ γλῶσσα ἐν ἣ πλείστα ὅσα ἐμίλια ἀπαγγέλλονται ἐτησίως ἐν τῷ πανεπιστημίῳ ἐνώπιον ἑπτακοσίων φοιτητῶν· εἶνε ἡ γλῶσσα ἐν ἣ ὁ σεβάσμιος Μισαήλ καὶ ὁ εὐγλωττος Μητροπολίτης κηρύττουσιν ἐνώπιον πολιτικῶν ἀκροατηρίων ἐν ταῖς μητροπόλεσιν αὐτῶν ἡ γλῶσσα ἐν ἣ ὁ Βάμβας, ὁ Τρικούπης καὶ ὁ Ἀργυρόπουλος ἔγραψαν καὶ ἐξεφώνησαν τοὺς ἀξιωματικὸν ἐπικηδεῖους λόγους τῶν ἐπὶ τῶν ἐνδόξως τεθνεώτων ἡ γλῶσσα τῶν ἀθανάτων ἐκείνων Ὁμήρων τῶν ὁρέων τῆς Ἑλλάδος, τῶν κλεπτῶν ποιητῶν ἡ γλῶσσα τοῦ ἀφελοῦς καὶ κομποῦ Χριστοπούλου, τοῦ δημοτικωτάτου Σολωμοῦ, οὐτινος ὁ τελευταῖον συμβὰς θάνατος ἐκάλυψε διὰ μελανοῦ πέπλου τὸ μειδιῶν στερέωμα τῶν Ἰονίων νήσων ἡ γλῶσσα τοῦ πατριωτικοῦ Ρήγγα, ὅστις πρῶτος ὑπεκίνησε τὴν ἐπανάστασιν καὶ ἔπεσε θύμα ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς πατρίδος του, καὶ τοῦ πεκαυμένου Παγκαβῆ, καθηγητοῦ τοῦ πανεπιστημίου καὶ ὑπουργοῦ τῶν ἐξωτερικῶν, τοσοῦτον ἀξίου ἐν τῇ διπλωματίᾳ ὅσον καὶ ἐν τῇ παιδείᾳ ἡ γλῶσσα ἐν ἣ ὁ μακροχρόνιος Μανούσος ἔβλεπε τὰς καρδίας πολυαριθμῶν φοιτητῶν, ὅτε διὰ τῆς εὐφραδοῦς αὐτοῦ εὐγλωτίας διηγείτο τὰ ἐνδόξα κατορθώματα τῶν προπατέρων του· εἶνε ἡ γλῶσσα ἐν ἣ ὁ Τρικούπης, ὁ φίλος τοῦ Βύρωνος, ὁ τοσοῦτον ἐπαξίως ἀντιπροσωπεύων τὸ ἔθνος του ἐν Ἀγγλίᾳ, ἔγραψεν ἐσχάτως τὴν ἐκ τεσσάρων τόμων λαμπρὰν καὶ κλασικὴν Ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως· καὶ τέλος ἡ γλῶσσα ἐνὸς νέου ποιητοῦ, τοῦ ἀνατέλλοντος ἀστέρου τῶν Ἰονίων νήσων, προωρισμένου νὰ χύσῃ νέαν λάμψιν ἐπὶ τῶν κλασικῶν ἐκείνων ἀκτῶν, τοῦ περικλοῦς καὶ ἀθανάτου Βαλαωρίτου! »

Ὁ θάνατος τοῦ Φέλτωνος εἶνε μεγάλη ἀπώλεια δι' ἑλθὴν τὴν Ἀμερικὴν, ἰδίως δὲ διὰ τὸ ἀρχαίον καὶ δεδοκιμασμένον πανεπιστήμιον, τὸ ὁποῖον οὗτος ἐκόσμη. Εἶνε ἀπώλεια διὰ τὴν Ἑλλάδα, ἣν ὡς ἄλληλν πατρίδα του ἠγάπα καὶ ὑπὲρ τῆς ὁποίας πολλὰ ἐμάχθησε, πολλὰ ἔγραψε καὶ πολλὰ ὠμίλησε· καθ' ἣν ἐποχὴν μάλιστα διάστημι συγγραφεὶς, δυσμενῶς κατὰ τῆς σημερινῆς Ἑλλάδος διακείμενοι, ἐξετάξουν πικρὰς καὶ ἀδικούς κατ' αὐτῆς μομφάς. Δις αὐτὸς ἐπισκερθεὶς τὴν Ἑλλάδα μὲ ἀκμῶν ἐνθουσιασμόν, ἔγραψε πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς του τῷ 1854 πρὸς τὸν φίλον του φιλέλληνα Χάου τὰ ἑξῆς! — « Δὲν δύναμαι νὰ σοῖ:

περιγράψω τὴν ἄπειρον εὐχαρίστησιν, ἣν ἐδοκίμασα κατὰ τοὺς τρεῖς μῆνας, καθ' οὓς διέμεινα ἐνταῦθα, καὶ ἂν ἀντικείμενα ἀγαπητὰ δὲν μὲ εἴλκυον πρὸς τὴν πατρίδα μου, ἤθελον λυπηθῆ πολλὸν ν' ἀφήσω τὰς λαμπρὰς σκηνάς, τὰ ζωγραφικώτατα ὄρη, τὰς ὄρας καὶ κοιλάδας, τὰ θαυμάσια μνημεῖα παρελθούσης δόξης καὶ τὴν φιλόξενον καὶ προσφιλεῖ κατὰ τὴν κοινωνίαν. » Ὅτε δὲ ὁ λόρδος Κάρλαϊλ ἐδημοσίευσεν τὸ γνωστὸν περὶ Τουρκίας καὶ Ἑλλάδος ἡμερολόγιόν του, ὁ Φέλτων ἔσπευσεν ἐν νέᾳ ἐκδόσει παρ' αὐτοῦ γενομένη ἐν Ἀμερικῇ ν' ἀντικρύσῃ τὸν εὐγενῆ λόρδον διὰ τὰς ἀδικούς περὶ τῶν σημερινῶν Ἑλλήνων κρίσεις του. Ἐν δὲ τοῖς προλεγομένοις τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας τοῦ Σμιθ λέγει πρὸς τοὺς ἄλλοις καὶ τὰ ἑξῆς ἀξία σημειώσεως. « Ἡ σπουδὴ τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας εἶνε δι' ὅλον τὸν περρωτισμένον κόσμον ἐν τῶν ἰσχυροτέρων μέσων πρὸς τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἀνθρώπου. Τὰ πολιτικὰ καθήκοντα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων εἶνε ἀξία μεγάλης μελέτης παρ' ἅπαντας τοὺς ἐλευθέρους λαοὺς. Ἡ μελέτη αὐτῆ καθίσταται πρὸ πάντων ἀναγκαιοτέρα δι' ἡμᾶς τοὺς Ἀμερικανούς. Τὴν δὲ Ἑλληνικὴν φιλολογίαν ὀφείλουσι πάντες νὰ σπουδάζωσιν, ἰδίως δ' ὁ δημοκρατικὸς τῆς Ἀμερικῆς λαός. Μόνοι δέ, πληρὸν μόναι αἱ συνταγματικαὶ κυβερνήσεις, ὡς αἱ τῆς Ἀγγλίας καὶ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, δύνανται νὰ ἐκτιμήσωσι τὸ πνεῦμα ὅπερ οἱ ἱστορικοὶ, οἱ ρήτορες καὶ οἱ ποιηταὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ἐμπνέουσιν... Οἱ ἀγῶνες τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων ὑπὲρ ἀνακτήσεως τῆς ἀνεξαρτησίας αὐτῶν ἔτυχε τῆς συμπαθείας καὶ βοήθειας τῶν Ἀμερικανῶν, ἐνὼ τὰ Χριστιανικὰ ἔθνη τῆς Εὐρώπης κατέτρεχον τὸ ὡς αὐτὰ Χριστιανικὸν ἔθνος, ὅπερ γενναίως ἐπάλασεν ὑπὲρ τῆς ἰδίας ἀνεξαρτησίας. »

Ὁ ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἀκρατηρῆς αὐτοῦ ἔρωσ διακρίνεται καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα μέρη τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος Ἑλληνικῆς Ἱστορίας τοῦ Σμιθ. ἦν διὰ προλεγομένων καὶ προσθηκῶν ἐπλούτισε καὶ ἐξηκολούθησε μέχρι τῶν ἡμερῶν μας, καὶ εἶτι εἰς διαφόρους δημοσίας παραδόσεις του, ἐν αἷς προσεπάθησε πάντοτε νὰ παραστήσῃ τὴν Ἑλλάδα ὑπὸ εὐνοικὴν ἔποψιν. « Ἡ πῶσις καὶ ἡ ἀνάστασις τῆς Ἑλλάδος » ὑπῆρξε μία τῶν ὠραιότερων τῶν ὄσων ποτὲ ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἀπήγγειλε παραδόσεων.

Ὁ ζῆλος τοῦ ἀνδρὸς καὶ ἡ ἐπιθυμία του μάλιστα νὰ ἐμφυχωσῇ πᾶν ὅτι ἔτεινεν ὑπὲρ τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας ὑπερέβαινε πᾶν ἕριον. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ περικλοῦς ἡμῶν ποιητοῦ Σολωμοῦ, ἐπεχείρησα νὰ μεταφράσω ἀγγλιστὶ τὸν γνωστὸν εἰς τὴν ἐλευθερίαν διθύραμβόν του, ἵνα δώσω εἰς τοὺς Ἀμερικανούς ἰδέαν τινα τοῦ ὕψους τούτου ποιήματος· ἀλλὰ συναίσθανόμενος τὰς ἀνεπαρκεῖς δυνάμεις μου καὶ μὴ τολμῶν νὰ δημοσιεύσω αὐτὸν πρὶν ἢ ἀκούσω τὴν γνώμην τοῦ κ. Φέλτωνος, ἐπεμψα πρὸς αὐτὸν τὴν μετάφρασίν μου, ἣν συνώδευσα μὲ τὰς ἀκολουθοῦσας λέξεις: « Σὰς παρακαλῶ νὰ διεξέλθῃτε τὴν ἐσώκλειστον μετάφρασιν καὶ ὡς διδάκταλός καὶ φίλος μου νὰ μοῖ εἴπητε ἂν αὐτὴ εἶνε ἀξία δημοσιεύσεως. » Ὁ κύρ. Φέλτων μὲ ἐπεμψε τὴν ἐξῆς ἀπάντησιν:

(MENTOPOS Τόμ. Γ'. Τεύχ. ΚΘ').

Ἐν Κανταβριγίᾳ, Ὀκτωβρίου 10, 1857.

Φίλατέ μοι:

Ἀνέγνωσα μετὰ μεγάλης προσοχῆς καὶ ἐπιστασίας τὴν παρὰ σοῦ γενομένην μετάφρασιν τῆς ὤδης τοῦ διακεκριμένου συμπατριώτου σου Σολωμοῦ. Ὁ τελευταῖον συμβὰς θάνατος αὐτοῦ ἀνεκάλεσεν εἰς τὴν μνήμην ἡμῶν τὰ πρῶτα αὐτοῦ ποιητικὰ ἔργα, δι' ὧν ἐνεθάρρυνε τὴν Ἑλλάδα εἰς τὸν ὑπὲρ ἐλευθερίας καὶ ἐθνικότητος ἀγῶνα. Χαίρω πολὺ ὅτι σκοπεύεις νὰ δημοσιεύσῃς διὰ νέας ἐκδόσεως τὸ περίφημον τοῦτο ποίημα, ὅπερ πάντοτε θέλει κατέχει ὑψηλὴν θέσιν εἰς τὴν φιλολογίαν τῆς νέας Ἑλλάδος.

Τὸ ἀντικείμενον τοῦ ποιήματος εἶνε θούριον, καὶ μολονότι ὁ ποιητὴς ἦτο πολὺ νέος, ὅτε ἔγραψεν αὐτό, ἡ εὐφραδεια, ἡ γραφικὴ δύναμις, ἡ δεινότης περὶ τὴν περιγραφήν, ἀποδεικνύουσιν ὕψιστον ποιητικὸν νοῦν ἐν τῇ ἐξασκηθεί τῶν καλλιτέρων αὐτοῦ δυνάμεων καὶ ἀντάξιον τοῦ θέματος, ὅπερ ἐπραγματεύθη. Εἶμαι βέβαιος ὅτι τὸ μικρὸν σου βιβλιόριον θέλει γίνεαι εὐπρόσδεκτον παρὰ πάντων τῶν λογίων, πρὸς τοὺς ὁποίους τὸ ὄνομα τῆς Ἑλλάδος εἶνε προσφιλές καὶ τῶν ὁποίων ὁ θαυμασμός δὲν περιορίζεται εἰς τὴν ἀρχαίαν αὐτῆς δόξαν, ὡς ἐπίσης θέλει εἰσθαι εὐπρόσδεκτον καὶ ὠφέλιμον πρὸς πάντας τοὺς ἐπιθυμοῦντας νὰ σπουδάσωσι τὴν ζῶσαν γλῶσσαν τοῦ τόπου ἐκείνου. Ὑπὸ τοιαύτην ἔποψιν τὸ ποίημα ἔσεται σπουδαιότερον τῶν τελευταίων Ἑλληνικῶν φιλολογικῶν ἔργων. Τὸ ὕψος του εἶνε δημοτικώτερον ἢ τὸ τῶν καθηγητῶν τῶν Ἀθηνῶν, καὶ ἀληθέστερον καὶ φεινότερον ἀντανάκτῃ τὰς ἰδέας καὶ τὰ αἰσθήματα τοῦ λαοῦ. Καθόσον δὲ ἀφορᾷ τὴν μετάφρασιν εἶνε λίαν ἐπιτυχῆς αὐτῆ.»

Τοιοῦτός τις ὑπῆρξεν ὡς πρὸς τὰ φιλολογικὰ ἔργα καὶ τὰ ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἀκρατηρῆς καὶ φιλελεύθερα αἰσθήματα ὁ κ. Φέλτων, τὸν ὁποῖον οὐ μόνον οἱ συμπολίται αὐτοῦ καὶ ἡ κυβερνήσις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν πολυτρόπως κατὰ καιροὺς ἐτίμησαν ἀλλὰ καὶ ἡ Ἀκαδημαϊκὴ σύγκλητος τοῦ ἐν Κανταβριγίᾳ πανεπιστημίου, ἀναγνωρίζουσα τὴν ἱκανότητά αὐτοῦ καὶ τὴν ὠθησιν, ἣν ἔδωκεν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν φιλολογίαν, τιώρισεν αὐτὸν τῷ 1859 Πρύτανιν. Κατὰ δὲ τὰ ἄλλα ἀνὴρ ἀγαθός, ἀριστος οἰκογενειάρχης, φίλος πολῦτιμος, ἀκόρεστος πρὸς τὴν μάθησιν, αἰεὶ ἐπησχολεῖτο εἰς διανοητικὰς ἐργασίας, καὶ τὸ πνεῦμά του δὲν ἀνεπαύετο· οἱ δὲ γνωρίζοντες αὐτὸν δύνανται νὰ ὁμολογήσωσιν, ὅτι ὁ θάνατός του ἀφίνει διὰ τὴν φιλολογίαν κενὸν μέγα, ὅπερ δυσκόλως θέλει πληρωθῆ. Ἡ σπουδὴ ἦν ἡ μόνη αὐτοῦ ἀσχολία καὶ διασκέδασις· τὴν δὲ ἰσχυρὰν αὐτοῦ ἰδιοσυγκρασίαν κατεβαλεν ὁ πολυκλήματος οὗτος βίος, ἐν διήγαγεν. Ἀπὸ πρῶτας μέχρι βαθείας νυκτὸς εὐρισκὲ τις αὐτὸν ἐν μέσῳ βιβλίων ἢ μὲ τὸν κάλαμον εἰς τὴν χεῖρα.

Εἰς τσαῦτα δείγματα γενικῆς λύπης καὶ συμπαθείας, αἵτινα ὁ θάνατος τοῦ Φέλτωνος ἐπροξένησεν, ἀς ἐπιτραπῇ καὶ εἰς ἡμᾶς, ἐκπληροῦντες ἱερὸν καθήκον, νὰ προσφέρωμεν, ἂν καὶ μακρόθεν, τὸν τελευταῖον ἀσπασμόν εἰς τὴν μνήμην σοφοῦ διδάσκαλου καὶ φίλου, οὐτινος ἡ φιλία καὶ ἀγάπη θέλουσι μείνει διὰ παντός ἐγκεχωρημέναι εἰς τὴν εὐγνώμονα ἡμῶν καρδίαν.

Γ. Δ. Κ.
18.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΚΕΡΚΥΡΑΣ.

Κεφάλαιον Γ'. (1)

Πρώτη έκδρομη τῶν Κερκυραίων.

Ὁ Χερσικράτης μετὰ τὴν ἐσωτερικὴν εὐταξίαν καὶ καλλωπισμὸν τῆς πόλεως προέθετο νὰ αὐξήσῃ τὴν ἰσχύον τῶν νησιωτῶν. Κατ' ἀρχὰς διηύθυνε τὰ ἔπλα κατὰ τῶν Λευρῶν, ἔχθρων ἀσπόνδων τῶν Κερκυραίων, οἵτινες ἐξελοθέντες νικηταὶ ἠνάγκασαν τοὺς πρώτους ἢ νὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν πόλιν τῶν ἢ νὰ ὑποκύψωσι εἰς τὸν ζυγόν· μέρος ὅθεν ἐξ αὐτῶν ἐγκατέλιπον τὴν πατρίδα των, ἄλλοι δὲ ὑπετάχθησαν εἰς νόμους, ὑπὸ τῶν νικητῶν ἐπιβληθέντας.

Ἡ πρώτη αὐτῆ νίκη τῶν Κερκυραίων διήγειρεν εἰς αὐτοὺς τὴν φιλοδοξίαν καὶ τὴν ἐπιθυμίαν, συχνάκις πολὺ ἄλεθριαν, τοῦ νὰ αὐξήσωσιν. Ἐπεμψαν ὡς ἐκ τούτου ἀποικίαν εἰς Ἐπιδαμνον, ἧτις μετὰ ταῦτα ἐκλήθη, κατὰ τὸν Στράβωνα, Δυρράχιον. Ὁ Θουκυδίδης ἀποδίδει εἰς τοὺς Κερκυραίους τὴν σύστασιν τῆς ἀποικίας ταύτης, ὑπὸ τὴν ὄδηγίαν ὁμοῦ Φαλίου τοῦ Κορινθίου, ἔστις ὠδήγησε μετ' αὐτοῦ Κορινθίους τε καὶ Δωριεῖς. Οἱ Ἐπιδαμνιοὶ ἀνεγνώριζον μητρόπολιν των τὴν Κόρινθον, καίτοι οἱ Κερκυραῖοι τὰ ἐναντία διίσχυρίζοντο.

Οἱ Κερκυραῖοι ἔκτισαν ἀκολούθως τὴν Ἀπολλωνίαν, ἀλλὰ, κατὰ τὸν Στράβωνα, μετὰ τῶν Κορινθίων. Ὁ Θουκυδίδης δὲ ἀναγνωρίζει εἰμὴ τοὺς τελευταίους ὡς ἰδρυτὰς τῆς Ἀπολλωνίας. Ὁ Πλίνιος ἀναφέρει ἐπίσης τοὺς Κορινθίους. Ὁ Διόδωρος, τὴν γνώμην ταύτην συμμερίζομενος, δίδει τὸ ὄνομα τῆς Κορίνθου εἰς τὴν Ἀπολλωνίαν. Ὁ Πausanias ἀποδίδει τὴν ἐκδρομὴν ταύτην εἰς τε τοὺς Κορινθίους καὶ τοὺς Κερκυραίους.

Ἐὰν ἔμῳς οἱ συγγραφεῖς διχογνωμονῶσιν ὡς πρὸς τὴν ἰδρυσιν τῆς Ἐπιδαμνοῦ καὶ τῆς Ἀπολλωνίας ὑπὸ τῶν Κορινθίων ἢ Κερκυραίων, τὰ ἀρχαῖα μνημεῖα μαρτυροῦσι τοὐλάχιστον ὑπὲρ τῶν τελευταίων. Ἐπὶ τῶν πλείστων νομισμάτων εἴτε παρασήμερον τῆς Ἐπιδαμνοῦ καὶ Ἀπολλωνίας βλέπει τις μικρὸν τι ἄλιον μὲ διαφόρους καρπούς ἢ θηλαζούσαντινα ἀγελάδα, ἰδιαίτερα ἐμβληματὰ τῶν Κερκυραίων. Εἰς τινὰ νομίσματα τῆς Ἀπολλωνίας βλέπει τις ὡσαύτως μίαν τριήρη, σύμβολον παραδεχθὲν ἀπὸ τῶν Κερκυραίων, οἵτινες διεκρίνοντο εἰς τὴν τέχνην τῆς θαλασσοπορίας καὶ οἱ ὅποιοι, κατὰ τὸν Pausanias, εἶχον κατασταθῆ ἐπίφοβοι καθ' ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα. Τὰ στρατεύματά των ἔθεωροῦντο ὡς τὰ ἐκλεκτότερα καὶ τὸ ναυτικὸν των ἦτο πολυάριθμον καὶ ἐκ τῶν μᾶλλον γεγυμνασμένων.

Ἐκ τῶν δύο ἀποικιῶν ἡ Ἀπολλωνία ὑψώθη εἰς τὸν ἀνώτατον βαθμὸν τῆς εὐτυχίας· ὑστερον ἔμῳς ὑπέκυψεν εἰς τὸ βάρος ἐπιχειρήσεων ἀνωτέρων τῶν δυνάμεών τῆς. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς διασπαρῆντες, οἱ μὲν κατέφυγον εἰς Χαονίαν, οἱ δὲ εἰς Ἡπειρον, ὅπου ἔκτισαν τὸν Αὐλῶνα.

Κεφάλαιον Δ'.

Πρώτος πόλεμος τῶν Κερκυραίων κατὰ τῶν Κορινθίων.

Οἱ Κορινθιοὶ ἐχημάτισαν ὁ πρῶτος λαὸς τῆς Ἑλλάδος, κατὰ τοῦ ὁποίου οἱ Κερκυραῖοι ἐδοκίμασαν τὰ ἔπλα των, ὡς κατωτέρω

(1) Ἴδε τὸ Β'. ἐν σελ. 113.

θέλομεν ἰδεῖ, καίτοι οὐδεμία ὑπῆρχε πρὸς τοῦτο ἀπογνώσα αἰτία. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Χερσικράτους, ὁ Ἀλχημείδης ἐξελέχθη βασιλεὺς τῆς Κερκύρας, τούτων δὲ διεδέχθη Λυκόφρων ὁ Κορινθίος, ὁστις μετέβη εἰς Κέρκυραν, διωχθεὶς ἐκ τῆς πατρίδος του ὑπὸ τοῦ κατέχοντος τότε τὸν θρόνον αὐτῆς Περιάνδρου. Ἡ αἰτία τῆς ἐξορίας ταύτης πολλὰ ὀλίγον συμβιβάζεται πρὸς τὸν χαρακτῆρα τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ ὑποθέσῃ τις εἰς ἕνα τῶν ἐπιτὰ σοφῶν τῆς Ἑλλάδος, τούτεστιν ὅτι ὁ Περιάνδρος προτροπῆ μίξ τῶν καλλακίδων του ἐφόρευσε διὰ λακτισμάτων τὴν σύζυγόν του ἔγκυον οὖσαν καὶ ὅτι τὰ δάκρυα, ἅτινα ὁ Λυκόφρων δὲν ἠδυνήθη νὰ κρατήσῃ, ἐπέσυραν τὴν ὄργην τοῦ Περιάνδρου. Ὁ Λυκόφρων ἕνεκα τῶν ἀρετῶν του ἐγένετο ἡγεμὸν τῶν Κερκυραίων, ὁ δὲ Περιάνδρος, προβεβηκῶς τὴν ἡλικίαν καὶ μισούμενος ὑπὸ τῶν Κορινθίων, συνδιηλλάχθη μετὰ τοῦ Λυκόφρονος καὶ συνεργῶνσαν ν' ἀνταλλάξωσι τὰ σκήπτρά των. Ὁ Περιάνδρος ἤλπιζεν ἀπομακρυνόμενος τῆς Κορίνθου νὰ διέλθῃ τὰς τελευταίας τοῦ βίου του ἡμέρας ἤτιον πικρὰς καὶ νὰ εὐρῆ εἰς Κέρκυραν τὰς ἀνάσεις ἐκεῖνας, τὰς ὁποίας ἕνεκα τοῦ χαρακτῆρός του δὲν ἠδύνατο ν' ἀπολαύσῃ εἰς Κόρινθον. Οἱ νησιῶται ὅμως ἀνακαλύψαντες τὴν συνωμοσίαν, ἀντήμειψαν διὰ σκληροῦ θανάτου τὸν Λυκόφρον, ὁ δὲ Περιάνδρος μαθὼν τὸ τραγικὸν τέλος τοῦ ἡγεμόνος τούτου δὲν ἠδυνήθη νὰ καταστειλῇ τὴν ὄργην του. Συνέλαβεν ὅθεν 300 νέους ἐκ τῶν πρώτων οἰκογενειῶν τῆς Κερκύρας, οἵτινες ἔζων εἰς τὴν αὐλήν του, καὶ τοὺς ἐπέμψεν εἰς Σάρδεις, ὅπου ὁ σκληρότερος καὶ ἀτιμότερος ἀκρωτηριασμός τοὺς περιέμενε. Τοιαύτη ἦτο ἡ ἐκδίκησις, ἣν ὁ τύραννος προέθετο νὰ ἐκτελέσῃ κατὰ τῶν Κερκυραίων. Τὰ πλοῖα αὐτὰ ἔφερον τοὺς δυστυχεῖς τούτους, ἠναγκάσθησαν νὰ προσορμισθῶσιν εἰς Σάμῳν ἵνα ἐκεῖ ἐπισκευασθῶσιν.

Οἱ νέοι Κερκυραῖοι συνοδεύμενοι ὑπὸ τῆς φρουρᾶς ἀπεβιβάσθησαν εἰς τὴν γῆν· οἱ δὲ Σάμιοι μαθόντες τὸ ἀποτρόπαιον σῆμα τῶν Περιάνδρου ἐχορήγησαν εἰς αὐτοὺς τὰ μέσα νὰ καταφύγωσιν εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἥρας. Εἰς μίτην οἱ δορυφόροι τοῦ τυράννου ἠγωνίζοντο νὰ βιάσωσι τὸ ἱερόν τούτου ἄστυον ὅπως ἀποσπάσωσι τὰ θύματά των καθότι οἱ Σάμιοι λαβόντες τὰ ἔπλα ἠνάγκασαν τοὺς Κορινθίους νὰ τραπῶσιν εἰς φυγὴν καὶ νὰ ἐπιβιβάσθωσι μετὰ σπουδῆς εἰς τὰ πλοῖά των. Ὁφεληθέντες δὲ τῆς περιστασίας ταύτης οἱ Σάμιοι ἔσπευσαν ν' ἀποστελῶσιν ἐν πλήρει ἀσφαλείᾳ τοὺς νέους Κερκυραίους εἰς τὴν πατρίδα των. Ὁ Περιάνδρος μαθὼν παρὰ τῶν δορυφώρων του τὴν προσβολὴν, ἦν οὕτω ὑπέστησαν ὑπὸ τῶν Σαμίων, ὥμοσε τὴν καταστροφὴν τούτων καὶ παρεσκεύασε τρομερὸν στόλον. Ἡ καταστροφὴ τῆς Σάμου ἦτο λοιπὸν ἀφευκτος, ἂν οἱ Κερκυραῖοι ὑπὸ τοῦ αἰσθήματος τῆς εὐγνωμοσύνης ὠθοῦμενοι δὲν ἐκινούνητο εἰς βοήθειάν των. Καὶ πραγματικῶς ὁ στόλος τῶν ἐξελλῶν τοῦ λιμένος, ἀπῆντησε μετ' οὐ πολὺ τὸν τῶν Κορινθίων.

Ἡ μάχη συνεχροτήθη καὶ οἱ Κερκυραῖοι, μολοντί ὀλιγώτεροι τὸν ἀριθμὸν, ἐνίκησαν τοὺς Κορινθίους ἕνεκα τῆς θαλασσίου ἐπιτηδεότητός των. Ὁ ἔχθρικός στόλος ἀπεσώθη ἐν ἀταξίᾳ μετὰ σημειντικῆν ζημίαν. Ἡ ἦττα ἔφερε τὸν Περιάνδρον εἰς τὴν ὑστάτην ἀπελπισίαν, καὶ οὕτως ἐτελεύτησεν ἀξίως τῆς ὠμότητός του. Ὁ θάνατος αὐτοῦ θέσας τέρμα εἰς τὸ σχίσμα τὸ μεταξὺ Κορινθίων

καὶ Κερκυραίων ἐπανεῖρε τὴν εἰρήνην μεταξὺ τῶν δύο τούτων λαῶν.

Κεφάλαιον Ε'.

Οἱ Κερκυραῖοι ἀσπάζονται τὸ δημοκρατικὸν πολιτεύμα. Συμβῆν ἔκτακτον.

Οἱ Κερκυραῖοι, ἀφοῦ ἔσωσαν τὴν Σάμον, ἄλλο τι δὲν διενουῦντο ἢ τὴν ἀπόλαυσιν ἀπολύτου εἰρήνης. Ἡ προδοσία τοῦ Λυκόφρονος καὶ αἱ ταραχαί, αἵτινες ἠκολούθησαν μετὰ τὸν θάνατόν του, τοὺς ἔκαμαν ν' ἀποφασίσωσιν, ὥστε ὁ ἤδη σχολάζων θρόνος νὰ μὴ ἀναπληρωθῇ διὰ νέας ἐκλογῆς καὶ, κατὰ μίμησιν τῶν Ἀθηναίων, ἐνηγκαλιόσθησαν τὸ δημοκρατικὸν πολιτεύμα. Ὀλίγον ὑστερον τῆς πολιτικῆς ταύτης μεταλλαγῆς ἠκολούθησεν εἰς τὴν νέαν δημοκρατίαν συμβῆν τι ὑπερ ἐτάραξε τοὺς πολίτας. Βοσκός τις συνείθεε νὰ βόσκη ποιμνιον ταύρων πολὺ πλησίον τῆς παραλίας. Ἀπὸ τινος καιροῦ ἐν ἐξ αὐτῶν τῶν ζώων ἔτρεχε καθ' ἑσπέραν πρὸς τὴν ὄχθην σφόδρα μυκώμενος, ὁ δὲ βοσκὸς περιεργεῖα κινούμενος ἵνα μάθῃ τὴν αἰτίαν, ἠκολούθησε τὸν ταύρον καὶ ἀνεκάλυψε πλῆθος ὑπερμεγέθων θύνων. Μαθόντες οἱ χωρικοὶ τὸ γεγονός τούτο ἔτρεξαν εἰς τὴν παραλίαν καὶ ἐκοπίσσαν ἐπὶ πολὺ ἔπος συλλάβωσι τινὰς τῶν ἰχθύων τούτων. Ἡ εἶδησις διεδόθη καθ' ὅλην τὴν νῆσον καὶ οἱ νησιῶται, τεταραγμένοι διὰ τὸ παραδοξὸν τοῦτο συμβῆν, ἐπέμψαν ἀμέσως νὰ συμβουλευθῶσι τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν, τὸ ὁποῖον ἀπήντησεν ὅτι ἔπρεπε νὰ θυσιάσωσιν ἕνα ταύρον εἰς τὸν Ποσειδῶνα καὶ ὅτι ἡ ἄλιεα ἤθελεν εἶσθαι ἄφθονος. Ἐκτελεσθείσης τῆς ἀποφάσεως τοῦ Μαντείου, ἡ ἄλιεα ἀπέθη πλουσιπάρχους· οἱ δὲ Κερκυραῖοι εὐγνωμονοῦντες ἀφιέρωσαν εἰς τὸν Ἀπόλλωνα χαλκινόν ταύρον καὶ ἕτερον εἰς τὸν Ὀλύμπιον Δία. Συμβῆν τι δὲ μᾶλλον ἄξιον προσοχῆς ὀλίγον ἐλείψε ν' ἀκωρώσῃ τὴν πρὸς τὸν Δία γενομένην προσφορὰν.

Τέκνον τι παῖζον ἡμέραν τινὰ ἐπληξῆε τὴν κεφαλὴν του ἐναντίον τοῦ ἀγάλματος καὶ αἰφνης ἀπέβησεν. Οἱ Ἡλείοι ἐκίνησαν δίκην κατὰ τοῦ ταύρου καὶ κατεδίκαν αὐτὸν νὰ ἐξωσθῇ τοῦ ναοῦ. Κατ' εὐτυχίαν ὅμως, τοῦ Ἀπόλλωνος ἀναλαβόντος τὴν ὑπερέσπισίν του καὶ τῆς ἀθωότητός του ἀποδειχθείσης, ἐπιστήμων ἀπελύθη. Ἡ μνήμη τῆς ἀνακαλύψεως τῆς ἀλιείας τῶν θύνων καθιερώθη διὰ πολλῶν νομισμάτων γνωστῶν ὑπὸ διάφορα ἐμβλήματα.

Κεφάλαιον ΣΤ'.

Γενικὴ συμμαχία τῶν Ἑλλήνων κατὰ τοῦ Ξέρξου. Ὁ Θεμιστοκλῆς καταφεύγει εἰς Κέρκυραν.

Ὁ Ἡρόδοτος κατατάσσει εἰς τὸ ἔτος 480 τὴν ἐποχὴν τῆς περιφήμου ἐκεῖνης συμμαχίας τῶν Ἑλλήνων, ἧτις ἀνεχαίτισε τὸν χεῖμαρρον τοῦ Ξέρξου. Οἱ Κερκυραῖοι, ὡς εἰκάζεται, μετέσχον τῆς συμμαχίας ταύτης καὶ ὤπισσαν ἐξήκοντα πλοῖα καλῶς παρεσκευασμένα, ἅτινα ὅμως δὲν ἀπέστειλαν εἴτε φοβούμενοι τὴν ἰσχύον τοῦ ἡγεμόνος Πέρσου, εἴτε διότι ἤλπιζον νὰ ὠφεληθῶσιν ἐκ τῆς καταστροφῆς τῆς Ἑλλάδος καὶ αὐξήσωσι τὰ πλοῦτη καὶ τὴν δυνάμιν των διὰ τῆς εὐνοίας τοῦ Ξέρξου, ἧτις ἤθελε παρέξει εἰς τὴν θαλασσοπλοίαν καὶ τὸ ἐμπόριόν των κέρδη οὐχὶ μικρά. Ὡς ἐκ τούτου λοιπὸν ἀπεράσισαν νὰ μείνωσιν οὐδέτεροι. Ἐν τούτοις ὁ στόλος των ἐξέπλευσεν, ἀλλ' ἔμεινε μεταξὺ τῆς Πύλου καὶ τοῦ Ταινάρου, ἀπέναντι τοῦ Μεσ. κόλπου καὶ ὑπῆρξε θεατῆς

ἀπλοῦς τῆς καταστροφῆς τῶν Περσῶν καὶ τῆς δόξης τῶν Ἑλλήνων. Ἡ ἀπραξία ἔμῳς αὐτῆ διήγειρε τὴν δυσμένειαν τῶν Πελοποννησίων. Εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν ὁ Θεμιστοκλῆς ἀφοῦ ἔσωσε τὴν πατρίδα του ἐκ τῶν ἐχθρῶν τῆς, ἀφοῦ ἐπηνώρθωσε τὰ τεῖχη τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἐκαλλώπισεν αὐτὰς διὰ μεγαλοῦ ρεπῶν κτιρίων, ἀφοῦ μάλιστα ἀποκατέστησε τὴν εὐταξίαν διὰ νέων κανονισμῶν καὶ θεοπισμάτων, ὁ Θεμιστοκλῆς, λέγω, ὑπῆρξε τὸ θῦμα τῆς ἀδικίας καὶ τῆς ἀγνωμοσύνης τῶν συμπολιτῶν του. Ἐξορισθεὶς ἐκ τῶν Ἀθηνῶν, κατ' ἀρχὰς κατέφυγεν εἰς Ἄργος· ἀλλὰ νέαι ὑπόνοια· ὅτι δῆθεν εἶχε συνομόσει μετὰ τοῦ Πausanias κατὰ τῆς Ἑλλάδος τὸν ἠνάγκασαν ν' ἀποσυρθῆ ἐκεῖθεν. Ἡ Κέρκυρα τῷ προσέφερεν ἄστυον ἐν τῇ δυστυχίᾳ του, ὁ δὲ μέγας οὗτος ἀνὴρ ὑπέδεχθη ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς νήσου μετὰ ζήλου ὑπαγορευθέντος παρὰ τῆς εὐγνωμοσύνης· καθότι ἐρίσαντες ποτε μετὰ τῶν Κορινθίων ὡς πρὸς τὴν κατὰκτησιν τῆς Λευκάδος, τὸν Θεμιστοκλῆα εἶχον ἐκλέξει διαιτητὴν οὗτος δὲ ἀπεράνη ὑπὲρ αὐτῶν, καταδικάσας τοὺς Κορινθίους νὰ πληρώσωσιν εἰς τοὺς Κερκυραίους 20 τάλαντα.

Ἡ ὑποδοχὴ ἡ γενομένη παρὰ τῶν Κερκυραίων εἰς τὸν Θεμιστοκλῆα δὲν ἤγειρεν οὐδὲν ἄλλο τὴν ἀγανάκτησιν τῶν Ἀθηναίων, ἔως διότι σῶφρον πολιτικῆ τοῖς ὑπηγόρευσε νὰ πράξωσι τοῦτο· μάλιστα ἠσπάζθησαν τὸ κόμμα τούτων, συνδραμόντες αὐτοὺς καὶ διὰ τῶν ὅπλων, ὅποια οἱ Πελοποννησίου συνεμάχησαν ἔπος τους κατατρέψωσιν. (ἀκολουθεῖ).

Ἡ ΚΑΛΛΙΤΕΡΑ ΚΑΤΟΙΚΙΑ.

Οἰκογένειά τις συγκειμένη ἐκ πατρός, μητρός καὶ δύο υἱῶν, κατῆκε εἰς τινὰ ἀκατοίκητον νῆσον τοῦ Ὀκεανοῦ, ἔνθα ἐρρίφθησαν ὑπὸ τρικυμίας. Χάρτα καὶ ρίζα ἐχρησάμενος πρὸς τροφήν αὐτῶν, εἰς ῥύαξ τοὺς ἐπότιζε καὶ ἐν σπύλαιον τοῖς παρείχε καταφύγιον τὰ παιδία ἠγνόντων πῶς εἶχον εῖσθαι εἰς τὴν νῆσον καὶ πλέον δὲν ἐνθυμοῦντο τὴν ἤπειρον ὁ ἄρτος, τὸ γάλα καὶ τὸ κρέας ἦσαν ἄγνωστα εἰς αὐτὰ. Ἡμέραν τινὰ μικρὰ τις λέμβος μὲ τέσσαρας μαύρους προσεγγίσατα πρὸς τὴν νῆσον ἐπανήγαγε τὴν ζωηρότερην χαρὰν εἰς τοὺς δύο συζύγους, καθότι ἤλπισαν νὰ θέσωσιν τέλος εἰς τὰς δυστυχίας των· ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ λέμβος ἦτο πολὺ μικρὰ, ὥστε νὰ μεταφέρῃ ὅλους εἰς τὴν ἤπειρον, ὁ πατὴρ ἠθέλησε κατ' ἀρχὰς νὰ δοκιμάσῃ μόνος τὸν διάπλουον τοῦ Ὀκεανοῦ. Ἡ σύζυγος καὶ τὰ τέκνα ἔκλαιον ὅτι τὸν εἶδον ἐντὸς τῆς μικρᾶς λέμβου, κατεσκευασμένης ἀπὸ λεπτὰ ξύλα· ἀλλ' αὐτὸς τοῖς ἔλεγε «Μὴ κλαίετε· ἡ ἄλλη ὄχθη εἶνε καλλιτέρα, ὅπου θὰ εῖσθαι ὅλοι ἐντὸς ὀλίγου». Ἐπέστρεψαν οἱ μαῦροι μὲ τὴν λέμβον καὶ, ὅτε ἡ μήτηρ εἰσῆλθε, τὰ παιδία ἔκλαιον πικρότερον· ἀλλ' αὐτῆ εἶπε, μὴ κλαίετε, ἀγαπητὰ μου τέκνα, θὰ ἰδῆτε ἕνα καλλίτερον τόπον. Ἐπὶ τέλους ἦλθε τὸ σκάφος, διὰ νὰ μεταβιβάσῃ καὶ τὰ παιδία, τὰ ὅποια, ἂν καὶ ἔκλαιον καὶ ἔτρεμον κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν θέαν τῶν μαύρων καὶ τῶν κυμάτων τοῦ Ὀκεανοῦ, ἐπλησίασαν ἐπὶ τέλους εἰς τὴν ξηρὰν πλήρη χαρᾶς. Οἱ γονεῖς ἐπορεύθησαν εἰς τὴν ὄχθην, ἐξέτειναν τοὺς βραχίονάς των καὶ πάραυτα ὠδήγησαν τοὺς υἱούς των εἰς τὴν σκίαν πρασί-

νων φοινίκων και τους εκάθισαν επί των μαλακῶν χόρτων και άνθρών τοίς έδωκανδὲ γάλα, μέλι, και όπωρας ήδύας. "Ω πόσον μάταιος ήτον ο φόβος μας, έλεγαν τὰ παιδία· άντι νὰ τρέμωμεν, έπρεπε νὰ ευφρανώμεθα, ύτα οί μαύροι ήλθον εις την νήσον διά νὰ μάς μεταφέρωσιν εις καλλίτερον τόπον! 'Ακριβά μου τέκνα, ειπε τότε ο πατήρ, ή μεταβάσις μας από εκείνης τής έρήμου νήσου εις ταύτην την τερπνήν ξηράν όφείλει νὰ έχη δι' ήμάς ύψηλήν έννοιαν. 'Ακόμη έχομεν έν άλλο ταξείδιον νὰ κάμωμεν· ακολουθήσθαι δὲ θὰ προσορμισθώμεν εις καλλιτέραν κατοικίαν. 'Η γη την όποιαν κατοικούμεν παρομοιάζει νήσον, ή δὲ καλλιτέρα κατοικία είνε ο ούρανός· ο διάπλους επί τής κυματιζόμενης θαλάσσης είνε ή ζωή· ή προσόρμις εις την εύφορον γην είνε ο θάνατος· ή λέμβος με τους μύρους μάς άνκαμινήσκει τὸ φέρετρον, όπου μίαν ήμέραν θὰ τεθή τὸ σώμα μας. "Οθεν όταν ή ώρα τής άναχωρήσεως σημάνη δι' εσάς, διά την μητέρα σας και δι' εμέ, μή φοβείσθε· ο θάνατος δὲν είνε είμη άληθής μετάβασις εις μίαν άλλην καλλιτέραν πατρίδα, ένθα ύπάρχει διηκεής γλός, αί δὲ καταιγίδες και οί παγετοί ουδόλωσ διαπαράττουσι την γαλήνην αὐτῆς.

I. X. K.

Περὶ τής μεταδοτικότητος τής Εύλογίας και τής κατ' αὐτῆς προφυλακτικῆς δυνάμεως τής δαμαλίνης.

Τὸ νόσημα τής Εύλογίας έντελώς, φαίνεται, άγνωστον εις τους Έλληνας και Ρωμικούς Ιατρούς· αναφάνεται εις άπαντα τὰ μέρη τής γηίνου σφαίρας μετά τής αὐτῆς σχεδόν βαρύτητος και συχνότητος. 'Εγνώσθη κατὰ πρῶτον έν έτει 522 περίπου. 'Ο δὲ Κωνσταντίνος ο Αφρικανός πρῶτος ποιεῖ λόγον περὶ αὐτῆς ύπὸ τὸ ὄνομα Variola. Κατ' άλλους δὲ πρῶτος ποιεῖ λόγον ο Έλλην Ιστοριογράφος Προκόπιος ο Καισαρεύς έν Βιβλ. Β'. Κεφαλ. ΚΒ'. οὕτω «Τιτὶ φλυκταίναις μελίαισι, ὅσον φακού μέγεθος, ἐξήνηθε: τὸ σώμα». Περιεγραφή δὲ ὅπως οὖν ἀκριβῶς περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 16ου αἰῶνος μετά Χριστὸν ὑπὸ διαφορά ὀνόματα οἷον Lues cum vesicis, pusulae ή pustulae, morbus dysentericus eum pustulis, Coralis· ὑπὸ δὲ τοῦ Ραζή κατόπιν ὑπὸ τὸ ὄνομα Εὐλογία (Euphlogia). "Οσον δ' ἀφορᾷ την γνώμην τινῶν συγγραφέων, ὅτι ή Εὐλογία ήτον κοινή εις την Κίναν και τὰς Ἰνδίας πολὺ πρὸ τοῦ Χριστιανισμοῦ, οὐδὲν περιστατικὸν ἀποδεικνύει την ἀκριβείαν ταύτης. 'Απ' ἀρχῆς δὲ τής ἐμφανίσεως αὐτῆς ἐπιδημιῶς, δηλ. ἀπὸ τοῦ 1518 μέχρι τής ἀνακαλύψεως τοῦ ἐμβολισμοῦ διά τής δαμαλίνας, πανταχοῦ, ὅπου διήρχετο, τοσοῦτον ἀνηλεῶς πάσης ἡλικίας, φύλου και φύλης ἄτομα ἐθερίζεν, ὥστε φόβος και τρόμος κατελάμβανε πάντας και ἐπὶ τῇ ἀπλῇ μόνη ἀκοῇ τοῦ ὀνόματος αὐτῆς.

"Εκτοτε δὲ διά μυρίων παρατηρήσεων και πειραμάτων διαφόρων Ιατρῶν ἀπεδείχθη.

1) "Οτι ή Εύλογία δὲν ἀναπτύσσεται, ὡς τινες ἐσφαλμένως φρονοῦσιν, ἐκ τῶν ἐλῶν και άλλων τοιοῦτων περιστατικῶν, αλλά, γεννηθεῖσα ἄπαξ ἐξ ἀγνώστων κινήτων, διατηρεῖται και μεταδίδεται οὐχι διὰ τοῦ ἀέρος, αλλά διὰ τοῦ μολυσμοῦ ὑπὸ τοῦ ἰοῦ (virus) αὐτῆς ἀπὸ ἀτόμου εις ἄτομον και ἀπὸ τόπου εις τόπον· ο δὲ ὑπ' αὐτοῦ μολυσμός συμβαίνει οὐ μόνον διὰ τής ἀμέσου ἐπὶ τοῦ ἰοῦ ή τῶν μολυσμένων ὑλῶν και τοῦ σώματος τῶν εὐλογιῶντων, αλλά και διὰ τής ἐμμέσου ἐπαφῆς τῶν μολυσμένων ὑπὸ τῶν εὐλογιῶντων πραγμάτων έν γένει· οἷον ἐνδυμάτων, ἐπιπέλων, ἐντόμων και μάλιστα τῶν μυιῶν.

2) "Οτι· εις τινὰς ἐποχὰς διαφόροι ἄγνωστοι περιστάσεις ἐπεκτείνουσι την πρὸς την εὐλογίαν ἐπιδεκτικότητα ή προδιάθεσιν τῶν ἀτόμων εις μεγάλας χώρας και ἐμφανίζεται αὐτη καθ' ἀπάξ τὰς ὥρας τοῦ ἐνιαυτοῦ εις ἐπιδημίας, αἵτινες διαφέρουσι κατὰ την διάρκειαν και τὸν χαρακτήρα· ὥστε κατὰ μὲν την διάρκειαν παρατείνονται και ἐπὶ μῆνας πολλοὺς συνήθως· κατὰ δὲ την δύναμιν άλλοτε μὲν εἰσὶν ήπαι ή καλοήθεις (varioloides), άλλοτε δὲ κακοήθεις και φονικώταται. Οὐχι δὲ σπανίως αἱ ἐπιδημιαὶ αὐταὶ ὑφίστανται μεγάλας ὑρέσεις ή και διακοπὰς ἐπὶ τινὰ μᾶλλον ή ήττον πολὺν χρόνον και ἐπιτείνονται ή ἀναφάνονται πάλιν εις τὰς αὐτὰς χώρας ή πόλεις.

3) "Οτι ή μεγαλύτερα μεταδοτικὴ ἐνεργητικότης τοῦ ἰοῦ τής εὐλογίας παρατηρεῖται καθ' ήν ἐποχὴν τὸ ὑγρὸν τῶν φλυκταινιδῶν αὐτῆς ἀρχίζει νὰ μεταβάληται ἀπὸ διαφανοῦς εις θολερὸν.

4) "Οτι ο ἰός τής Εύλογίας εὐρίσκεται έντός τῶν φλυκταινιδῶν και τῶν ἐκρίσεων τῶν εὐλογιῶντων. 'Επομένως τὸ νόσημα μεταδίδεται οὐ μόνον ἐκ τοῦ πύου τῶν φλυκταινιδῶν, αλλά και ἐξ ὄλων τῶν ἐκ τοῦ σώματος τῶν εὐλογιῶντων ἐξερχομένων ὑλῶν οἷον πτυέλων, ἰδρωτῶν κλπ.

5) "Οτι ο ἰός αὐτῆς είνε λίαν διαρκής και δὲν καταστρέφεται διὰ τής ἀποξηράνσεως, αλλά τὸνικνέον μάλιστα ἐπικολλᾷ ἐπὶ τῶν διαφόρων ἐπιπέλων και πραγμάτων έν γένει, τῶν ὑπαρχόντων έντός τής ἀτμοσφαιρας τῶν ὄωματιῶν τῶν εὐλογιῶντων. "Αν δὲ ἐμποδισθῇ έντελῶς ή ἐπ' αὐτοῦ ἐπίδρασις τοῦ ἀέρος, τότε ή μεταδοτικὴ ἐνέργεια αὐτοῦ διατηρεῖται ἐπὶ πολλὰ ἔτη. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ή Εύλογία εις πολλὰς μεγάλας πόλεις και μάλιστα νοσώδεις, ὡς έν Σμύρνην, φαίνεται οὕτως εἰπεῖν ἐνδημική.

6) "Οτι· ή ἀτομική ἐπιδεκτικότης ή προδιάθεσις πρὸς την Εύλογίαν διαφέρει· μεγάλως κατὰ τὰ διαφόρα ἄτομα καθότι, ἐνῶ ὑπαρχουσιν ἄνθρωποι ὅλως ἀπόσβητοι ὑπὸ τής Εύλογίας οί ὅποιοι δύνανται ἀτιμωρητὶ νὰ ἐκτιθενται εις τὸ μόλυσμα ταύτης, εις άλλους πάλιν ή ἐπιδεκτικότης αὐτῆς είνε τοσοῦτον μικρά, ὥστε ἐκτιθέμενοι ὑπὸ την ἐπήρειαν τοῦ μολύσματος πάσχουσι τὸ ἐλαφρότερον εἶδος τής εὐλογίας (varioloide). Εἰς άλλους τέλος ή προδιάθεσις αὐτῆς είνε τοσοῦτον μεγάλη, ὥστε οὐ μόνον, ἄμα ἐκτεθέντες ὑπὸ την ἐπίδρασιν τοῦ μολύσματος, ἀμέσως προσβάλλονται ὑπὸ τής Εύλογίας, αλλά και πάσχουσι τὸ βαρύτερον αὐτῆς εἶδος.

7) "Οτι ή πρὸς την Εύλογίαν ἐπιδεκτικότης ή προδιάθεσις, ἐκτὸς τῶν εἰρημένων ἐξαιρέσεων φαίνεται, μᾶλλον ή ήττον προφανῶς, ὅτι εις ἄπαντα τὰ ἄτομα, ὑγιῆ ή ἄρρωστα, πάσης ἡλικίας και γένους, μηδ' αὐτοῦ τοῦ ἐμβροῦ ἐξαιρουμένου, σθένονται οὕτως εἰπεῖν μετά μίαν μόνην προσβολήν τής Εύλογίας ἐφ' ὅλον τὸν ἐπίλοιπον βίον.

8) "Οτι ή προδιάθεσις αὐτῆς σβέννεται συνήθως ἐξ ἴσου και διὰ τοῦ ἐπιτυχῶς ἐμβολισμοῦ τής δαμαλίνης Εύλογίας (ήτοι τοῦ ἰοῦ τῶν φλυκταινιδῶν τής Εύλογίας τῶν δαμαλῶν (*)) Καὶ παρὰ μὲν τοῖς πλείστοις ἄνθρώποις ή ἀπόσβεσις αὐτῆς πρὸς Εύλογίαν προδιαθέσεως διαρκεῖ ἐφ' ὅλον τὸν ἐπίλοιπον αὐτῶν βίον· παρ' άλλοις δὲ ή ἀπόσβεσις αὐτῆς ή ή κατὰ τής Εύλογίας προφυλακτικῆς ιδιότητος τής δαμαλίνης παύει εις τὸ τέλος 7 ἕως 10 ἐτῶν και ἐπανερχεται πάλιν ή πρὸς εὐλογίαν προδιάθεσις, άλλ' εις τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε τὰ ἐκτιθέμενα εις τὸ μόλυσμα τής Εύλογίας ἄτομα σπανίως πάσχουσι τὸ βαρύτερον αὐτῆς εἶδος, αλλά συνήθως τὸ ἐλαφρότερον (varioloide).

9) "Οτι ή προφυλακτικὴ θεραπεία τής Εύλογίας ἀπαιτεῖ κυρίως τὸν ἐμβολισμόν τής δαμαλίνης (τὸν δαμαλισμόν και ἀναδαμαλισμόν). 'Εναντίον δὲ τῶν κατ' αὐτοῦ ἀντιρρήσεων λαλεῖ ή στατιστική, δι' ἧς ἀποδεικνύεται, ὅτι κατὰ τους παρελθόντας αἰῶνας πρὸ τής ἀνακαλύψεως τής δαμαλίνης τὸ έν δέκατον τής ἀνθρωπότητος ἀπέθνησκεν ἐκ τής Εύλογίας· έν δὲ τῇ Εὐρώπῃ ἰδίως ἀνὰ 400 χιλιάδες ἀνθρώπων ἀπέθνησκον ἐξ αὐτῆς κατ' ἔτος· μετά δὲ την εἰσαγωγήν τοῦ ἐμβολισμοῦ τής δαμαλίνης ή μὲν γενικὴ θνησιμότης τής ἀνθρωπότητος ἐγένετο μικροτέρα, ή δὲ ἐκ τής Εύλογίας ἰδίως ἔφθασεν εις τὸν ἐλάχιστον αὐτῆς ἀριθμόν

(*). Τὸ φλυκταινώδες ἐξάνθημα, ἔπερ αὐτομάτως γεννᾷται εις τὰς θηλάς τῶν μαστῶν τῶν δαμαλῶν και ἔπερ έν Ἀγγλία καλεῖται Cow-ρox, πρέπει κυρίως νὰ ὀνομασθῇ γραμματικῶς «Εὐλογία τῶν Δαμαλῶν» ή «δαμαλινὴ εὐλογία» ή ἀπλῶς «δαμαλινὴ» (vaccina) και ο ἰός αὐτῆς «ἰός τής δαμαλίνης (vaccin)· ο δὲ δι' αὐτοῦ ἐμβολισμός (τὸν ὅποιον ο ἀνακαλύψας αὐτὸν Ιατρός Jenner ἐδημοσίευσεν έν πρώτοις κατὰ τὸ 1798) «δαμαλισμός (vaccination)» και ή ἐπιτυχῆς ἐπανάληψις τοῦ ἐμβολισμοῦ «ἀναδαμαλισμός (revaccination)» τὸ δὲ δι' αὐτοῦ ἐμβολίζειν «δαμαλινίζειν» και «ἀναδαμαλίζειν» και οὐχι ὡς ἐσφαλμένως ὀνομάζεται ο μὲν ἰός και τὸ φλυκταινώδες τοῦτο ἐξάνθημα «δαμαλις ή δαμαλίτις ή δαμαλεία», ο δὲ δι' αὐτοῦ ἐμβολισμός «δαμαλισμός και ἀναδαμαλισμός», τὸ δὲ ἐμβολίζειν «δαμαλίζειν και ἀναδαμαλίζειν» διότι ή λέξις «δαμαλις» είνε αὐτὸ τὸ ὑποκοριστικὸν τής δαμάλης μεταθέσει μόνον τοῦ τόνου· τὸ δὲ δαμαλίζειν δηλοῖ τὸ δαμάζειν τοὺς ἀγρίους βόας· ή δὲ κατάληξις ια ἐκφράζει την ἀσηρημένην έννοιαν ή δὲ ινη σημαίνει τὸ ὑπὸ τής ρίζης δηλούμενον· ο δὲ ἰός τῶν μολυσματικῶν νόσων έν γένει δέον νὰ ὀνομάζεται «μόλυσμα» και ὄχι, ὡς τινες ποιοῦσι, νὰ συγχίζεται μετά τοῦ ἔρου «μίασμα», καθότι τὰ μὲν μιάσματα εἰσὶ νοσηρὰ ἀναθυμιάσεις έν γένει, ἀπ' ἐκωτῶν πτητικαὶ ἀναπνευσόμενα ἐκ τής σήφειος ή ἀποσυνθέσεως ὀργανικῶν οὐσιῶν και μεταδιδόμενα διὰ τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος· τὰ δὲ μολύσματα εἰσὶν ὕλαι βλαβεῖαι, μη ἀπ' ἐκωτῶν πτητικαὶ και μεταδιδόμενα οὐχι διὰ τοῦ ἀέρος, αλλά διὰ τοῦ μολυσμοῦ, ήτοι διὰ τής ἀμέσου και ἐμμέσου ἐπαφῆς αὐτῶν. Ταῦτα έν περιλήψει ἐπιφρασσόμενος άλλοτε έν ἑκτάσει περὶ αὐτῶν.

10) "Οτι ο ἐμβολισμός τής δαμαλίνης (ο δαμαλισμός) κατὰ την ἐπίσασιν τής Εύλογίας ἀδυνατεῖ ν' ἀποκρούσῃ την Εύλογίαν, ὡς ἐνυπάρχουσαν ήδη ὑποκεκρυμμένην έν τῷ ὀργανισμῷ και ἀμοιβαίως ή ἐπίσασις τής Εύλογίας δὲν ἐμποδίζει την πρὸς την δαμαλίνην προδιάθεσιν· ὥστε άντι ν' ἀποφεύγωσιν οί ἄνθρωποι τὸν ἐμβολισμόν τής δαμαλίνης, ὅταν εὐρίσκεται εις την ἐπίσασιν τής Εύλογίας, προτιμότερον χάριν μεγαλειτέρας ἀσφαλείας νὰ ἐμβολίζονται και νὰ ἀναδαμαλινίζονται πάντες οί ἔχοντες τοιαύτην ἀνάγκην (ὅσοι δηλ. ὑπερέδθησαν τὰ 7 τοῦλάχιστον ἔτη ἀπὸ τοῦ πρώτου ἐπιτυχῶς δαμαλισμοῦ και μάλιστα οί έντελῶς ἀνεμβόλιστοι), εὐθὺς ἄμα πληροφορηθῶσι περὶ τής προσεγγίσεως τής Εύλογίας εις τὸν τόπον τής διανομῆς αὐτῶν.

11) "Οτι ο ἐμβολισμός τῶν παιδῶν διὰ τής δαμαλίνης (ο δαμαλισμός) ἀνάγκη νὰ ἐνεργῆται τακτικῶς κατὰ τὸ δεύτερον και τρίτον ἔτος τής ζωῆς αὐτῶν (δηλ. μετά την ὀδοντοφυίαν). 'Εν καιρῷ δὲ ὑπαρχούσης ή ἐπικειμένης ἐπιδημίας τής Εύλογίας δέον νὰ γίνηται τοῦτο και κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τής γεννήσεως αὐτῶν,

12) "Οτι ο ἰός τής δαμαλίνης, διὰ νὰ προσφύλαττῇ ἀπὸ τής Εύλογίας, πρέπει νὰ ήνε γνήσιος και ἔχινόθος. Καὶ τὰ μὲν σημεῖα τής γνησοῦ δαμαλίνης εἰσὶ τὰ ἐξῆς· την τρίτην ήμέραν μετά τὸν δαμαλισμόν ἀναφάνεται εις την ἐντομήν τοῦ ἐμβολισμοῦ ἐρυθρὸν πρήσιμα, τὸ ὅποιον την τετάρτην, ἕως την ἕκτην ήμέραν μεταβάλλεται εις φλυκτίδα, ή δὲ φλυκτίς αὐτῆς την ὀγδόην ήμέραν γίνεται μέχρι φακῆς μεγάλη, εις δὲ τὸ κέντρον ὀμφαλοειδῶς κοίλη, διηρημένη εις διάφραγμα και πλήρης ἐρρώδους ὑποκυτρίνου ή μαργαριταροειδοῦς ὑγροῦ, την δὲ ἕκτην ήμέραν ἀναπτύσσεται περίξ τής φλυκταινίδος μία ἄλως (κύκλος) πλατεῖα και ἐρυθρά, τὸ περιεχόμενον ὑγρὸν γίνεται πυοειδές, και ἔκτοτε ἀρχίζει βαθμηδὸν ή ἀποξήρανσις τής φλυκταινίδος, ήτις μένει σχεδόν πάντοτε, χωρὶς νὰ διαρραγῇ αὐτομάτως· περὶ τὰ τέλη δὲ τής τρίτης ἐβδομάδος ή και βαρύτερον πίπτει ή ἐσχάρα και ἀφίνει οὐλήν ἀρκετὰ βαθείαν, στρογγύλην, πεπιεσμένην και πρὸς την βάση και τὰ πλάγια στικτήν. Τὰ δὲ σημεῖα τής νόσου δαμαλίνης εἰσὶ τὰ ἐξῆς· την πρώτην ή την δευτέραν ήμέραν τοῦ ἐμβολισμοῦ παρουσιάζεται εις την ἐντομήν ἐρυθρὰ σκληρία μετά κνησημόνης· την δὲ δευτέραν ἕως την πέμπτην ήμέραν ἀναπτύσσεται ἐξάνθημα ἀτάκτου σχήματος, φέρον ἀκμήν (κορυφὴν ὀξείαν), περιέχον ὑγρὸν ὑποκίτρινον, ὅπερ ἀποξηραίνόμενον γίνεται κομμιοειδές. — Σημειωτέον δὲ, ὅτι ἀγύρται τινές, διὰ νὰ ἐξπατώσι τοὺς γονεῖς τῶν ἐμβολιζομένων παιδῶν, ἐπιθέτουσιν ἐπὶ τής ἐντομῆς τοῦ ἐμβολισμοῦ ἐρεθιστικὸν ὑγρὸν ή δριμύεις τινος φυτοῦ φύλλον, δι' ὧν ἐρεθισμοῦ τής ἐντομῆς, φαίνεται ο ἐμβολισμός ὡς ἐπιτυχῶν.

13) "Οτι τὸ ἐξ οὐ λαμβάνεται τὸ πύον τής δαμαλίνης ἄτομον (έν ἐλλείψει πύου ἐξ αὐτῆς τής δαμαλῆς, ήτοι τοῦ Cow ρox), πρέπει νὰ ήνε ὑγιές και εύρωστον και οὐχι ἄρρωστον ή ἀδύνατον και πρὸ πάντων νὰ μὴ πάσχη μεταδοτικόν τι νόσημα· τὸ δὲ πύον πρέπει νὰ λαμβάνηται ἐξ αὐτοῦ την 4ην ἕως την 8ην ήμέραν τής ἐξάνθησεως τής φλυκταινίδος, ἐνὸσω είνε διαγῆς και ἀρκετὰ γλίσχρον, ή δὲ φλυκταινὶς ἔσον οἶοντε ἀνάπαρος. Κατὰ δὲ τὸν ἐμβολισμόν (πλὴν τῶν ἐπιδημιῶν τής Εύλογίας) πρέπει ν' ἀποφεύγωμεν τὰ μεγάλα ὑψή και την μεγάλην θερμότητα. Ἐκτὸς

δὲ τῶν δύο τούτων ἐξαίρεσεων ὁ δαμαλινισμὸς δέον νὰ ἐνεργῆται κατὰ πάσας τὰς ὥρας τοῦ ἑνιαυτοῦ.

14) Ἐἶνε μὲν ἀληθές, ὅτι ὁ ἐμβολισμὸς τοῦ ἰοῦ τῆς Εὐλογίας γεννᾷ συνήθως τὸ ἠπιώτερον ἢ καλοῦθες εἶδος τοῦ νοσήματός τούτου· δυστυχῶς ὁμοίως ὑπάρχουσι καὶ πλείστα παραδείγματα τῆς κακοῦθους αὐτῆς πορείας. Ὡστε δὲν εἶνε φρόνιμον νὰ μεταχειρίζομεθα τούτον ὡς προφυλακτικὸν κατ' αὐτῆς μέσον, ἀφοῦ ἔχομεν ὑπὸ τὴν διάθεσιν ἡμῶν τὸν ἰὸν τῆς δαμαλίνης.

15) Ὅτι ἐκτὸς τοῦ δαμαλινισμοῦ καὶ τοῦ ἀναδαμαλινισμοῦ ὀφειλομέν πάντοτε νὰ τηρῶμεν ἐν χρήσει καὶ τὰ λοιπὰ προφυλακτικὰ ὑγειονομικὰ μέτρα καὶ πρὸ πάντων τὴν ἀπομείνωσιν τῶν εὐλογιώντων, ὅσον δύσκολος καὶ ἂν ἦεν διὰ τε τοὺς ἀρρώστους καὶ τοὺς οἰκείους αὐτῶν.

16) Ὅτι ἡ ἀνεμευλογία (varicelle) διαφέρει κατὰ τὴν φύσιν τῆς Εὐλογίας, καὶ διὰ τούτο ὁ ἐμβολισμὸς τοῦ ἰοῦ τῆς πρώτης δὲν προφυλάττει κατὰ τῆς δευτέρας.

Ἐσφαλμένως ἀράτινες θεωροῦσιν ἀμφοτέρω τὰ νοσήματα ταῦτα τῆς αὐτῆς φύσεως. Ζήτημα δὲ ἄλυτον μέχρι τοῦδε, νομίζω, εἶνε, ἂν ὁ ἰὸς τῆς δαμαλίνης Εὐλογίας δύναται νὰ μεταδοθῆ διὰ τοῦ ἐμβολισμοῦ καὶ εἰς ἄτομα, τὰ ὅποια ὅπως δήποτε προσεβλήθησαν ὑπὸ τῆς Εὐλογίας, καὶ ἂν ἐκ τῶν φλυκτιδίων αὐτῶν δύναται ἡ δαμαλίμη νὰ μεταδοθῆ καὶ εἰς ἄλλα ἄτομα. Δύο δὲ κατ' αὐτὰς πειράματα, γενόμενα παρ' ἐμοῦ, λύουσι, φρονῶ, ἐναργῶς τὸ ζήτημα τοῦτο καταφατικῶς. Ἰδού δὲ καὶ τὰ πειράματα ταῦτα.

Κατὰ τὸν Νοέμβριον τρέχοντος ἔτους ἐμβολίζω διὰ τοῦ ἰοῦ τῆς δαμαλίνης γυναῖκα ὑγιή, αἰματώδους κράσεως, 35 περίπου ἐτῶν, ἥτις, κατὰ τὴν νηπιώδη αὐτῆς ἡλικίαν ἐμβολισθεῖσα ἐπιτυχῶς ὑπὸ τῆς δαμαλίνης καὶ κατὰ τὸ 15 ἔτος τῆς ζωῆς αὐτῆς ὑπὸ τοῦ ἰοῦ τῆς εὐλογίας, ἔπαθε τὸ ἠπιον αὐτῆς εἶδος μετὰ σποραδικῶν φλυκτινιδίων καθ' ὅλον τὸ σῶμα, χωρὶς νὰ φέρῃ οὐλὰς αὐτῶν καὶ ἕως ἢ ὑπ' ἐμοῦ ἐμβολισθεῖσα δαμαλίμη Εὐλογία ἐπέτυχε πάλιν εἰς αὐτὴν ἄριστα. — Τὴν ὀγδόην δὲ ἡμέραν ἐμβολίζω ἐκ τοῦ ἰοῦ τῆς φλυκτιδος τῆς δαμαλίνης τῆς εἰρημένης γυναίκος τέσσαρα ἄτομα, ἐξ ὧν τὰ μὲν δύο ἦσαν ἅπαξ τοῦλάχιστον ὑπὸ τῆς δαμαλίνης ἐπιτυχῶς ἐμβολισμένα, τὸ δὲ τρίτον, γυνὴ 35 περίπου ἐτῶν, ὑγιῆς καὶ λεμφικῆς κράσεως, ἥτις, προσβληθεῖσα κατὰ τὴν παιδικὴν αὐτῆς ἡλικίαν διὰ μόλυσμῶν ὑπὸ βαρείας Εὐλογίας, διασώζει ἔτι καὶ νῦν ἀνεξιτήλους οὐλὰς τῶν φλυκταινιδίων αὐτῆς· τὸ δὲ τέταρτον, κοράσιον 11 περίπου ἐτῶν, ὅπερ κατὰ τὴν νηπιακὴν αὐτοῦ ἡλικίαν ἦτον ἐπιτυχῶς ἐμβολισμένον. Καὶ εἰς μὲν τὰ δύο πρῶτα ἄτομα ἀπέτυχεν ἐντελῶς ὁ ἐμβολισμὸς, εἰς δὲ τὰ δύο τελευταῖα ἐπέτυχε λίαν καλῶς.

Ἐκ τῶν εἰρημένων δύο πειραμάτων ἐξάγονται τὰ ἑξῆς συμπεράσματα.

α) Ὅτι ὁ ἰὸς τῆς δαμαλίνης καὶ ὁ τῆς Εὐλογίας εἰσὶν ἀληθῶς διαφόρου φύσεως.

β) Ὅτι ἐνῶ ὁ ἐμβολισμὸς τῆς δαμαλίνης σβέννει ἐπὶ 7 ἔως 10 τοῦλάχιστον ἔτη τὴν πρὸς τὴν Εὐλογίαν προδιάθεσιν, ὁ ἰὸς τῆς Εὐλογίας δὲν ἔχει τὴν ἰδιότητα ταύτην κατὰ τῆς δαμαλίνης καί.

γ) Ὅτι δυνατόν, φαίνεται, ἄτομά τινα νὰ προσβληθῶσι δις τοῦλάχιστον ὑπὸ τῆς Εὐλογίας, ὡς τούτο δυστυχῶς ἀπεδείχθη· καὶ εἰς τὸν τύπον.

Ἐν Σμύρνῃ τὴν 6 Δεκεμβρίου 1871.

ὑπὸ ΓΕΩΡΓ. Ν. ΚΑΡΑΒΑ. Ἴατροῦ.

Η ΔΟΡΑ ΙΣΤΡΙΑΣ

καὶ ἡ «Ἀνατολή τῆς Βιέννης.»

Ἐν τῇ ἐν Βιέννῃ ἐκδιδόμενη «Osten» τῆς 17 λήξαντος Δεκεμβρίου μηνὸς ἀναγινώσκωμεν τέδε περὶ τῆς συνεντεύξεως τοῦ Δὸν Πέτρου τῆς Ἀλχαντάρας καὶ τῆς Δόνας Τερέζας μετὰ τῆς πριγκίπισσας Δόρας Ἰστριάδος.

«Καθὰ ἐκ Φλωρεντίας ἐπιστέλλουσιν ἡμῖν, ἡ διάσημος συγγραφεὺς Πριγκίπισσα Δόρα Ἰστριάς συγκαταλέγεται μεταξὺ τῶν διακεκριμένων προσώπων, τὰ ὅποια ὁ αὐτοκράτωρ καὶ ἡ αυτοκράτειρα τῆς Βρασιλίας ἐδέχθησαν κατὰ τὴν ἐν τῇ πόλει ἐκεῖνη διαμονὴν τῶν.

Οἱ ἀναγνώσται ἡμῶν γινώσκουσιν ἤδη, ὅτι ἡ Πριγκίπισσα Δόρα Ἰστριάς ἀνήκει εἰς τὴν οἰκογένειαν Γκίκα, εἶνε ἐξαδέλφη τοῦ ἄλλοτε προέδρου τοῦ ἐν Βῶμανία Συμβουλίου Δημητρίου Γκίκα καὶ τοῦ ποτὲ Ἡγεμόνος τῆς Σάμου Ἰωάννου Γκίκα, κατασχόντος ἐπίσης τὴν θέσιν ταύτην. Ἡ πριγκίπισσα εἶνε ἐκ τῶν εὐφροσυνῶν γυναικῶν τῆς ἐποχῆς, καθόσον οὐ μόνον πολυάριθμα συγγράμματα εἰς γλῶσσαν γαλλικὴν συνέγραψεν, ἀλλὰ χρῆται ἐπίσης τῷ δημοσιογραφικῷ καλῶμῳ μετὰ τὸσαύτης ἐπιδεξιότητος, ὥστε πλέον ἢ ἅπαξ ἐδέχθη ἵνα οἱ ἄρρηνες συναδέλφοί τῆς ζηλώσωσιν αὐτήν. Πληροφόρουμεθα δὲ ὅτι τὸ εἰρημένον αὐτοκρατορικὸν ζεῦγος περιεποιήθη αὐτὴν μετὰ ἰδιαζούσης διακρίσεως.»

Ἡ μανσενίλλα (le mancenillier).

Ἄν καὶ αἱ συκοφανταί, δι' ὧν οἱ ποιηταὶ ἠδίκησαν τὸ προσόμιον τῇ ἡμετέρῃ μηλέᾳ τούτου δένδρον τῆς Ἀμερικῆς, δὲν δισσεδέσθησαν ἐντελῶς ὑπὸ τῶν Φυσιολογῶν, ἐν τούτοις μετὰ θάρρους δύναται τις σήμερον ν' ἀρνηθῆ τὸν ὑπὸ τῆς σκιάς του προσξενούμενον δῆθεν κίνδυνον. Τὸ δένδρον τούτο, ὅπερ

τὸν θάνατον ἀντίτιμον τῆς ἡδονῆς παρέχει δὲν φονεῖ αὐτε δηλητηριάζει εὐτυχῶς, τοὺς ἀφρονεῖς τοὺς ζητοῦντας δρόσον καὶ ἀναψυγὴν εἰς τοὺς τόπους τοὺς σκιαζομένους ὑπὸ αὐτοῦ. Τὸ ὄνομα Mancenillier εἶνε ὅπως Ἰσπανικόν· Manzana εἰς καθαρῶσαν καστιλικὴν διάλεκτον σημαίνει τὸ μήλον· manzanilla δὲ εἶνε τὸ ὑποκοριστικὸν αὐτοῦ. Φυσικῶς τὸ ὄνομα

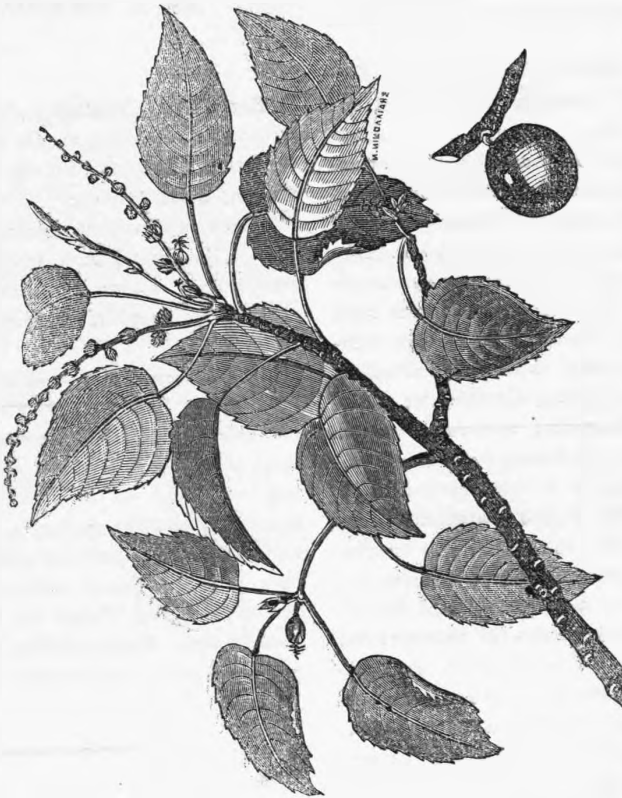
μετεδόθη καὶ εἰς τοὺς τὸν ἅγιον Δομίγκον καὶ τὴν Μαρτινίαν κατοικοῦντας Γάλλους, πλησιοχώρους τῶν Ἰσπανῶν γείτονας. Τὸ τοῦ Καρόλου d' Orbigny λεξικὸν περιγράφει τὸ Mancenillier ὡς ἑξῆς: « Δένδρον ἔχον πολλὴν τὴν ἀναλογίαν ὡς πρὸς τὸ μέγεθος καὶ τὸ σχῆμα μετὰ τὴν ἡμετέραν ἀπιδέαν αὐξάνει εἰς τὰ παράλια τῶν Ἀντιλλῶν νήσων καὶ τῆς νοτίου Ἀμερικῆς· τὸ δὲ ὕψος αὐτοῦ δὲν ὑπερβαίνει κατὰ τὴν τοῦ Τουσάκ περιγραφὴν τὰ 5 ἢ 7 μέτρα. Ὁ κορμὸς αὐτοῦ ἔχων διάμετρον μόλις τριῶν ἢ τεσσάρων δεκαμέτρων καλύπτεται ἀπὸ παχῶν καὶ ὑπόφαιον φλοιῶν, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξέρχεται εἰς τὸ ἐλάχιστον κέντημα γαλακτώδης χυμὸς, ἐν ἀφθονίᾳ κανταχοῦ τοῦ δένδρου ὑπάρχων. Τὰ φύλλα εἰσὶν ἀντίστοιχα, μισχῶδη, ὡσειδῆ, ὀδοντωτὰ εἰς τὰς ἄκρας, λεῖα, στιλπνὰ καὶ φλεβιώδη. Ὁ καρπὸς ἔχει ὁμοίότητα κατὰ τὸ χρῶμα καὶ τὴν μορφήν πρὸς μῆλον ἐρυθρομηλέας. Ἀναδίδει δὲ ἴδιαν εὐωδίαν, ἣν περιηγηταί τινες παρωμοίασαν μετὰ τὴν τοῦ κίτρου.»

Ὀλίγιστοι ἐν τούτοις οἱ ἀπατώμενοι ἀπὸ τὴν εὐάρεστον καὶ θελκτικὴν ὄψιν τοῦ καρποῦ του, τοῦ πλημμυρούντος τοὺς τόπους, ἐνθα τὸ Mancenillier αὐξάνει. Ἡ ἀποτρόποιος φήμη τοῦ δένδρου χρησιμεύει ὡς προφυλακτικὸν κατὰ τῶν δηλητηριωδῶν αὐτοῦ ἀποτελεσμάτων, ἂν καὶ δυναμέθα νὰ βεβαιώσωμεν ὅτι τὸ μικρὸν αὐτὸ μῆλον τὸ μετὰ ἀπατλήα κεκοσμημένον χρώματα δὲν εἶνε τοσοῦτον δηλητηριώδες ὥστε ἐν νὰ προσενηθῆ θάνατον εἰς τὸν ἀφ' ὧν ὄνως γευθέντα. Εἶνε ὡσαύτως λίαν ἀμφίβολον ὅτι οἱ ἄγριοι τῶν νήσων ἐφαρμάκευσον ἄλλοτε τὰ βέλγη αὐτῶν ἐμβάπτοντές τα εἰς τὸν γαλακτώδη χυμὸν τὸν ἐκ τοῦ φλοιοῦ ἐξερχόμενον. Εἶχον δυστυχῶς βότανα ἄλλα, δι' ὧν πολὺ βεβαιότερον καθίστανον θανατη-

φόρους τὰς ἐκ τῶν βελῶν των πληγὰς. Ὡσαύτως πρέπει νὰ καταριθμῶμεν μεταξὺ τῶν ἀβασίμων παραδόσεων καὶ τὸ ἱστορούμενον περὶ τῆς θανατηφόρου ἐπιπρείας τῆς τοῦ Mancenillier ἀτμοσφαιρας. Ὁ Βοτανικὸς Jacquin διέμεινε ὑπ' αὐτὴν ἐπὶ τρεῖς ὀλοκλήρους ὥρας καὶ ὁ συγγραφεὺς τῆς Χλωρίδος τῶν Ἀντιλλῶν Τουσάκ ἠσυχῶς ἐκοιμήθη πλέον τῆς μιᾶς ὥρας εἰς τὴν σκίαν αὐτοῦ, εἰς ἣν ἐξετέθη ἄνευ οὐδεμιᾶς δυσἀρέστου συνεπειας. Ὁ κ. Ricord-Mandiana ὠθήσας περαιτέρω τὰ πειράματα αὐτοῦ, οὐδὲν ἠσθάνθη βλάβης πρόξενον. Ὑποθέτουσιν ὁμοίως, ἀπέναντι τῆς ἐριστικῆς διαβεβαιώσεως ἀνθρώπων τοσοῦτον ἀξιόπιστων, ὅτι καταστάσεις τινὲς

τῆς ἀτμοσφαιρας δύνανται, ἐν μέρει τοῦλάχιστον, νὰ πραγματοποιήσῃσι τὸ ὑπὸ τῆς φήμης εἰς τὴν σκίαν τοῦ δένδρου ἀποδιδόμενον.

Πλὴν πόθεν λοιπὸν ἡ παράδοσις ἢ ἀποδιδούσα ἰδιότητα τοσοῦτον ἀποτροπαιῶσις εἰς τὸ δηλητηριώδες δῆθεν τούτο δένδρον τῶν ἀμερικανικῶν χωρῶν; Προέρχεται, κατὰ πάσαν πιθανόντητα, ἐκ τῶν αὐτοχθόνων Ἰνδῶν ἢ τοῦλάχιστον ἐκ τῶν συλλεξάντων τὰς παραδόσεις των. Ὅταν τὸ δένδρον κόπτεται ἢ οἱ κλάδοι αὐτοῦ ἀπλῶς, ὁ γαλακτώδης χυμὸς, ὁ τὸν κορμὸν περιεργῶν καὶ εἰς ἕκαστον κτύπημα ἀναπηδῶν, ἀρκεῖ ὅπως καλύψῃ ἀπὸ ἀρρώδεις φλυκταινας τὸ κατάρμυνον σῶμα τοῦ Ἰνδοῦ καὶ νὰ φέρῃ

Κλάδος τῆς μανσενίλλας.

κινδυνώδη ἐπακόλουθα. Ἐλκή κακοῦθες ἐγεννήθησαν οὕτως, ἀπαιτήσαντα χρόνον οὐκ ἐλίγον ὅπως ἰατρευθῶσι. Πιθανὸν δὲ Ἰνδὸς πολεμιστῆς νὰ ἐκοιμήθη καθύπερθε ὑπὸ τὴν σκίαν καὶ νὰ ἔπαθεν, ὡς τούτο συνέβη εἰς Εὐρωπαϊὸν τινα. Τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι οἱ κατὰ τὸν 12. αἰῶνα περιηγούμενοι τὰς Ἀντιλλὰς οὐδὲ πρὸς στιγμήν ἐδυσπίστουσαν διὰ τὰς τρεμερὰς ἰδιότητας τοῦ δένδρου καὶ μετέδωσαν ἐφ' ὅσον ἐδυνήθησαν τὴν πεποιθησὶν των καὶ εἰς τοὺς Εὐρωπαϊοὺς. Ὁ ἀφελὴς συγγραφεὺς P. du Tertre, ὃν ὁ Σατωβριὰν ἀποκαλεῖ Bernardin de Saint-Pierre τῆς ἐποχῆς του, συνήθως τῶσον καλῶς παρατηρητῆς, εὐαρεστεῖται εἰς τὴν δηγήσειν τῶν ὑπερβολικῶν ἐκθέσεων, ἃς ἀπὸ τοὺς ἀγαπητοῦ τῶν Ἰνδῶν ἔκρουσε. Θελῶν νὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν τοῦ ἀπέρου περιηγητοῦ καὶ νὰ προφυλάξῃ αὐτὸν ἀπὸ τὴν θελκτικῆν θέαν τοῦ δένδρου, ἀναφωνεῖ: «Τὰ μῆλα ταῦτα, τὰ πανόμοια μετὰ τὰ τοῦ παραδείσου, πραγματικῶς θανάτου καὶ κολάσεως εἰσι καρποί.» Ἐκ τούτου δὲ ὀρμώμενος βεβαίως ὅτι ἡ ἐλάχιστη σταγὼν τοῦ γαλακτώδους χυμοῦ

τοῦ δένδρου, πίπτουσα ἐπὶ πληγῆς, ἐπιφέρει ἄνευ ἀργοπορίας τὴν γάγγραιναν.

Ταῦτα ἐρίναμεν καλὸν ἵνα μεταφράσαντες ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ προσενέγκωμεν τοῖς φίλοις τοῦ Μεντορος ἀναγνώσταις μετὰ τῆς εἰκόνης ἐνὸς τῶν κλάδων τοῦ δένδρου τούτου, διότι, ἂν ζητήσῃ τις εἰς τὸ γαλλικὸν λεξικὸν τὴν λέξιν mancenillier, ἀναγινώσκει ἔτι εἶνε δένδρον τῆς Ἀμερικῆς, μηλέα προσόμιον, ἀποστάζον πανταχῶθεν χυμὸν γαλακτώδη, καυστικώτατον καὶ φαρμακερὸν, ἐν ᾧ οἱ Ἰνδοὶ βρέχουν τὰ βέλγη αὐτῶν. Ἀλλὰ ἐκ τῶν ὅσα ὁ Γάλλος, ἀφ' οὗ μεταφράσαμεν, λέγει, ταῦτα φαίνονται ὅπως ἀνοπόστατα.

Τὴν λέξιν *mancenillier* μεταφράζουσι διὰ τῆς ἑλληνικῆς λέξεως *ἰππομανῆς*, ἥτις σχηματίζει εἶδος χόρτου, τὸ ὁποῖον τρώγοντες ἐλύσσαζον οἱ ἵπποι.

Τοιοῦτον χόρτον εἶνε ἡ *κυνοκράμνη*, ἥτις καὶ ἀπόκυνον καὶ κυνόμορον καὶ κολχικὸν (κοιν. σκυλοβότανον καὶ κουρουνοβότανον, γαλλιστὶ *tue-chien*) ὀνομάζεται.

Δ. Β.

ΤΟ ΠΡΟΑΝΑΚΡΟΥΣΜΑ.

ἦτοι

Τὸ κάτοπτρον τῆς διδασκτικῆς πορείας τοῦ ἔθνους ἡμῶν καὶ τὰ πλεονεκτήματα αὐτοῦ.

Προηγουμένως ἐν σελ. 341 τοῦ Β' τόμου τοῦ Μέντορος ὑπὸ τὸν τίτλον τὸ *ὀλέθριον αἴτιον* ὡς καὶ ἐν σελ. 88. τοῦ Γ' τόμου αὐτοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον τὸ *αἴτιον τοῦ ὀλεθρίου αἰτίου* εἵπομεν ὅχι ὀλίγα περὶ τῆς διδασκτικῆς πορείας τοῦ ἔθνους ἡμῶν, χωρὶς ποσῶς νὰ κάμωμεν διάκρισιν τινα μεταξὺ τῶν διδασκάλων. Ἀλλὰ γινώσκοντες ὅτι οὐδεὶς κανὼν ὑπάρχει ἄνευ ἐξαίρεσεως, πιστεύομεν ἔτι πολλοὶ τῶν διδασκάλων τὴν ἰδέαν μὲν ἡμῶν συμπεριζονται ἀλλὰ ἄλλοι ὑπὸ ἀνωτέρων ὀδηγούμενοι, ὡς ἐφορευῶν, Διευθυντῶν καὶ λοιπῶν, ἄλλοι ἰδιωτικῶς διδάσκοντες καὶ φοβούμενοι μὴ περὶ τὴν διδασκαλίαν αὐτῶν ὡς καινοτομήσαντες χλευασθῶσιν ἢ ὑπὸ τῶν ἀντιπρονοούντων τὰ ἔργα αὐτῶν καταγελασθῶσι, δὲν τολμῶσιν ὅχι μόνον πρὸς τὴν ὑπὸ τῆς συνειδήσεως αὐτῶν ἐπιβαλλομένην θείαν διδασκαλίαν νὰ ἐπανέλθωσιν, ἀλλ' οὐδὲ καὶ λόγον περὶ ταύτης νὰ ποιήσωσι. Δι' ὃ ἡ πρωτοβουλία ἀναμένεται πρὸ πάντων ἀπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Κων/λεως καὶ τῆς Ἑλλάδος καὶ κατὰ δεύτερον λόγον ἀπὸ τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς τῆς Σμύρνης καὶ τῶν λοιπῶν μεγάλουπόλεων, πρὸς τοὺς ἀρμοδίους τῶν ὁσίων καὶ ἡμεῖς ἀπευθυνόμεθα, γράφοντες ταῦτα.

Ἄλλ' ἔμωσ καὶ οἱ μετ' ἡμῶν ὁμοφρονούντες διδάσκαλοι οὐδὲ ὅλως τῆς τοιαύτης ἐθνικῆς μορφῆς ἀπαλλάττονται, ἐὰν ἔσονται τάχιστα τὴν περὶ τούτου γνώμην αὐτῶν δὲν δημοσιεύσωσι (μυθούμενοι τὸν ἀγαθὸν συμπολίτην ἡμῶν καὶ διδάσκαλον κ. Ἰσιγόνην, ὃς δημοσίως διὰ τῆς Ἀμαλθείας ἐξέθετο τὴν περὶ τούτου ὀρθὴν δόξαν αὐτοῦ), ἵνα ἔχῃ μόνον τῆς ἐθνικῆς μορφῆς ἀπαλλαγῶσιν ὡς ἀκούσιως αὐτῶν οὕτω διδάσκοντες, ἀλλὰ καὶ τὴν περὶ τοῦ τρόπου τῆς νέας διδασκτικῆς πορείας γνώμην αὐτῶν ἐκθέσωσιν, ὅπως ἐκ τῶν διαφόρων ἢ καταλληλοτέρᾳ ἐπικρατήσῃ. Ἀλλὰ τοσαῦτα κατὰ τῆς διδασκτικῆς ἡμῶν πορείας λαλήσαντες καὶ πρὸς τὴν ἀνατροπὴν αὐτῆς ἐπὶ τοσοῦτον ἐπιμένοντες, δίκαιον εἶνε ἵνα ἐκείνης μὲν τὰς ὀλεθρίους ἐλλείψεις διὰ πραγμάτων ἀποδείξωμεν, ταύτης δὲ τὴν ἀπόλυτον ἀνάγκην αἰσθητῶν καταστήσωμεν.

Πάντες γινώσκωμεν ὅτι οἱ 95 τοῖς ἑκατὸν ἐκ τῶν μαθητῶν τοῦ ἔθνους ἡμῶν εἰσὶν ἐκ τῆς μεσαιᾶς καὶ κατωτάτης τάξεως ὡς πρὸς τὸν πλοῦτον· οὗτοι δ' ἐπικρατεῖς ὄντες ἐν ταῖς σχολαῖς εἰσάγονται καὶ τρία ἔτη διανύουσι σπουδάζοντες τὴν ἀνάγνωσιν, τὴν γραφὴν καὶ ἐν μέρει τὴν ἀριθμητικὴν. Μετὰ ταῦτα εἰς τὸ ξηρὸν

τῆς γραμματικῆς μάθημα προσιβάζονται, τὸ ὁποῖον ἄλλα τρία ἔτη ἐξακολουθοῦσιν ἐπαναλαμβάνοντες τὴν ἐφαρμογὴν αὐτοῦ ἐπὶ κειμένων ὄλως διαφόρων τῆς Ἱερᾶς Γραφῆς ποιούντες, εἰς δὲ τὴν Κατήχησιν ὡς ἐν παρέργῳ ἀσχολοῦνται, ἄχρις οὗ τὰ στοιχειώδη λεγόμενα μαθήματα μετὰ πολλοῦ κόπου ἀναλόγως τῆς οἰκογενειακῆς ἀγωγῆς, τῆς νεανικῆς ἡλικίας, τῆς μὴ ἐπιτηρησεως παρὰ τε τῶν διδασκάλων καὶ τῶν γονέων αὐτῶν, ἔτι καὶ τῆς φυσικῆς τινῶν νωρότητος μηχανικῶς καὶ οὐδέποτε κατὰ βᾶθος σπουδάζουσιν.

Ἐν τῷ ἐξαιρετῷ ὄθεν τούτῳ διαστήματι ὄλως ἐπιπολαίως τὰς περὶ Κατήχησεως γνώσεις ἀποκτώντες καὶ ὄλως τὰ τῆς Ἱερᾶς Γραφῆς στερούμενοι, ὡς οὐδέποτε περὶ Θεοῦ, περὶ προσευχῆς, περὶ ἐγκρατείας, περὶ τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης, ὡς καὶ περὶ τοῦ προορισμοῦ αὐτῶν σπουδαίως διδασκθέντες, ὡς οὐδὲ ἐκ τῆς πρὸς ταῦτα διαγωγῆς καὶ συμπεριφορᾶς τῶν διδασκάλων αὐτῶν παράδειγμα τοιοῦτον λαβόντες, ταῦτας, ἐκ τῆς σχολῆς ἐξερχόμενοι καὶ εἰς βιωτικὰ ἔργα διδόμενοι, ὄλως λησμονοῦσι καὶ μόνον ὀλίγον νὰ γράψωσι καὶ τὰς ἀριθμητικὰς αὐτῶν ἐργασίας καὶ τελῶσι δύνανται, καὶ ταύτας ὄλως ἀτελῶς, ὅπως θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἐνεργῶνται αὐταὶ ἀπὸ μαθητῆν ἐπὶ μόνην τριετίαν ὑπὸ ἀπλουστῆτος γραματοδιδασκάλου ἢ ἐλαχίστου παιδαγωγοῦ τὴν ἀνάγνωσιν, τὴν γραφὴν καὶ τὴν ἀριθμητικὴν ἄνευ γραμματικῆς διδασκθέντα μέχρι μόνης τῆς δεκαετοῦς αὐτῶν ἡλικίας! Τί δὲ τὸ καθήκον αὐτῶν πρὸς τὸν Θεόν, τί πρὸς τὸν πλησίον, τί πρὸ πάντων σημαίνουν: τὰ ὅσα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀναγινώσκονται καὶ ψάλλονται οὐδὲ γὰρ περὶ πάντων τούτων ἐννοοῦσιν.

Καὶ ἵνα κατανοήσωσιν οἱ διδάσκαλοι ἡμῶν κατὰ πόσον ἀδικοῦσι τὸ ἔθνος, ἐξ οὗ δι' ἀκαταλόγιτων θυσιῶν συντηροῦνται, ἄς μᾶς δεῖξωσιν, ἂν δύνανται, ἓνα μόνον ἄνθρωπον, ὅστις, μετὰ τὴν ἐξαιρετῆ μαθητείαν τὴν σχολὴν ἀποκριθείσας, δύναται νὰ πράττῃ τι γραμματικῶς δι' ὅσων διὰ τῆς γραμματικῆς ἔμαθε.

Οἱ τῆς ἀνωτέρας λεγόμενοι παιδείας νοοῦσιν αὐτὰ, ἀλλὰ δηλητηριασθέντες ὑπ' αὐτῆς τὴν τε Γραφὴν καὶ τὰς ἀκολουθίας χλευάζουσιν· οἱ τοιοῦτοι, τὴν ἀνωτέραν ταύτην λεγομένην παιδείαν μὴ ὅπως ἔδει ἀποκτήσαντες, σπανίως ἄλλοι πρὸς τὸ θεαθῆναι, ἄλλοι δὲ πρὸς τέρψιν μᾶλλον ἐκκλησιαζόμενοι, ὄλον τὸν βίον αὐτῶν ἐν τῷ κρυπτῷ ἐν ἀστυίᾳ διαβιούντες, ἐν τῷ γήρατι αὐτῶν ὡς ὄλως ἀγνοοῦντες ποῦ νὰ καταφύγωσιν, ἓνα μόνον σταυρὸν ὡς τὰ βρέφη ποιοῦντες ὑπὸ βαρεῖαν εὐθύνην ἀποθνήσκουσιν.

Ἄλλ' ἐὰν οἱ μαθηταὶ οὗτοι ἐν τῇ πρώτῃ τριετίᾳ τὰ μαθήματα τῆς γραφῆς καὶ τῆς ἀναγνώσεως διὰ τῆς Κατήχησεως καὶ τῆς Γραφῆς κατὰ τὴν νέαν μέθοδον καὶ οὕτως τὸ πλᾶσι ἐλάβανον, ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ τριετίᾳ ἐπὶ τῶν κειμένων τῆς Γραφῆς γραμματικῶς τὴν μητρικὴν αὐτῶν γλῶσσαν ἐσπούδαζον καὶ ἔσονται ἐνεστέρας αὐτῆν, εἶτα δ' ἐκ τῆς Σχολῆς ἐξερχόμενοι, καίτοι εἰς ἔργα διδόμενοι, ἐκ τῶν καθ' ἑκάστην ἑορτὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀπαγγελλομένων ἐνεστερνίζοντο ἡρέμα τὰ εἰς αὐτοὺς ἐν τῇ Σχολῇ διδασκθέντα καὶ διὰ τῆς ἡλικίας πρὸς τὸ ὕψος τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας ἐχώρουν καὶ συμφῶνως πρὸς τὰς θείας διδασκαλίας ἀφ' ἑαυτῶν ἠθικοποιούντο καὶ διεβίουσαν, πρὸς δὲ καθ' ἑκάστην Κυριακὴν ἐκ νέου ἠρχοῦντο αὐτῶν ὑπὸ τῶν Πρεσβυτέρων διὰ καταλληλοτάτου τινος καὶ ὁμοιομόρου

τρόπου, ὅστις εἶνε ἀνάγκη νὰ ἐξευρεθῇ καὶ συζητηθεῖς ἐπιδοκιμασθῇ ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων τοῦ ἔθνους, δι' ὧν ἠθικοποιτικῶν μέσων ἀνεπαισθητῶς ἢ ἐδιδάσκοντο τὰ πλήθη τὴν ἀληθῆ διδασκαλίαν, τὴν πρὸς τὸν προορισμὸν τοῦ ἀνθρώπου ἄγουσαν, ἂν, λέγω, ὄλα ταῦτα ἐγίνοντο, κατὰ πόσον ἢ ἀνθρωπότης δὲν ἦθελε εἶσθαι οὐράνιος μᾶλλον ἢ γῆϊνος; κατὰ πόσον ἢ Σχολὴ ἡμῶν δὲν ἦθελε φέρει ἐπαξίως τὸ ὄνομα Εὐαγγελικῆ Σχολῆς;

Ἰδοὺ πᾶν ὅτι καθ' ἡμᾶς θεωροῦμεν ὡς ὀφελίμον καὶ ἀναγκαῖον νὰ γίνῃ καὶ ὅπερ φρονούμεν ὅτι σύμπαν τὸ ἔθνος θέλει παραδεχθῆ ὡς τὸ μόνον σωτήριον μέσον.

Προβαίνοντες ὄθεν λέγομεν ὅτι οὐδέ ὄλως εἶνε δίκαιον, ὡς τινες διίσχυρίζονται, νὰ ἐμποδισθῇ ἢ καθ' ἑκάστην Κυριακὴν διδασκαλία τῶν Πρεσβυτέρων λόγῳ μὴ τῆ Γραφῆ καὶ τὰ δόγματα διὰ τῆς κακῆς δῆθεν τούτων διδασκτικῆς νοθευθῶσιν ἀπ' ἐναντίας μάλιστα μεγίστη ἀνάγκη ἐστὶν ἵνα ἡ τοιαύτη διδασκαλία ἐπεκταθῇ ὅπου ἐπὶ τῆς γῆς εἰσὶν ὀρθόδοξοι. Οἱ τὰ ἐναντία διίσχυρίζόμενοι ἑαυτοὺς ἀνοήτως ἀτιμάζουσιν ὡς ἀναξίως ἀναξίους χειροτονήσαντας.

Ἄλλ' ὑποθετήσθω καὶ ὅτι τινὲς τῶν Πρεσβυτέρων εἶνε ἀναρμόδιοι· μὴ, ἐξεταζόμενοι δὲν διακρίνονται ὅπως ἐμποδισθῶσιν; ἀκόμη καὶ οἱ ἀρμόδιοι δὲν θέλωσιν εἶσθαι ὑπὸ ἐποπτείας; ἢ μήτι τὸ ὄλον ἀκροατήριον θὰ στερηθῆ ὄλως ἀνδρῶν καλῶς τὴν Γραφὴν νοούντων;

Τὸ ὅτι δὲ ἡ λεγομένη ἀνωτέρα τῶν ἀνθρώπων παιδεία καὶ ὑψηλὴ φιλοσοφία, ἢ πρὸς τὴν ἐπιστημὴν ἄγουσα, εἶνε ἀδύνατον πρὸ τῆς δεκαετοῦς ἡλικίας νὰ κατανοηθῇ, οὐδεὶς, ὡς φρονούμεν, ν' ἀρνηθῇ δύναται. Ὅθεν ἐπειδὴ οὐδὲ ὄλως ζημοῦνται οἱ διὰ τὰς ἐπιστημᾶς προαλειρόμενοι, ἂν τὰ πρῶτα ἔτη τῆς διδασκαλίας αὐτῶν ὡς ἀνωτέρω ἐξέθεσμεν διανύσωσι, καὶ ἐπειδὴ μᾶλλον ἐκ τῆς κατανοήσεως τῆς Γραφῆς ἠθικοποιοῦνται, μετὰ δὲ τὴν καταλληλοτάτην δεκαετιῆ ἡλικίαν ἔχουσι πάντοτε ἠνεωγμένον τὸ στάδιον ἵνα πρὸς τὰς ἐπιστημᾶς προδῶσι καὶ σοφισθῶσι, διὰ τοῦτο δέον ἐστὶν ὅπως ἐκβασθῇ τὸ ἐν ἐνεργείᾳ σύστημα τῆς διδασκαλίας. Τότε, διὰ τῆς Γραφῆς τῷ Θεῷ ἀφομοιούμενοι οἱ υἱοὶ ἡμῶν, καὶ ὡς φιλόλογοι καὶ ὡς ἐπιστήμονες τρισευδαίμονα τὸν βίον διανύσουσι καὶ πλήρεις ἐλπίδος μετ' ἀφάρτου ἀγαλλιάσεως πρὸς τὸν Πλάστην ἀπελεύσονται.

Ταῦτα καθόσον ἀφορᾷ τοὺς μαθητὰς μέχρι τοῦ τρισεκαδεκάτου ἔτους τὰς ἡλικίας των. Πολλοὶ δὲ τῶν γονέων ἐπιθυμοῦντες ἵνα μορφώσωσι τὰ τέκνα αὐτῶν, καίτοι μετὰ πολλοῦ κόπου ἐν τούτοις συντηροῦσιν αὐτὰ καὶ εἰς τὸ γυμνάσιον, διὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τοῦ ὁποῖου ἀπαιτοῦνται τέσσαρα ἔτη. Ἄλλ' ἐνῶ κατὰ τὴν ἡλικίαν ταύτην πρὸ πάντων ἔχει ἀνάγκην ὁ ἄνθρωπος τῆς θρησκευτικῆς ἀναπτύξεως, ἥτις μόνη ρυθμίζει τὰ ἦθη καὶ μορφώνει τὴν καρδίαν, οἱ καλοὶ ἡμῶν καθηγηταὶ μὲ παντὸς μὲν ἄλλου εἶδους γνώσεις φροντίζουσι νὰ παραγγεμίσωσι τῶν μαθητῶν των τὴν κεφαλήν, περὶ τῆς ἀνάγκης ὅμως τῆς θρησκευτικῆς αὐτῶν μορφώσεως πάντῃ ἀμεμνοῦσιν, ὡς πρᾶγμα πάντῃ ἀνάξιον λόγου αὐτῶν θεωροῦντες. Ἐκ τούτου τί συμβαίνει; νὰ ἐξέρχονται οἱ νέοι τῶν γυμνασίων, εἴτε ἡμιδιδάκτοι εἴτε τελειοδιδάκτοι, πεφουσιμένοι, οἰχηματῆται καὶ ψυχρότατοι εἰς τὴν θρησκείαν, τὴν ὁποῖαν μόνον νὰ μιμηθῶσιν ἔμαθον ἀπὸ τῆς μεγαλειτέρας μεριδος τῶν διδασκάλων αὐτῶν. Τοιοῦτοι δὲ ὄντες, καταφρονοῦσι τοὺς γονεῖς

αὐτῶν, ἀπὸ τοὺς ὁποῖους θεωροῦσιν ἑαυτοὺς καὶ νοημονεστεροῦς καὶ σοφωτέρους καὶ ἀνωτέρους, δὲν ὑπακούουσιν εἰς αὐτοὺς, περὶ οὐδενὸς ἄλλου σκέπτονται ἢ μόνον περὶ τοῦ πῶς νὰ ἐνδουθῶσιν ὅσον ἔνεστι κομψότερον, περὶ τοῦ πῶς νὰ διασκηδύσωσιν ὅσον ἔνεστι κάλλιον καὶ περὶ τοῦ τίς περισσοτέρας νεανίδων καρδίας νὰ κερδήσῃ! Ἐντεῦθεν αἱ δυστυχίαι τῶν οἰκογενειῶν, ἐντεῦθεν αἱ ἀθλιότητες, ἐντεῦθεν τὰ κακὰ πάντα, τὰ ὅποια ἐξ ὀλοκληροῦ θὰ προελάμβανε μία ὄλως διάφορος διδασκαλία ἐκείνης, ἢ ὁποῖα σήμερον γίνονται ἐν ταῖς καθ' ἡμᾶς γυμνασίαις, τῶν ὁποῖων οἱ μαθηταὶ δύνανται ἴσως νὰ ἐπιλύσωσι προβλήματα τριγωνομετρίας καὶ ἀλγέβρας πολὺ δύσκολα, νὰ σᾶς μεταφράζωσιν Ὅμηρους καὶ Πινδαρούς, νὰ σᾶς ἐξηγῶσιν ἀγγλικά, γαλλικά, λατινικά καὶ ἄλλα, δὲν θὰ δυνηθῶσιν ὅμως οὔτε γὰρ ν' ἀπαντήσωσιν ἐὰν θελήσῃτε νὰ ἐρωτήσῃτε αὐτοὺς καὶ περὶ τοῦ ἐλαχίστου τῶν τὴν θρησκείαν αὐτῶν ἀφορῶντων, ἢ τὸ πολὺ ἴσως θὰ φανῶσι γνωρίζοντες ἐπιπολαιῶς τινὰ, τὰ ὅποια κάλλιον θὰ ἦτον ἐπίσης νὰ μὴν ἐγνώριζον, διότι τὰ ἔμαθον τόσον κακῶς ὥστε μᾶλλον πρὸς βλάβην αὐτῶν τείνουσιν ἢ πρὸς ὀφέλειαν, μᾶλλον πρὸς καταστροφήν ἢ πρὸς ἐποικοδόμησιν.

Ἄλλὰ τί νὰ εἴπωμεν διὰ τὴν τῶν Ουγκτέρων ἡμῶν ἐκπαίδευσιν; ὦ! ἐνταῦθα πλέον ἰλιγγίαι τις. Μήτι νομίζεις, ἀναγνώστη, ὅτι θέλομεν τινα νὰ προσβάλωμεν; ἀπαχε! Το σύστημα εἶνε ὀλέθριον. Τὸ σύστημα δέον νὰ μεταβληθῇ ριζηδόν.

Αἱ κόραι ἔχουσι ἀνάγκην νὰ μάθωσιν ὅσον ἔνεστι καλῶς Ἀ' τὴν νεοελληνικὴν, τὴν ὁποῖαν μὲ τὴν μικρὰν γραμματικὴν τοῦ Σακελλαρίου καὶ μὲ κείμενον τῶν τοσοῦτων ἠθικῶν ἐν τῇ νεοελληνικῇ γεγραμμένων βιβλίων ἄριστα δύνανται νὰ σπουδάζωσιν, ἀποπερατοῦσαι τὰς σπουδὰς αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ κειμένου τῆς Κανῶς Διαθήκης.

Βον. νὰ γράψωσιν εὐαναγνώστως.

Γον. τὴν πρακτικὴν ἀριθμητικὴν.

Δον. τὴν ἑλληνικὴν ἱστορίαν καὶ

Εον. τὴν γεωγραφίαν.

Ταῦτα εἰσὶ, τὰ ὅποια ὡς ἄνθρωπος ὀφείλει νὰ γινώσκῃ ἢ κέρη. Ὡς γυνὴ δὲ εἶνε ἀνάγκη νὰ ἐμαθῇ τὴν οἰκιακὴν οἰκονομίαν, ἥτοι τὴν ραπτικήν, τὴν μαγειρικὴν καὶ ἐν γένει ὅτι ἀφορᾷ τὴν καλὴν διεύθυνσιν τοῦ οἴκου. Ἄλλ' ὡς μήτηρ καὶ μάλιστα χριστιανὴ μήτηρ, εἶνε ἀπόλυτος ἀνάγκη ἐξ ἀπαλῶν ἐνύχων νὰ γίνῃ στενὴ φίλη τοῦ Ἰησοῦ, ἀνάγκη νὰ ἐνστερνισθῇ τὴν θρησκείαν τοῦ Ἰησοῦ, ἀνάγκη νὰ ἐμαθῇ τὸ *Ἐκτρέφετε τὰ τέκνα ὑμῶν ἐν παιδείᾳ καὶ νοθεσίᾳ Κυρίου*, ἀνάγκη ἵνα, ἀπαλλαγείσα πασῶν τῶν προλήψεων καὶ δεισιδαιμονιῶν ἀσκηθῇ εἰς τὴν μελέτην τοῦ νόμου τοῦ Κυρίου, ἔχουσα πάντοτε ἐν μνήμῃ τὸ ὅτι ὁ προορισμὸς αὐτῆς οὐδεὶς ἄλλος ἢ τὸ νὰ μορφώσῃ πολίτας χρηστοὺς καὶ μητέρας ἀξίας νὰ φέρωσι τὸν τίτλον *χριστιανικῆς μητῆρος χριστιανῶν Ἑλληνοπαίδων*.

Ἄλλως ἄνευ τῶν γνώσεων τούτων ὄλως ἀδύνατον εἶνε ν' ἀποκατασταθῶσιν αὐταὶ καλαὶ μητέρες ἢ ἐνάρετοι σύζυγοι. Τὴν ἀλήθειαν ταύτην ὅχι μόνον οἱ 18 αἰῶνες κηρύττουσιν ἀλλὰ καὶ 1018 ὑπὸ τοιαύτην διδασκαλίαν ἂν παρελθῶσιν, εἰς τὸ αὐτὸ σημείον θέλομεν εὐρίσκεισθαι πάντοτε.

Μετά χροιάς ημών αφάτου βλέποντες ότι δὲν εἴμεθα μόνοι οἱ ταῦτα φρονούντες, εὐελπιστοῦμεν ὅτι τὸ ἔτος 1872 θέλει εὐτυχῆσαι ἵνα ἐγχαρχθῆ ἐν τῇ ἱστορίᾳ χρυσοῖς γράμμασιν ὡς ἐς κόρακας ἀποστείλων τὸ μέχρι τοῦδε καταστρεπτικώτατον σύστημα τῆς διδασκαλίας καὶ ἀντ' αὐτοῦ εἰσπαχθῶν τὴν ἐπὶ τοῦ φόβου τοῦ Κυρίου, τῆς ἀκραδέειας ταύτης βίας, στηριζομένην σοφίαν.

ΑΡΧΗ ΣΟΦΙΑΣ ΦΟΒΟΣ ΚΥΡΙΟΥ.

ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ ΠΗΡΗΓΗΣΕΩΝ

(ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ ὑπὸ Κ. Ἰωαννίδου).

Ἰατρός ἐν Γροιλανδία

(συνεχ. ἀπὸ σελ. 125).

Ὅχι! τόσον πολλοὺς ἐδῶ ἄλλ' ἐνίοτε μεταδίδωμι ἑκατὸν περίπου μιλία μακρὰν ἐντεῦθεν πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν πτωχῶν Γροιλανδῶν, ἐπειδὴ ἡ πελατεία μου ἐκτείνεται ἀρκητὰ μακρὰν. Πρὸς δὲ εἶμαι καὶ ἄνευ ἀνταγωνιστοῦ. Ἦδη ἄγωμεν τὸ πρόγευμα εἶνε ἑτοιμον ἐν τῷ πλησίον θαλάμῳ καὶ ἡ Σοφία ἀνυπομόνως μᾶς περιμένει. — Ἦκουσα καλῶς; Μία κυρία!

Ἡ αἰθουσα, εἰς τὴν μὲ ὠδήγησεν, ἦτο κάλλιστα ηὔρεσις ἐπὶ τῶν τοίχων ἐφαίνοντο εἰκονογραφίαι, αἵτινες παρίστανον ἀνοθη, καρπούς καὶ ζῶα.

Ἐν τῷ μέσῳ ὑψοῦτο στρογγύλη τράπεζα κεκοσμημένη διὰ λευκοτάτης ἐθόνης, ἐφ' ἧς ὑπῆρχον ἱκανὰ τρυβλία.

Ταῦτα πάντα ἦσαν ἀξιολόγητα ἄλλα τίς ἦτο ἡ Σοφία; ὁ δόκτωρ ἔκρουσεν ἀργυροῦν κωδωνίσκον καὶ πάραυτα, ἀκτινοβολῶν ὡς ὠραία πρωΐα τῆς ἀνοιξέως ἡ Σοφία εἰσῆλθεν εἰς τὴν αἴθουσαν.

Παράδοξος ἐμφάνισις!

«Ἡ κλειδοῦχος μου» εἶπεν ὁ δόκτωρ. «Ὁμίλησον πρὸς τὸν Ἀμερικανόν, Σοφία.»

Καὶ ἄνευ τοῦ ἐλαχίστου δισταγμοῦ ἡ Σοφία ἐπροχώρησε καὶ μὲ ἔχαιρέτισεν ἀγγλιστί, τείνουσά μοι: ἀπαλὴν καὶ λεπτοφυῆ χεῖρα κεκαλυμμένην κατὰ τὸ ἥμισυ ὑπὸ τῶν χειρῶν τῆς.

«Χαίρω διότι σὰς βλέπω, εἶπεν ἄρ' ἦς στιγμῆς ἀπεδιβάσθητε τοῦ πλοίου, σὰς ἐθεώρουν ἀκατακλύστως ἀπὸ τοῦ παραθύρου.»

— Καὶ τώρα, Σοφία, εἶπεν ὁ δόκτωρ, τί θὰ μᾶς δώσης νὰ προγευματίσωμεν;

— Ὡ! σχεδὸν τίποτε, δόκτωρ, ἀπεκρίθη ἄλλ' ἐλπίζω ὅτι ὁ Ἀμερικανὸς θὰ λάβῃ τὴν καλοσύνην νὰ περιμείνῃ μέχρι τοῦ γεύματος, τὸ ὅποιον θὰ συνίσταται ἀπὸ ποτάμειον ἰχθύν καὶ ἀγριμαῖον κρέας.

— Ὅ, τι εὐρέθη λοιπόν, ἐπανέλαβεν ὁ δόκτωρ ἀδιάφορον, Σοφία, δῶσε μας ὅ, τι ἔχεις.

Ἡ Σοφία ἐξῆλθεν ἀμέσως.

«Εἶνε καλὴ καὶ ἐξαίρετος κόρη,» εἶπεν ὁ δόκτωρ, ὅταν ἡ θύρα ἐκλείσθη «μὲ περιποιεῖται ἐξαίρετα.»

Παράδοξος Σοφία! ἡ μελάγχρους ὠραία μορφή τῆς, τὸ κομψὸν ἀνάστημά τῆς, ἡ μέλαινα κρινώδης κόμη τῆς, καὶ ἡ ἐγχοῖρος στολή, ἦν ἔφερε, τὴν καθίστων ἀξιώραστον. Μελάγχρους κόρη ἐκ Δανου πατρὸς καὶ μητρὸς Ἰθαγενεῶς: ἀπ' ἀκείνου μὲν ἐκκληρονόμησε τοὺς Σαξονικοὺς χαρακτηριστῆρας καὶ τοὺς κυνοὺς ὀφθαλμοὺς, ἀπὸ ταύτης δὲ τὴν εὐχροίαν καὶ τὴν ἐβενώδη κόμην.

Ἐὰν ἡ χαρίεσσα οἰκονόμος τοῦ δόκτωρος μὲ ἐφείλκυσε τὴν προσοχήν, οὐχ ἦν ἐξεπλάγη ὅτε εἶδον τὰ φαγητά, ἅτινα παρκατέθεσεν ἐνώπιόν μας. Τεταρχειυμένοι ἀττακαῖς (*) ἐξαίρετου γεύσεως, ἀλλᾶντες (λουκάνικα) καπνιστοί, γλωσσά ταρανδου (renne) εἰς λεπτὰ τεμάχια, καὶ Δανικὸς ἄρτος ἑλωσ πρόσφατος — ἦτο τὸ ὅ,τι εὐρέθη ὅπερ ὁ φιλοξενῶν μὲ προσέφερεν εἰς τὸν συνδικτυμόνα του καὶ ὅπερ ἠρθεύθη μὲ τὸ ἐμπειροζόμενον πολλῶν φιαλῶν, ἐπὶ τῶν ὁποίων διάφοροι ὑπῆρχον ἐπιγραφαί.

«Ἄ! ἰδοὺ, εἶπεν ὁ δόκτωρ ἡ Σοφία ἐπιθυμῶ νὰ μᾶς ἀποζημιώσῃ διὰ τὴν λιτότητα τοῦ γεύματος.»

Ἰδοὺ ἐξαίρετος οἶνος τῆς Βορδινγᾶλλης, δύναμι: νὰ σὰς τὸν συστήσω. Ἀλλᾶ... εὐλογημένη Σοφία, δὲν τὸν ἐθέρημανες καλᾶ! Ἄ! φίλτατε κύριε, δοκιμάζετε τὰς πικρίας τοῦ ἐν Γροιλανδία βίου: εἶνε πολὺ δύσκολον νὰ ἔχη τις οἶνον εἰς ἀνάλογον θερμοκρασίαν»

Ὁἶνον εἰς ἀνάλογον θερμοκρασίαν! καὶ τοῦτο λοιπόν εἶνε τὸ δυσάρεστον τοῦ ἐν Γροιλανδία βίου; Τῆ ἀληθείᾳ, εἶπον κατ' ἐμαυτὸν, ὑπάρχουσιν ἴσως χειρότεροι δυσχέρειαί ταύτης.

«Ἐδῶ» εἶπεν ὁ δόκτωρ, λαμβάνων ἀλλήν φιαλὴν «ὑπάρχει οἶνος τῆς Johannisberg, τὸν ὅποιον σὰς συστήνω ὡς ἐξαίρετον, ἀλλὰ δὲν ἀγαπῶ πολὺ αὐτοὺς τοὺς οἶνους τοῦ Ρήνου: ὁμοιάζουσι μὲ ὠραίαν ἀλλ' ἄψυχον γυναικα. Δὲν ἐξάπτουσι ποσῶς τὴν φαντασίαν. Ἐχετε κατὰ κάλλιστον πλησίον σας: ἐπειδὴ ἡ οἰκονόμος μου ἐβράδυνε νὰ μᾶς ἐπαναφέρῃ οἶνον τῆς Βορδινγᾶλλης, ὅ ἀναγκασθῶ νὰ πῶ εἰς ὑγείαν σας ἐξ αὐτοῦ τοῦ δυνατοῦ οἴνου τῆς Μαδέρης. Ἦξέστε, κύριε— ἐξηκολούθησεν ὁ δόκτωρ, ὅστις ὑπερευχαριστεῖτο ἔχων πλησίον του τινὰ μεθ' οὗ ἠδύνατο νὰ ἐκτείνετα: εἰς διαφόρους συνδικτυμῶν— ἠξέστε ὅτι ἐφύλαξα τοῦτον τὸν οἶνον πρὸ δέκα ἐτῶν; ὁ καλὸς γέρον πατήρ μου μοι τὸν εἶχε στελεῖ: ὡς δῶρον ἄξιον διὰ τὴν τράπεζαν ἐνὸς οἰνογνώστου: ὁ οἶνος οὗτος εἶνε προῖον κλήματος ἀρχαιοτέρου πολλῶν ἡγεμονικῶν οἴκων: εἶπατέ μοι τὴν γνώμην σας.»

Καὶ πληρώσας δύο ποτήρια μέχρι στεφάνης, εἶπεν εἰς ὑγείαν μου. Ἀκολούθως ἐπανελθόντος τοῦ Βορδινγᾶλλικοῦ οἴνου, τὴν φορὰν ταύτην εἰς ἀνάλογον θερμοκρασίαν, ὁ δόκτωρ ἐπλήρωσεν ἄλλα ποτήρια, τὰ ὁποῖα μετὰ τῆς αὐτῆς προθυμίας ἐκένωσαμεν.

Ἄρ' οὐ ἡ πεῖνα καὶ ἡ δίψα κατευνασθήσαν, ὁ δόκτωρ προσέθηκε. «Τώρα ἐπιθυμῶ βεβαίως νὰ καταπίῃ κατὰ γλωσσὸν καὶ νωπὸν δὲν ἐγεύθη ἴσως οὐδὲν τῶν προϊόντων τῆς κοινῆς ἡμῶν μητρὸς, τῆς γῆς, ἄρ' ἔτου ἐγκατέλειπε τὴν πατρίδα σου.»

Ἐκρούσεν ἔπειτα τὸν ἀργυροῦν κωδωνίσκον του, καὶ ἡ Σοφία εἰσῆλθεν ἡσύχως εἰς τὴν αἴθουσαν.

(*) Ἀττακαῖς ἡ ἀντακαῖς— ὀψάρι κητώδες τῶν μεγάλων ποταμῶν, ἴσως ἡ μουρούνα ἢ τὸ μερούνη.

«Σοφία δὲν ἔχεις τι περιέργον διὰ τὸν Ἀμερικανόν;» ἡ Σοφία ὑπεμειδίσα νοημόνως.

«Μάλιστα» εἶπε καὶ ἀπεσύρθη.

Μετά τινος δὲ στιγμῆς ἐπανῆλθε φέρουσα μικρὰν ἀργυρᾶν παροψίδα, ἐν ἣ ὑψοῦτο μικρὰ γλωσσά πυραμίδος, συγχειμένη ἐκ μικρῶν ἐρυθρῶν σφαιρῶν, αἵτινες οὐδὲν ἄλλο ἦσαν ἢ ραφανίδες, ραφανίδες ἐρεκτικώταται.

«Ραφανίδες εἰς τὴν Γροιλανδίαν!» ἀνέκραξεν.

Μάλιστα καὶ τὰς συνέλεξα ἀπὸ τὸν ἴδιόν μου ἀγρόν, τὸν ὅποιον ἐντὸς ὀλίγου θὰ ἐπισκερῆτε.

Ὁ δόκτωρ ἔχαίρετο ἐπὶ τῇ ἐκπλήξει μου καὶ ἡ Σοφία ἐφαίνετο ὑπερευχαριστήμενη. Δὲν ἀνέμενα πρόσκλησιν ὅπως ριθῶ κατὰ τῆς πυραμίδος τῶν ραφανίδων, αἵτινες ἐν ροπῇ ὀφθαλμοῦ ἐξηρανίσθησαν.

Ἡ εὐάρεστος γεῦσις τῶν ἐφαίνετο συγκοινωνοῦσα μὲ τὸ αἶμα καὶ κυκλοφοροῦσα τὴν ζωὴν μέχρι τῶν ἄκρων τοῦ σώματος: οὐδέποτε, ἐν ὅσῳ ζῶ, θὰ λησμονήσω τὰς ραφανίδας τῆς Γροιλανδίας.

«Βλέπετε ὅτι εἶχον δίκαιον» ἀνέκραξεν ὁ φίλος μου. Καὶ ἦδη, ἀποταθείς πρὸς τὴν Σοφίαν, «φέρε μας, εἶπε, τὸ ἐπίλοιπον.»

Τὸ ἐπίλοιπον τοῦτο συνέκειτο ἐξ ὠραίων νωπῶν θριδάκων (μαρουλίω), ἐνὸς τεμαχίου τυροῦ τῆς Stillon, ἐξαίρετου καφῆ ἐντὸς κυθίου ἐκ πορσελάνης (porcelaine) καὶ τέλος σιγάρων ἀρίστης ποιότητος: ἐν ὅσῳ δὲ μετέβαινον ἀπὸ ἐν εἰς ἄλλο ἀντικείμενον, ἠρχίζον νὰ πιστεύω ὅτι ὁ πολικὸς οὗτος κύκλος ἦτο μυθώδης, ὅτι ὁ περιπλοῦς μου μεταξὺ τῶν πάγων ἦτο ὄναρ καὶ ὅτι ἡ Γροιλανδία ἦτο κακῶς τεταγμένη ἐπὶ τοῦ γεωγραφικοῦ χάρτου. Ἀλλ' ὅμως δὲν εἶχον χρεῖαν τούτων πάντων ὅπως πεισθῶ ὅτι ὁ δόκτωρ Μίλκε ἦτο ὁ αἰνιγματωδέστερος τῶν ἀνθρώπων.

Νέα ἐκπλήξις διεδέχθη τὸ πολυτελὲς τοῦτο δεῖπνον. Ὁ φίλος μου μοι ἐπρότεινε σφαιρομαχίαν.

«Ἀλλὰ πρὶν ἀρχίσωμεν» εἶπεν, «ἄς δοκιμάσωμεν αὐτὸν τὸν Βουργόνιον οἶνον. Ἄ! οἱ ἐρυθροὶ οὔτοι οἶνοι εἰσὶν οἱ μόνοι ἀληθῶς ἀξιολόγητοι: Συνενοῦσι πάσας τὰς ἀρίστας ποιότητας καὶ ἀρετὰς τοῦ βότρυος.»

Ὅθεν πῖνον τις τούτους τοὺς οἶνους ἀφομοιοῖ οὕτως εἰπεῖν ἑαυτὸν κατὰ τὴν ψυχὴν καὶ τὰ αἰσθήματα πρὸς τοὺς κατοίκους τῆς χώρας, ἦτις παράγει αὐτούς.»

— Καὶ ἂν ἀκόμη τοὺς πῖνη τις ἐν Γροιλανδίᾳ;

— Μάλιστα καὶ ἐν Γροιλανδίᾳ ἀκόμη. Τὰ γεωγραφικὰ ὄρια δύνανται νὰ περιορίσωσι τὰ σώματά μας, ἀλλ' ἡ φύσις εἶνε ἀπέραντος ἐρημος, ἐν ἣ τὸ πνεῦμα πλανᾶται ἐλευθέρως. Ἐὰν εὐρίσκωμαι ἐδῶ περικυκλωμένος ὑπὸ ἀγρίων βράχων, ἐὰν ζῶ ἐν τῷ μέσῳ βαθείας ἐρήμου, ἀλλ' ὅμως, ὡς εἶπεν εἰς τῶν χαριστέρων σας ποιητῶν,

Fancy, like the finger of a clock,,

Runs the great circuit et is still at home, ἦτοι

«Ἡ φαντασία, ὡς ὁ γνώμων τοῦ ὥρολογίου, διατρέχει τὸν εὐρὸν κύκλον μὴ ἀπομακρυνόμενη τῆς ἐστίας.»

Καὶ ἀληθῶς εἰπεῖν νομίζω ὅτι ἐν τῇ μενώσει ταύτῃ ἀπολαμ-

βάνω ἐπίσης τῶν τέρψεων τοῦ βίου ὡς καὶ οἱ ζῶντες εἰς τὰς μεγάλας πόλεις: διότι ἐν ᾧ αἰσθάνομαι ἔλωσι τοὺς παλμούς τοῦ κόσμου, εἶμαι μακρὰν τῶν μεριμνῶν του. Ἐὰν ἡ ἡδονὴ εἶνε ὀλιγωτέρα, ἡ πικρία εἶνε ἤττον πικρά. Καί... Ἀλλ' ἄς ἀρχίσωμεν τὴν σφαιρομαχίαν μας.»

Καὶ ὁ φίλος μου μὲ ὠδήγησεν εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ σφαιροστηρίου, ἐνθα ἐπὶ πρασίνοῦ καὶ λεῖου τάπητος ἠρχίσωμεν βάλλωντες τὰς σφαίρας, παίχεται λίαν ἀνίσου δυνάμεως, οἶμοι! ἐπειδὴ ὁ ἀντίπαλός μου εἶχε τὸ μονοπώλιον τῶν δικρουσιῶν (carambolages), καὶ δὲν μοι παρεγγύρει κατὰ χάριν παρὰ τυχαίας τινὰς βολὰς ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν.

«Ἄ! φίλτατε κύριε, ἔχετε ἀκόμη πολλὰ νὰ μάθητε» καὶ εἰς τὴν φιλοφρόνησιν τὴν ὅποιαν τῷ ἔκαμα ἀπεκρίθη: «Ὁ τόπος οὗτος παρέχει περισσότερα μέσα ἄρ' ὅσα φαντάζεσθε. Ἡ Σοφία εἶνε ἀντίπαλός μου: κερδίζει τρία καὶ κερδίζω δύο.»

Παράδοξος Σοφία!

Περαιθιόντος τοῦ παιγνιδίου, ὁ φίλος μου μὲ ὠδήγησεν εἰς τὸ σπουδαστήριόν του, αἴθουσαν εὐρύχωρον καὶ ἐντελέστατα πεπληρωμένην ἐκ κομψοτάτων καὶ καλῶς διατηρουμένων ἀρχαίων ἐπίπλων. Χονδρὰ καὶ βυσινοβαρῆ παραπετάσματα ἐκάλυπτον τὰ παραθύρα πλούσιος τάπητος τοῦ αὐτοῦ χρώματος ἐκάλυπτε τὸ δάπεδον: ἔδραϊ διαφόρων εἰδῶν ἐχρησίμευον πρὸς ἀνάπαυλιν τοῦ σώματος καὶ τοῦ πνεύματος. Θῆκαι ἀρχαίας κατασκευῆς, κρεμαστὰ ἢ στηριζόμενα ἐπὶ τοῦ δρυνοῦ ἐδάφους καὶ μεγάλη καὶ στερεὰ κρυνοὺς βιβλιοθήκη, ἦσαν πλήρεις βιβλίων, ἐκτὸς ἐκείνων, ἅτινα ἦσαν τοποθετημένα ἐπὶ τινος τραπέζης κατὰ μέσην αἴθουσαν. Μεταξὺ τούτων τῶν συγγραμμάτων εὐκόλως διεκρίνα τινὰ τῶν ἀγγλῶν μὲς συγγραφέων, καθὼς τοῦ Σακσεπέρου, τοῦ Βύρωνος, τοῦ Σκῶτ, Δίκινς, Κούπερ καὶ Οὐασινγκτόντος Ἰρβινγος. Ὁ Σάμ. Σλίκ κατεῖχεν ἐπίσης θέσιν, πλησίον δὲ καὶ ὁ περιφημὸς Λεμουέλος Γολλιβέρ. Ἐκ τῶν ἐπιστημονικῶν δὲ συγγραμμάτων εὐρίσκοντο μετὰξὺ πολλῶν ἄλλων ὁ Βρίουστερ, Μουρτζιζῶν καὶ Λιελ. Ἡ βιβλιοθήκη αὕτη περιεῖχε τὰ κυριώτερα Γαλλικὰ καὶ Γερμανικὰ συγγράμματα καὶ ἰδίως Ἀγγλικὰ καὶ Δανικὰ.

Ὅ,τι δὲ ἐπηύξαμε τὴν χάριν τοῦ σπουδαστηρίου τούτου ἦτο ἡ ἀτημέλεια μεθ' ἧς ἦσαν ἐρριμένα διάφορα δέρματα ἄρκτου καὶ ἀλώπεκος ἐπὶ τῶν ἐδρῶν καὶ τοῦ ἐδάφους. Ἡ ζωγραφικὴ δὲ ἀρκούντως συνέτεινε πρὸς διακόσμησιν τῆς αἰθούσης, ἦς οἱ τοῖχοι ἐκάλυπτοντο διὰ ζωγραφιῶν καὶ φωτογραφημάτων οἰκογενειακῶν. Τέλος ἐπὶ μικρῶν τραπέζων ὑπῆρχον τοποθετημένα διάφορα ἔργα τέχνης καὶ ἀναμνήσεις περιηγήσεων.

Ὁ δόκτωρ μὲ ὠδήγησεν ἔπειτα εἰς μικρὸν γειτονικὸν θάλαμον, ἐνθα εὐρίσκοντο μία τράπεζα, μία καθήλα καὶ μέγας ἀριθμὸς βιβλίων καὶ χαρτῶν διεσπαρμένων τῆδε κακείσε.

Ἐπὶ τοῦ τοίχου ὑπῆρχον ἀνηρτημένα δύο περίπου δωδεκάδες κληρονομίμων διαφόρων εἰδῶν, ὡς καὶ ὠραία συλλογὴ πυροβόλων καὶ καρβινῶν καὶ πάσα ἡ ἀποσκευὴ τελείου Ὀρειτοῦ (sportsman). Ἦτο δὲ προφανὲς ὅτι ἡ Σοφία ἀπεκλείετο τοῦ δωματίου τούτου.

(ἀκολουθεῖ).

ΜΙΧΑΗΛΑΓΓΕΛΟΣ

(συνέχεια από σελ. 54).

Λαβών την επιστολήν ταύτην ὁ παράφορος Ἰούλιος Β', ὁ τρελλὸς ἐκεῖνος ἀνδρεῖος καὶ ἀτελής Λανσκενός, ὁ Ἰούλιος Β' λέγω, ἔστις τοσοῦτον ἡγάπα τὴν μάχιαν, ὥστε ἐνόμιζεν ὑπερτάτην δι' ἐαυτὸν εὐδαιμονίαν, ἂν δυναθῆ ποτε, φέρων ἀντὶ τιμῆς περικεφαλαία, νὰ πολεμήσῃ κατὰ τῶν Γάλλων, κατελήθη ὑπὸ ἀπεριγράπτου ὀργῆς. Δὲν ἐδύνατο νὰ ὑποφέρῃ ὅτι ἐτόλμησε θνητὸς εἰς τὸν κόσμον νὰ τὸν παρακούσῃ. Διὸ ἐπέμψε, μίαν κατόπιν τῆς ἄλλης, τρεῖς ἀποστολικὰς ἐπιστολάς εἰς Φλωρεντίαν, ἀπειτῶν τὴν παράδοσιν τοῦ Μιχαηλάγγελου, ἄλλως ἠπειλεῖ νὰ τιμωρήσῃ τὴν πόλιν δι' ἀφορισμοῦ καὶ διὰ πολέμου ἠπειλεῖ τέλος διὰ τῶν ἐπιστολῶν ἐκείνων πᾶσαν πνευματικὴν καὶ κοσμικὴν ἐκδίκησιν ἐν περιπτώσει ἀρνήσεως.

Εἰ καὶ ἦν φίλος τοῦ Μιχαηλάγγελου ὁ Πέτρος Σωδερίνης, προσεκάλεσεν ὁμοῦ αὐτὸν καὶ τῷ εἶπε « Ἐφέρθης πρὸς τὸν Πάπαν, ὡς οὐδ' αὐτὸς ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας ἐτόλμα νὰ φερθῆ μὴ ἐπιμένης εἰς τὸ νὰ ἐρεθίσῃ αὐτόν, διότι δὲν δυνάμεθα νὰ κηρύξωμεν ἡμεῖς πόλεμον χάριν σου ὑπαγε λοιπὸν εἰς Ῥώμην καὶ συμφιλίωθι μετὰ τοῦ Πάπα. » Ἄλλ' ὁ Μιχαηλάγγελος ἀπήντησεν, ὅτι προτιμᾷ μᾶλλον ν' ἀπέλθῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου διὰ τῶν μοναχῶν τοῦ ἁγίου Φραγκίσκου προσεκάλεε αὐτὸν ὁ Σουλτάνος ὑποσχέθεισ αὐτῷ πλοῦσιαν ἀνταμοιβήν, καὶ προσέθηκε μάλιστα ὅτι μετ' οὐ πολὺ θέλει ἀναχωρήσει. Πεισθεὶς τότε ὁ Σωδερίνης, ὅτι ὁ Μιχαηλάγγελος ἦτο ἱκανὸς νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὴν ἀπόφασίν του ταύτην, εἶπεν αὐτῷ « Ἀφοῦ λοιπὸν δὲν καταπειθεσαι, ἀκούσον ἐπάνελθε εἰς τὴν Ῥώμην ὡς πρέσβυς τῆς Φλωρεντίας· ὁ τίτλος οὗτος θέλει σὲ ἐπικρατεῖ εἰς τὴν ἀνήκουσαν εἰς σὲ τάξιν, καὶ συνάμα θέλει σὲ προσφυλάττει ἀπὸ τῆς τοῦ Πάπα ὀργῆς. » Τὴν πρότασιν ταύτην τοῦ Σωδερίνης ἐδέχθη τότε ὁ Μιχαηλάγγελος.

Ἐν τούτοις μεταβὰς εἰς Βονωνίαν ὁ Ἰούλιος Β', ὅπως τιμωρήσῃ ἀποστασίαν τινὰ ἐκραγεῖσαν ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ, ἐπορεύθη ἐκεῖ καὶ ὁ Μιχαηλάγγελος, καὶ μετὰ τινὰς ἡμέρας ἐπικρατεῖσθε εἰς τὴν αὐτοῦ ἀγιότητα, καθ' ἣν στιγμὴν ἐγευματίεζεν εἰς τὸ λεγόμενον μέγαρον τῶν Δεκαεξῆ. Ἄμα εἶδεν ὁ Πάπας αὐτόν, συνωφρῶθη καὶ τῷ εἶπεν « Ἀντὶ νὰ ἔλθῃτε σεῖς πρὸς ἡμᾶς, ἐπεριμείνατε νὰ ἔλθωμεν ἡμεῖς πρὸς σᾶς » (διότι ἡ Βονωνία εἶνε πλησιέστερα εἰς τὴν Φλωρεντίαν ἢ εἰς τὴν Ῥώμην.) Ὁ Μιχαηλάγγελος κλίνας τότε τὸ γόνυ, ἐζήτησε μεγαλοφώνως συγχώρησιν, καὶ δικαιολογῶν τὴν ἀναχώρησίν του, εἶπεν ὅτι αὐτὴ προήλθεν οὐχὶ ἐξ ἀχαριστίας, ἀλλὰ διότι δὲν ἠδυνήθη νὰ ὑπομείνῃ τὴν γενομένην πρὸς αὐτὸν ὕβριν. Ὁ Πάπας ἔμειναν ἐπὶ τινὰς στιγμὰς σιωπηλός, ἔχων κεκλιμένην τὴν κεφαλὴν καὶ τετραγαμμένην τὴν ὄψιν, ὅτε ἀίφνης, πανιερώτατός τις σταλείς παρὰ τοῦ Σωδερίνης ὅπως δικαιολογήσῃ τὸν Μιχαηλάγγελον, ἔλαβε τὸν λόγον καὶ εἶπεν « Ἡ ἀγιότης σας ἄς παραβλέψῃ τὸ σφάλμα του τούτου, διότι προήλθεν ἐξ ἀμαθίας μᾶλλον ἢ ἀπαντες οἱ ζωγράφοι οὗτοι· εὐρισκόμενοι ἐκτὸς τοῦ σπουδαστηρίου των, εἶνε ἀμαθέστατοι. » Εἰς τοὺς

λόγους τούτου ὀργισθεὶς ὁ Ἰούλιος Β' ἀπήντησεν ὅπως παράφορος « Καὶ πῶς λοιπὸν! Σὺ τολμᾷς νὰ τὸν ὑβρίζῃς, ἐνῶ ἐγὼ δὲν λέγω τίποτε πρὸς αὐτόν! Σὺ εἶσαι ἄθλιος καὶ ἀμαθής, οὐχὶ δὲ οὗτος. Φύγε τὸ γρηγορώτερον ἀπ' ἐδῶ, φύγε! » καὶ τότε ἀμέσως εἰς ἐν νεῦμα τῆς ἀγιότητός του οἱ ὑπηρεταὶ ἀπαδιώξαν τὸν πανιερώτατον μετὰ ραβδισμῶν.

Ἐκκενώσας οὕτω τὴν ὀργὴν του ἄπασαν κατὰ τοῦ ἐπισκόπου ὁ Ἰούλιος Β' ἔλαβεν ἀπὸ τῆς χειρὸς τὸν Μιχαηλάγγελον καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν « Πρὶν ἀναχωρήσω ἐκ Βονωνίας θέλω νὰ μοὶ κατασκευάσῃς ὀρειχαλκίνην τὴν εἰκόνα μου, ὅπως τεθῆ ἐπὶ τοῦ μετώπου τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Πετρωνίου. » Ὁ καλλιτέχνης ἐδέχθη, καὶ μετὰ τινὰς ἡμέρας τῷ ἔφερε τὸ ἐκ πηλοῦ πρότυπον. Ὁ φυσικὸς μεγέθους ἐκεῖνος ἀνδρὶς παρίστατο ὄρθιος καὶ ἐφαίνετο εὐλογῶν διὰ τῆς δεξιᾶς, ἡ ἀριστερὰ ὁμοῦ δὲν ἐβάσταζε τίποτε· διὰ τοῦτο ὁ Μιχαηλάγγελος ἠρώτησε τὸν Πάπαν, ἂν ἠρέσκετο νὰ θέσῃ ἐπ' αὐτῆς βιβλίον τι. « Βιβλίον; ὄχι, ὄχι! ἀπήντησεν ὁ Ποντίφιξ· θέλω καλλιτέρον νὰ βασιτάξῃ σπάθην· δὲν εἶμαι ποσῶς φιλαναγνώστης » γογγύζων δὲ διὰ τὴν μάχιμον καὶ ρωμαλικὴν τῆς δεξιᾶς χειρὸς κίνησιν, εἶπε μειδιῶν πρὸς τὸν Μιχαηλάγγελον « Εἶπέ μοι, παρακαλῶ, εὐλογίαν διδοὶ ἄρα ἡ κατὰ τὸ ἀνδρὶά σου οὗτος;—Πάτερ ἄγιε, ἀπήντησεν ὁ καλλιτέχνης, ἀπειλεῖ ὅτι θέλει τιμωρήσει τὸν λαὸν τῆς Βονωνίας, ἂν εἰς τὸ μέλλον δὲν γενῆ συνετός! » Ὁ λαὸς ὁμοῦ ἐκεῖνος οὐδόλως ἔγινε συνετός, διότι κατέρριψε μετὰ τινὰ χρόνον τὸν ἀνδριάντα καὶ ἔχυσεν ἐξ αὐτοῦ πυροβολοῦν, ὅπερ ἐκάλεσαν Ἰουλιαν, ὁ δὲ Πάπας νεκρὸς ὢν τότε δὲν ἔλαβε τὴν εὐχαριστήσιν νὰ τὸν τιμωρήσῃ.

Ὁ θάνατός του ὁμοῦ ἐπῆλθε τόσῳ ταχύ, ὥστε νὰ μὴ ὑπερησθῆ καὶ πάλιν ὑπὸ τοῦ προσφιλοῦς του Μιχαηλάγγελου. Ὁ Βραμάντης εἶχε ραδιουργήσει μετὰ τοσαύτης ἐπιτηδεύτητος, ὥστε ὁ Ἰούλιος Β' οὐδὲ λέξιν ἤθελε ν' ἀκούσῃ περὶ τάφου· ὁ δὲ Βραμάντης, ὅστις, κινούμενος ἐκ ζηλοτυπίας καὶ φόβου, ἤθελε διὰ παντός μέσου ν' ἀποσπάσῃ τῆς γλυπτικῆς τὸν Μιχαηλάγγελον, εὗρε τρόπον ἵνα καταστρέψῃ αὐτὸν ὑπὸ τὸ πρόσχημα ὅτι τὸν ὑπηρετεῖ. Συνεβούλευσεν ὅθεν τὸν Πάπαν ν' ἀναθέσῃ τῷ Βουοναρόττη τὰς εἰς τὸν θόλον τοῦ Σιζτινεῖου παρεκκλησίου γραφάς, ἐλπίζων οὕτως, ὅτι ὁ ἄπειρος τῆς ζωγραφικῆς Μιχαηλάγγελος ἔμελλε νὰ ἠτηθῆ ὑπὸ τοῦ Ραφαήλου, εἰς ὃν εἶχεν ἀνατεθῆ ἕτερον τι μέρος τοῦ Βατικανοῦ. Ὁ Ραφαὴλ ἐγίνωσκε τὰς μηχανορραφίας ταύτας καὶ ὠφελεῖτο χωρὶς ν' ἀναμιγνύηται εἰς αὐτάς. Προσεκάλεσε λοιπὸν τὸν Βουοναρόττην ὁ Πάπας καὶ διέταξεν αὐτὸν νὰ ζωγραφίσῃ τὸν ρηθέντα θόλον, ἀλλ' ὁ Μιχαηλάγγελος ἠρνήθη εἰπών, ὅτι ἡ ζωγραφικὴ δὲν ἦτο τέχνη οἰκεία εἰς αὐτόν· προσέθηκε δὲ ὅτι ὁ θόλος ἐκεῖνος ἀπῆται πλεῖστον ἐργασίαν, εἰς ἣν θὰ ἐπετύγχανε καλλίον αὐτοῦ ὁ Ραφαὴλ. Ἄλλ' ὁ Ἰούλιος Β' εἶπεν, ἐγὼ οὕτω θέλω! εἰς ὃν ὁ Μιχαηλάγγελος ἀπήντησεν, εἰπών, κ' ἐγὼ θέλω δοκιμάσει.

Ἀμέσως ὅθεν ἐπεχείρησε τὸ ἔργον, ἀλλ' ἐπειδὴ οὐδέποτε ἄλλοτε εἰργάσθη ἐπὶ ὑγροῦ κοινάματος, προσεκάλεσεν ἐκ Φλωρεντίας ζωγράφους τινὰς φίλους του, μεθ' ὧν νὰ συνεργασθῆ. Ἐκ τῶν ζωγράφων ἐκείνων ἦν καὶ ὁ Γρανάκης, ὁ Βογιάρδίνης, ὁ Ἄγγελος Δουίνης καὶ ὁ Ἀριστοτέλης. Θέλων νὰ ἴδῃ τίνι τρόπῳ ἐργάζοντο οὗτοι, διέταξεν αὐτοὺς νὰ ἐργασθῶσιν εἰς τινὰ δοκίμια, ἀλλὰ

κατανοήσας πάραυτα κατὰ πόσον τὸ ἔργον των ἀπέχε τῶν ἰδεῶν του, κατέρριψεν ἡμέραν τινὰ ἅπαν τὸ κοινάμα, ἐρ' οὐ εἶχον ἀρχίσει ἐκεῖνοι νὰ ζωγραφίζωσι, καὶ ἐγκλεισθεὶς ἐντὸς τοῦ παρεκκλησίου ἐκεῖνου δὲν ἠθέλησε ν' ἀνοίξῃ τοῦ λοιποῦ εἰς οὐδένα, οὐδ' εἰς τοὺς

καλλιτέχνους ἐκεῖνους, οὐδ' εἰς αὐτὸν τὸν Πάπαν. Φεβούμενος δὲ μὴ καθ' ἑδὼν συναντήσῃ τινὰ ὅστις ζητήσῃ παρ' αὐτοῦ νὰ ἴδῃ τὴν ἐργασίαν του, οὐδὲ καὶ ἠθέλησε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν οἰκίαν του. Οὕτω συνταρεῖς μετὰ τῆς ἰδέας του, μὴ ἔχων ἕνα καὶ μαθητὴν ὅστις νὰ τῷ προπαρασκευάζῃ τὰ χρώματα, ἤρχισε τὴν μεγάλην ἐκείνην σύνθεσιν τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου, καὶ τότε ὁ κόσμος ἐξῆλθεν ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ Μιχαηλάγγελου ἐπίσης σχεδὸν μέγας, ὡς ἐξῆλθε καὶ ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ ἰδίου θεοῦ. Ἡ μυστικότης μεθ' ἧς εἰργάζετο ἐδιπλασίαζε τὴν περιέργειαν τοῦ κοινῶ ἐπὶ τοῦ ἔργου ἐκεῖνου, τὸ ὅποιον ἐκρύπτετο ὡς τὸ θυσιαστήριον τῶν Αἰγυπτίων ἱερῶν. Ἀπανταχοῦ ἐν Ῥώμῃ ἐγίνετο λόγος περὶ τῆς γραφῆς τούτου τοῦ Μιχαηλάγγελου, ὁ δὲ Πάπας ἀνυπομονῶς περιέμενε τὴν στιγμὴν, καθ' ἣν θὰ ἐδύνατο, ἀνοίγων τὸ παρεκκλησίον του εἰς ἅπαντα τὸν Ῥωμαῖον λαόν, νὰ ψάλλῃ ἐντὸς ἐπισήμως τὴν λειτουργίαν καὶ ν' ἀκούσῃ τὴν φωνὴν του ἀντηχοῦσαν ὑπὸ τὸν ὑπὸ τοῦ Μιχαηλάγγελου ἐζωγραφημένον θεῖον ἐκεῖνον θόλον. Τὸ ἥμισυ τοῦ ἔργου εἶχε μόλις περατωθῆ, ὅτε μὴ δυναθεὶς ἐπὶ πλέον νὰ περιμένῃ, διέταξεν ἀκουσίως τοῦ Βουοναρόττη ν' ἀποκαλυφθῆ τὸ περαιωθὲν τοῦ ἔργου μέρος. Ἡ ἐπιτυχία ἦν ἄπειρος τότε, καὶ μολοντοὶ ὁ φθονερὸς Βραμάντης μετεχειρίσθη πᾶν μέσον ὅπως ἀνατεθῆ τὸ ἕτερον ἥμισυ τοῦ θόλου εἰς τὸν χρωστήρα τοῦ Ραφαήλου, ὁ Ἰούλιος Β'.

δὲν κατεπίσθη, καὶ οὕτως ὁ Μιχαηλάγγελος ἐξηκολούθησε τὴν ἐργασίαν του, ἀλλ' ἡ ἀνυπομονησία καὶ ὁ ἀνήσυχος χαρακτήρ τοῦ Ἰουλίου δὲν ἄφρασαν αὐτὸν νὰ ἐπεξεργασθῆ, ὡς ἐπεθύμει, τὸ δεύτερον τοῦτο μέρος. Καθ' ἐκάστην ἐπορεύετο οὗτος πρὸς τὸν ζωγράφον, καὶ καθ' ἐκάστην ἠπόρει διατὶ ἡ γραφὴ

δὲν ἐπεραιώθη εἰς τὸ διάστημα τῆς νυκτός, πολλάκις δ' ἐφώναζε πρὸς αὐτόν « Πότε λοιπὸν θὰ τελειώσῃτε; — Ὅταν δυναθῶ, ἀπεκρίνατο ὁ Μιχαηλάγγελος.—Θέλεις νὰ σὲ ρίψω λοιπὸν ἀπὸ τὸ ἱκρίωμα;—Δὲν θὰ μὲ ρίψῃς, εἶπε καθ' ἑαυτὸν ὁ Βουοναρόττης,

καὶ ἄμα ἀνεχώρησεν ὁ Ποντίφιξ, κατέρριψε τὸ ἱκρίωμα καὶ ἀπεκάλυψεν οὕτως ἅπαντα τὸν θόλον. Κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἦτον ἡ εορτὴ τῶν ἁγίων Πάντων, ὁ θαυμασμός δὲ τοῦ κοινῶ δὲν εἶχεν ἔρια, εἰ καὶ ὑπῆρχον εἰσέτι μέρη τινὰ τοῦ ἔργου ἡμιτελῆ καὶ ἀπρητεῖτο εἰσέτι νὰ θιζῆ πῶς τὴν γραφὴν διὰ κυανοῦ καὶ χρυσοῦ. Ὁ Πάπας μετὰ τὸν πρῶτον τοῦτον ἐνθουσιασμόν του ἤθελε νὰ γίνωσιν αἱ ἐλαφραὶ ἐκεῖναι προσθήκαι, ἀλλ' ὁ καλλιτέχνης συλλογιζόμενος τὰς δυσχερείας τοῦ νὰ στηθῆ ἐκ νέου τὸ ἱκρίωμα, ἀπεφάνθη ὅτι αἱ ἐλλείψεις ἐκεῖναι δὲν ἦσαν πολὺ ἀναγκαῖαι.— Ὑπάρχουσιν ὁμοῦ μέρη, εἶπεν ὁ Ἰούλιος Β', τὰ ὅποια εἶνε ἀνάγκη νὰ καλυφθῶσι διὰ χρυσοῦ. Ἐγὼ δὲν βλέπω νὰ ἐνδύονται χρυσοὶ οἱ ἄνθρωποι, ἀπήντησεν ὁ Μιχαηλάγγελος.—Θὰ ἦνε ὁμοῦ οὕτω πτωχὸς ὁ πίναξ.— Ἀλλὰ καὶ οἱ ἐν τῷ πίνακι ἱστορούμενοι ἦσαν ἐπίσης πτωχοὶ, ἐπανελάβεν ὁ καλλιτέχνης. Οὕτω λοιπὸν ἡ ἀπαίτησις αὐτῆ τοῦ Πάπα διήλθεν ἐν ἀστεϊσμοῖς, ὁ δὲ Μιχαηλάγγελος, ὁ εἰκοσι περὶ πού μῆνας ἐνασχοληθεὶς εἰς τὸ ἔργον τοῦτο, ἔλαβε τρεῖς χιλιάδας ταλλήρων ἀμοιβήν.

Ἀποθανὼν ὁ Ἰούλιος Β' εἶχε διατάξει τοὺς κληρονομοῦς του ν' ἀναθέσωσι τὴν ἀποπεράτωσιν τοῦ τάφου του εἰς τὸν Βουοναρόττην· ἐπειδὴ δὲ ἡ ἱστορία τοῦ τάφου τούτου ἐγείνειν ἀφορμὴ συζητῶν κατὰ τοῦ ἡμετέρου καλλιτέχνου κατηγοριῶν, ὁ-

φείλομεν νὰ διασκεδάσωμεν τὰς τοιαύτας συκοφαντίας. Εἰπὸν τινες ὅτι ὁ Μιχαηλάγγελος διὰ τὴν ἐργασίαν τοῦ τάφου ἐκεῖνου εἶχε λάβει δεκαεξῆ χιλιάδας ταλλήρων, καὶ ἐτι ἐξοδεύσας τὰ χρήματα ταῦτα, ἠρνήθη ἀκολούθως νὰ παραδώσῃ τὸ ἐπιχειρησθὲν ἔργον. Τὸ γεγονός τοῦτο εἶνε καθ' ὀλοκληρίαν ψευδές. Ὁ Βουοναρόττης ἔλαβε

Ὁ Μωϋσῆς (ἴδε σελ. 150).

μόνον χίλια τάλλητρα, τὰ ὅποια μετεχειρίσθη πρὸς ἐξόρυσιν τῶν ἀναγκαιῶν ἐκ Καρράρας μαρμάρων· ἂν δὲ παρήτησε μετὰ ταῦτα τὸ ἔργον, ἔπραξε τούτο ἀδεία τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ Ἰουλίου Β'. Ἀποθανόντος τοῦ Πάπα ἐκείνου, ὁ διάδοχος αὐτοῦ Λέων Γ. ὁ Μέδικος ὑπεχρέωσε τὸν Μιχαηλάγγελον νὰ ἐργασθῆ εἰς τὴν βιβλιοθήκην τῆς Φλωρεντίας, ἀναλαβὼν αὐτὸς νὰ καταπέσει τοὺς κληρονόμους τοῦ προκατόχου τοῦ ὅπως συγκατανεύσωσιν εἰς τοῦτο. Μετὰ τὸν θάνατον Λέοντος τοῦ Γ. Κλήμης ὁ Ζ', θέλων ἐκ φιλοδοξίας νὰ δώσῃ ἐνασχόλησιν εἰς τὴν τοῦ Βουοναρόττη μεγαλοφυΐαν, προσέκαλεσε τὸν κληρονόμον τοῦ Ἰουλίου τὸν Δούκα Οὐρβίνον, καὶ κατέπεισεν αὐτὸν νὰ συνυπογράψῃ μετὰ τοῦ καλλιτέχνου συμβόλαιον, δι' οὗ ἐχορηγείτο εἰς τὸν Μιχαηλάγγελον ἡ ἀδεία νὰ κατασκευάσῃ τὸν τάφον ἐκείνου ἔχοντα ἕν μόνον πρόσωπον καὶ οὐχὶ τέσσαρα. Ἀλλὰ καὶ ἡ συμφωνία αὕτη ἔμεινεν ἀνεκτέλεστος, οὐχὶ βεβαίως ἐκ δυστροπίας τοῦ Μιχαηλάγγελου, διότι μετὰ ταῦτα, ὅτε ὁ διαδεχθεὶς τὸν Κλήμενα Παῦλος ὁ Γ. ἠθέλησε ν' ἀναθέσῃ τῷ Βουοναρόττη ἕτερον τι ἔργον, οὗτος ἀπεποιήθη εἰπὼν ὅτι ὤφειλε πρὸ πάντων νὰ ἐκπληρώσῃ τοὺς ἔρους τοῦ συμβολαίου του· ἀλλ' ὁ Παῦλος Γ. ἀπαντήσας τότε εἰς τὰς προφάσεις τοῦ Μιχαηλάγγελου εἶπεν αὐτῷ. «Πρὸ τριάκοντα ἐτῶν ἐπιθυμῶ νὰ ἐργασθῆ καὶ δι' ἐμέ ὁ Μιχαηλάγγελος, καὶ σήμερον ὅτε εἶμαι Πάπας δὲν θὰ δυνήθω νὰ τὸ κατορθώσω; Πού εἶνε τὸ συμβόλαιόν σου; δός μοι νὰ τὸ ξεσχίσω.» Προσεκλήθη ἔθεν ἐκ νέου ὁ Δεῦξ Οὐρβίνος, καὶ διὰ νέας μετ' αὐτοῦ συμφωνίας παρέδωκεν ὁ Μιχαηλάγγελος τὰ τρία ἀγάλματα τὰ ὅποια εἶχε τελειώσει, καὶ οὕτως ἔμεινεν ἀπηλλαγμένος ἀπὸ πάσης πρὸς τὸν δούκα ὑποχρέωσης. Ἐν ἐκ τῶν ἀγαλμάτων τούτων εἶνε ὁ περίφημος Μωϋσῆς· ἀλλ' ὁποῖος ἄρα ἦν ὁ ἄνθρωπος οὗτος, τὰς ὑποθέσεις τοῦ ὁποίου διεξήγαγον τρεῖς Ρωμαῖοι Ποντίφικες!

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην κατασκευάσεν ἐν Φλωρεντία τὰ δύο τῆς Νυκτὸς καὶ τῆς Ἀυγῆς ὠραία ἐκεῖνα ἀγάλματα. Ἐπὶ ἐκείνου τῆς Νυκτὸς ἀγνώστου χεῖρ ἔγραψε τὸ ἐπόμενον τετράστιχον.

«La notte che tu vedi in sì dolci atti
Dormire, fu da un Angelo scolpita
In questo sasso, e perchè dorme, ha vita.
destala se no' l' credi, e parleratti».

«Τὴν νύκτα βλέπεις ταύτην γλυκὰ πόσω κοιμᾶται;

Ἄγγελου χεῖρ εἰς τούτον τὴν ἔγλυψε τὸν λίθον.

Πλὴν ὅμως ἂν ὑπνώττη, λαλεῖ καὶ ἀχροᾶται,

Ἐξύπνα τὴν νὰ ἴδῃς ἂν τὸ νομιζῆς μῦθον».

Ὁ Μιχαηλάγγελος τότε, ὡς ἐκ μέρους τῆς Νυκτὸς, ἀπήνησεν οὕτω πῶς.

Grato m' è il sonno, e più l' esser di sasso
Mentre che il danno e la vergogna dura
Non veder, non sentir m' è gran ventura
Però non mi destar, deh! parla basso.»

«Ὁ ὕπνος μοὶ ἀρέσκει νὰ ἦμαι λίθος χαίρω,

Ἐνόσω βασιλεύουν τὸ αἶσχος καὶ ἡ κακία

Τυφλή, κωφὴ νὰ μένω μὲ εἶνε εὐτυχία,

Πλὴν, φεῦ! μὴ μ' ἐξυπνίσῃς, σιγά, δὲν ὑποφέρω!»

(Ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ, ἐπὶ Παύλου τοῦ Γ', ἀπετέλεσεν

ὁ Μιχαηλάγγελος τὴν Δευτέραν Παρουσίαν, τὴν θεῖαν ἐκεῖνην καὶ ἰσόρροπον τῆς Ἀημιουργίας γραφὴν. Ἐνθυμούμαι κάλλιστα ὅτι ἦτο Παρασκευὴ ἡμέρα, ὅτε εἶδον τὸ ἀριστοῦργημα τοῦτο· εἰχομεν ἐπισκεφθῆ τὸν Ἅγιον Πέτρον, ὅτε ὁ ὁδηγὸς μᾶς ἠρώτησεν ἂν θέλωμεν νὰ ὑπάγωμεν εἰς τὸ Σεξτίνειον παρεκκλήσιον, ὅπως ἴδωμεν τὴν Δευτέραν Παρουσίαν.

Ἐδέχθημεν τὴν πρότασιν καθ' ὅσον ἀνέβαινον, ἠσθάνομεν ἐμικυτὸν κατεχόμενον ὑπὸ παραδόξῳ αἰσθημάτων περιεργείας ἄμα καὶ συννοίας. Εἰσῆλθομεν τέλος ἐντὸς τοῦ ναοῦ, ἀλλ' ὅτε ἔφθασα ἀπέναντι τῆς τοιχογραφίας ἐκείνης, οὐδὲν ἠδυνήθην ἐξ αὐτῆς νὰ διακρίνω κατ' ἀρχάς, διότι ὁ χρόνος ἐπὶ τούτου ἠγλαίωσε τὰ χρώματα καὶ συγκατέμιξε τὰς γραμμάς, ὥστε ἄπας ὁ πίναξ φαίνεται μέλας ὥστις νεκρὸς τῆς Δευτέρας Παρουσίας. Ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ τὰ σχήματα ἤρχισαν κατὰ μικρὸν νὰ διαγράφονται ἐνώπιόν μου, τὸ πρῶτον δὲ ἀντικείμενον, ὃ εἶδον, ἦν ἄνθρωπός τις παριστανόμενος εἰς τὸν αἰθέρα, οὗ ἡ συνεπτυγμένη θέσις ἦν παραπλησίᾳ καθεζομένου ἀνθρώπου. Ἐπὶ τοῦ δεξιῦ γόνατος ἐστήριζεν οὗτος τὸν δεξιὸν ἀγκῶνα, διὰ δὲ τῆς χειρὸς ἐκάλυπτε τὸ ἦμισυ τοῦ προσώπου του· ὡς ἐκ τούτου ἐφαίνετο μόνον ὁ εἰς τῶν ὀφθαλμῶν του, ἀλλὰ τρομερὸς καὶ λίαν ἠνεωγμένος, ὥστε μοὶ ἐπέπευσε τρόμον. Ἐκαστος δὲ βλέπων αὐτὸν πεῖθεται ὅτι οὗτος μετ' ὀλίγον θέλει δικασθῆ καὶ καταδικασθῆ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Μέγχις οὗ παρατηρήσω αὐτὸν, ἡ γενικὴ τοῦ πίνακος διάταξις διεγράφη ἐνώπιόν μου. Εἰς τὸ ἄνω μέρος τῆς τοιχογραφίας ταύτης, ἔρθηος, ἀναμέσον τοῦ πίνακος καὶ τοῦ κόσμου, πατῶν ἐπὶ νεφελῶν καὶ περιεστοιχισμένους ὑπὸ ἀγγέλων, ἀγίων καὶ μαρτύρων, παρίσταται εἰς τοὺς οὐρανοὺς τρομερὰν ἔχων τὴν ὄψιν ὁ Ἰησοῦς Χριστός· διὰ τῆς χειρὸς ἦν ἐκτείνει διακρίνει τοὺς δικαίους ἀπὸ τῶν ἀμαρτωλῶν, καὶ ἀποπέμπει τοὺς τελευταίους εἰς τὸ αἰώνιον πῦρ. Ἄνωθεν αὐτοῦ παρίστανται οἱ ἐν τῇ ἀποκαλύψει ἀναφερόμενοι ἑπτὰ ἄγγελοι, κράζοντες διὰ τῶν σαλπίγγων ἀπὸ τῶν τεσσάρων μερῶν τοῦ κόσμου τοὺς νεκροὺς εἰς δίκην· δύο ἐκ τῶν ἀγγέλων τούτων βαστάζουσι βίβλον ἠνεωγμένην, ἐν ἣ περιγράφεται ὁ βίος ἐκάστου, καὶ εἰς ἦν δύναται ἕκαστος ν' ἀναγνώσῃ τὰ ἴδια ἀμαρτήματα. Εἰς τὸ κάτω μέρος ἀριστερόθεν ὑπάρχει ἡ κόλασις, καὶ δεξιόθεν ἡ γῆ ἀνοίγουσα τοὺς τάφους τῆς καὶ ἀποδίδουσα τοὺς νεκροὺς τῆς. Εἰς τὸν ἥχον τῆς σάλπιγγος τὰ μνημάτα διασχίζονται καὶ ἐξέρχονται ἐξ αὐτῶν ἅπαντα τὰ ἀνθρώπινα γένη εἰς παράδοξον ὄλωσιν κατὰστασιν. Τινὰς ἐκ τῶν νεκρῶν τούτων μόνον τὰ ὀστέα τῶν ἠδυνήθησαν νὰ συνενώσωσιν, ὡς ἀναφέρει ὁ προσφθῆς Ἰεζεκιήλ, ἕτεροι δὲ μόνον κατὰ τὸ ἦμισυ ἐνεδύθησαν σάρκα· καὶ ἄλλοι μὲν εἶνε γυμνοί, ἕτεροι δὲ σύροντες σάβανον προσπαθοῦσι νὰ περιτυλιχθῶσιν αὐτὸ ὅπως δὴ ποτε. Ὅτε εἶδον τὸ μέρος τοῦτο τοῦ πίνακος, τὰ δάκρυα ἔρρευον ἀκούσιως ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου· τοσαύτη θλίψις καὶ ἀφέλεια ἐνυπάρχει εἰς τοὺς ἀνισταμένους ἔκείνους νεκροὺς. Ἰδὲ πῶς ὀρθοῦται οὗτος καὶ ἐξυπνῶν ἐκπληκτος ἀνοίγει ὀφθαλμοὺς ἄνευ βολβῶν καὶ στόμα ἄνευ ὀδόντων! Σὺ δὲ δυστυχὴ νεκρὲ, οὐτινος ἡ κεφαλὴ μόνη προβαίνει ἀπὸ τῆς γῆς ὡς φυτὸν τι βλαστάνον, τὸ δὲ σῶμα μένει εἰσέτι τεθαμμένον ὑπ' αὐτὴν, ὡ πόσον ὠχρὸς εἶσαι, καὶ ὅπως θλίψιν ἐμποεῖ ἡ ὠχρότης σου αὐτῇ! Εἰσέτι δὲν ἐξύπνισες ἐντελῶς, καὶ μολονότι οἱ ὀφθαλ-

μοί σου εἶνε κεκλεισμένοι, ἡ ζωὴ ὅμως ἤρχισε ν' ἀναφαίνεται εἰς τὸ ἐξαίρομενον ἄνω χεῖλος, συνάμα δὲ μετὰ τῆς ζωῆς καὶ ἡ τιμωρία! Καὶ ἀληθῶς, ἐπὶ τοῦ μετώπου τοῦ φηθῶπου ἐκείνου φαίνεται ἐγκεχαραγμένη ἀόριστός τις καὶ μεμακρυσμένη ἀνάμνησις τῶν ἀμαρτημάτων του· ὑποβαστάζει δὲ τὴν κεφαλὴν ὡς ἄνθρωπος ἡμικοιμώμενος, καὶ φαίνεται ὡς ν' ἀπορῆ καὶ νὰ λέγῃ δι' ἀσθενοῦς φωνῆς «Τίς με κράζει;» Ὁλίγον ὑψηλότερον νεάνις τις τρέχει νὰ δικασθῆ· «Ὡ ἰδὲ πόσω εἶνε βεβαία ὅτι ἀπήλαυσε τὸν παράδεισον! Ἀλλ' εἶτι ὑψηλότερον, ὅποσον μαγνὸν θέμα παρίσταται εἰς τοὺς οὐρανοὺς! Τρεῖς μικροὶ παῖδες φερόμενοι ἐπὶ νεφελῶν, ὡς νεσσοὶ ἐντὸς τῶν φωλεῶν τῶν, προσκλίνουσι τὸ σῶμα εἰς τὰ ἐκτὸς καὶ τείνουσι τὰς χεῖρας μειδιῶντες πρὸς τινὰ ἐγειρόμενον νεκρὸν! Μὴ ἄρα εἶνε οὗτος ὁ πατὴρ τῶν;

Ὡς εἶπομεν ἀνωτέρω, ἀριστερᾶ εἶνε ἡ κόλασις, ἀλλὰ κόλασις ὁμοία τῆς τοῦ Δάντου, κρῆμα δηλονότι παράδοξον χριστιανισμοῦ καὶ πολυθεϊσμοῦ. Ἐνταῦθα βλέπει τις τὸν Χάρωνα μετὰ τοῦ Σατανᾶ· ὁ πρῶτος ἐντὸς τοῦ πεπληρωμένου ψυχῶν πορθμείου του διαπλέει τὸν Ἀχέροντα, φθάνων δὲ εἰς τὴν ὄχθην δέρει διὰ τῆς κώπης τὰς βραδυνοῦσας εἰς τὴν ἀποβίθασιν ψυχᾶς· παρ' αὐτὸν παρίστανται πρίγκηπες καὶ ἐπίσκοποι, πρὸς δὲ καὶ τις ἄγνωστος ἡμῖν πκνιερῶτατος, ὅστις ἔχει γράψει ποτὲ κατὰ τινος τοῦ Μιχαηλάγγελου γραφῆς. Κατὰ τοὺς πλήρεις πίστεως ἐκείνους χρόνους ἡ ἐκδίκησις ἦτον εὐκολωτάτη, διότι, ἂν ὁ ἔχων ἐχθρόν τινα ἦτο ζωγράφος εἶτε ποιητῆς, κατασκευάζεν ἀμέσως μίαν οἰανδήποτε κόλασιν καὶ ἔθετεν ἐντὸς τοῦ λέδητος τὸν ἐχθρόν του. Ἄνω τῆς κόλασεως ταύτης ἵπτανται ἄγγελοι· ὁ μὲν καὶ διάβολοι καὶ οἱ μὲν ἄγγελοι τὸν παραλαμβάνοντες τὰς τῶν δικαίων ψυχὰς φέρουσι αὐτὰς εἰς τοὺς οὐρανοὺς, οἱ δὲ διάβολοι παραλαμβάνουσι τὰς τῶν ἀμαρτωλῶν καὶ τοὺς μὲν ἀλαζόνας ἀρπάζουσι ἀπὸ τῶν τριγῶν, τοὺς δὲ ἀσελεγεῖς ἀπὸ τῶν αἰδοίων· λίαν ἔμως πλεονέκται ὄντες, προσπαθοῦσι ν' ἀρπάσωσι καὶ τινὰς μὴ δικασθέντας εἰσέτι· ἐν ἄλλαις λέξεσιν, ὁ Σατανᾶς μηχανάται ὅπως κλέψῃ τὸν θεόν.

Τοιαῦτα εἶνε τινὰ τῶν χαρακτηριστικῶν τοῦ μεγίστου ἐκείνου ἀριστοτεχνήματος, ὅπερ εἶνε, κατὰ τὴν γνώμην τῶν ζωγράφων, ὁ δυσχερέστερος τῶν πινάκων, καθ' ὅσον ἀφορᾶ τὴν παράστασιν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος. Βραδύτερον Πάπας τις, ἀθούμενος ὑπὸ θρησκευτικῶν ἐνδοιασμῶν, ἐμελέτησε νὰ ἐνδύσῃ ἅπαντα τὰ γυμνὰ ἐκεῖνα σώματα, ἀλλ' ἄρα γε ἠδύνατο νὰ εὕρῃ καὶ τὰ κατάλληλα πρὸς τοῦτο ἐνδύματα;

Κατὰ τὸ 1546 ἔτος ὁ Μιχαηλάγγελος εἶχεν ἤδη εῤῥάσει εἰς γῆρας εὐρωστον μὲν, διότι διήλθε μετ' ἐγκρατείας τὴν νεότητά του, ἀλλ' εἰς γῆρας ἀείποτε. Ἄπαντα τὸν βίον αὐτοῦ διήγνησεν ὁ Βουοναρόττης ἐν εὐσεβείᾳ, ὡς πάντες οἱ μεγάλοι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἄνδρες, ἀναγινώσκων ἀενάως τὰς γραφάς, τὴν τε Παλαιὰν καὶ Νέαν Διαθήκην, ὡς ἐπίσης καὶ τὰ συγγράμματα τοῦ Σαβοναρόλλα, ὃν εἶχεν ἀκούσει νέος ἔτι ὡν κηρύττοντα, καὶ οὗ τινος ἡ ἀρμονικὴ φωνὴ ἐκελάδει εἰσέτι εἰς τὰ ὠτὰ του. Ἡ προχωροῦσα ηλικία εἶχε τρέψει πρὸς τὸν θεόν ἔτι μᾶλλον τὴν διάνοιάν του, ἀλλὰ καὶ ἕτερον τι αἰσθημα . . . ὁ ἔρωσ συνετέλεσεν εἰς τοῦτο. Τὴν λέξιν ταύτην γράφω ἐνταῦθα μετὰ δισταγμοῦ, διότι αὕτη διεγείρει

εἰς ἡμᾶς, τοὺς ζῶντας ἐν τῷ δεκάτῳ ἐνάτῳ αἰῶνι, ἰδέας, διὰ τὰς ὁποίας ὁ γηραιὸς Βουοναρόττης ἠθέλεν ἀναμειδῶλως ἐρυθραίνει· διὸ ἐπεθύμουν, εἰ δυνατόν, νὰ ἐπινοήσω λέξιν ἴδιαν ἐξηγοῦσαν τὸ αἰσθημα ἐκεῖνο, ὅπερ οἱ Ἴταλοὶ ἀπὸ τοῦ Πετράρχη καὶ Δάντου ἐνεφύθησαν ὡς ψυχὴν εἰς τὰ συγγράμματα τῶν. Ὁ ἔρωσ αὐτῶν ἦν ὁ τοῦ Πλάτωνος ἔρωσ, ὁ ἔρωσ τοῦ Ἁγίου Αὐγουστίνου καὶ τοῦ ποιητοῦ Λουκρητίου, ἡ ὁ νόμος τῆς τάξεως καὶ τῆς ἀρμονίας ἐν τῷ κόσμῳ, δι' οὗ οἱ ἀστέρες στρέφονται ὁ εἰς περὶ τὸν ἕτερον, συμμιγνύονται οἱ σπόροι τῶν ἀνθῶν καὶ τῶν δένδρων, προσπελάζουσι τὰ ζῶα ἀλληλα, ἔλκεται ἡ θάλασσα πρὸς τὴν παραλίαν καὶ καταλείβονται οἱ ῥύακες εἰς τὰς πεδιάδας τῶν· εἶνε τέλος τὸ καθαρώτερον καὶ τὸ μᾶλλον αἰθέριον τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας μέρος, τὸ ἀνυψοῦν τὸν ἄνθρωπον, ἐν ἄλλαις λέξεσιν, πρὸς τὸν Θεόν, καὶ ἀναγκάζον αὐτὸν ν' ἀγαπᾷ τὸ ἀγαθόν, τὸ καλὸν καὶ τὸ δυσχερές! Ἐκαστος ἐνοεῖ ὅτι τὸ εὐρὺ καὶ πνευματικόν τοῦτο αἰσθημα καταπνίγεται καὶ κηλιδοῦται ἐκφερόμενον διὰ τῆς περιωρισμένης καὶ χυδαίας λέξεως τοῦ ἔρωτος. Οἱ μεγαλοφυεῖς Ἴταλοὶ ἐπὶ τούτου ἦγγισαν τὸ τοιοῦτον αἰσθημα τῶν, ὥστε καὶ ὅτε ἀνέφερον αὐτὸ πρὸς τὴν ὑποκείμενον εἶτε ἐξέχεον αὐτὸ ἐπὶ γυναικὸς τινος, αἰείποτε ἐν τῷ αἰσθηματι ἐθεώρουν τὴν ἰδέαν μόνην· μάρτυρες τῶν λόγων μου ἔστωσαν ἡ τε Βεατρίκη τοῦ Δάντου, ἡν ἐξέλεθον ὡς τὴν θεολογίαν, καὶ ἡ Δάφνη τοῦ Πετράρχη, ἡν ὑπέθεσαν ὅτι ἦν ἡ φιλοσοφία. Τὸ κατ' ἐμέ, εἶμαι ἱκανῶς πεπεισμένος ὅτι ἡ τε Βεατρίκη καὶ ἡ Δάφνη ἐχρημάτισαν ἀμφοτέραι γυναικες, ἀλλ' ὅμως τὴν ἀπάτην ταύτην τῶν μεταγενεστέρων θεωρῶ εὐγενῆ πρὸς τοὺς ἄνδρας ἐκείνους ἔπεινον. Τῷ ὄντι! ὁ ἔρωσ ἐκείνος τοῦ ὁποίου τὴν περιγραφὴν ἀναγινώσκοντες ἐκλαμβάνομεν αὐτὸν ὡς τινὰ ἀρετὴν εἶτε ἐπιστήμην, εἶνε θεῖος ἔρωσ, καὶ τοιοῦτος ἦν ὁ ἔρωσ τοῦ Μιχαηλάγγελου, πῦρ δηλαδὴ καθαρῶν τὴν καρδίαν του, καὶ πτέρυγες μεταρσιούσαι αὐτὸν πρὸς τὸν Θεόν. «Τὰ θέλγητρα ὠραίου προσώπου, συνειθίξει νὰ λέγῃ, μὲ ὠθοῦσι ν' ἀναβῶ εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἐντὸς δύο ὠραίων ὀφθαλμῶν ἀνευρίσκω τὴν φωτεινὴν ἐκείνην ἀκτίνα, ἥτις μὲ φέρει πρὸς τὸν Παλάστιν μου.»

(ἀκολουθεῖ.)

ΑΡΜΟΝΙΑΙ Ἡ Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ.

(συνέχ. καὶ τέλος ἀπὸ σελ. 43).

Ἐὰν φερ' εἰπεῖν τὰ συμφέροντα ἀτόμου τινὸς ἀντιμάχωνται πρὸς τὰ συμφέροντα ἄλλου ἀτόμου, ὡφείλον οἱ περὶ ὧν εἶπομεν μεταρρυθμισαί, συνδυασθέντες, νὰ ἐπιβάλωσιν εἰς τὰς κοινωνίας πολιτεύματα, ὅπως συμβιβάσωσι τὰ ἀντιμαχόμενα ταῦτα συμφέροντα. Ἔϊνε ὅμως ἐναργέστατον ὅτι εἰς περίστασιν τοιαύτην οὔτε ὁ ὀρθὸς λόγος οὔτε τὸ αἰσθημα πείθονται, ἐπομένως ὅτι ἡ δῆθεν αὕτη ἀρμονία εἶνε ὄλωσ βραχυχρόνιος.

Τελικὴ λοιπὸν λέξις τῶν παρελθόντων, παρόντων καὶ μελλόντων τούτων μεταρρυθμιστῶν εἶνε ὁ καταναγκασμός· ἀλλ' ὅσον καὶ ἂν περιχρυσούσι τὸ καταπόσιον, δὲν θέλουσι δυνηθῆ νὰ ἀφαιρέσωσι τὴν πικρὰν καὶ ἀπεχθῆ αὐτοῦ γεύσιν. Δύνανται νὰ ἐπικαλεσθῶσι τὴν ὠφέλειαν τοῦ σκοποῦ, ἀλλὰ θέλουσι λάβει ἀπάν-

τησιν: εἶνε οἱ φρονεῖς, εἶνε οἱ Ἰησοῦται· τὸ τέλος δὲν δικαιο-
λογεῖ τὰ μέσα, ὁ δὲ σκοπὸς αὐτῶν δὲν θέλει ἐπιτύχει, διότι
οἱ ἄνθρωποι ἐπὶ τέλους εἶτε διὰ τῆς βίας, εἶτε διὰ τῆς πα-
νοργίας ὑπεκφεύγουσι πάντοτε τὸν καταναγκασμόν. Τὰ βε-
βαιωμένα, ὡς πολέμια τῆ φύσει, δὲν διαρκοῦσιν ἀλλὰ καὶ ἂν
καθ' ὑπόθεσιν ἅπαντα τὰ ἀτομικὰ συμφέροντα ἀντιμάχονται,
πάλιν ὁ καταναγκασμὸς εἶνε δύσκολος. Τί ἤθελε συμβῆ ἔν
νέος μεταρρυθμιστῆς παρουσιαζέτο κρατῶν εἰς χεῖρας αὐτοῦ καλ-
λίτερον σχέδιον; ἔπρεπε νὰ διακρίνωσιν εἰς τὰ χεῖρονα ἢ νὰ
ἀνεχθῶσιν ὅπως πᾶσαν πρώϊαν μεταβάλλωσι κανονισμούς. ὅπως
ἀλλάζωσιν ὑποκείμετον; Ἄλλ' ἂρ' ἑτέρου εἶνε δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ
ἀνθρωπίνη δύναμις ἱκανὴ ὅπως καταβάλῃ ἀνταγωνισμόν, ὅστις
εἶνε ἡ οὐσία αὐτῆ τῶν ἀνθρωπίνων δυνάμεων; χεῖρες ἀνθρώπων
βέβαια θέλουσιν ἐνεργεῖ τὸν καταναγκασμόν· ἀλλὰ δὲν εὐρίσκονται
καὶ ἄνθρωποι ἐξ ἄλλου χορῆς πλασμένοι ἀπηλλαγμένοι πλάνης,
παθῶν, ἐπιθυμίας τῶν ἄλλοτρίων; Ἡδυνάμεθα νὰ φέρωμεν μυ-
ρίας ἀντιρρήσεις ἐναντίον τοῦ ἀπεχθοῦς δόγματος τοῦ καταναγκα-
σμοῦ.

Ἐξ ἐναντίας τὸ τῆς ἰσότητος δόγμα, ὅπερ οὐδὲν ἄλλο ἐστίν ἢ
ἡ ἐλευθερία, δὲν ἐπιδέχεται οὐδεμίαν ἀντίρρησην καὶ εἶνε τὸ μό-
νον θεραπευτικὸν φάρμακον. Ἡ ἐλευθερία εἶνε ἰδέα ἀπλή, ἢ δὲ
ἀπλότης εἶνε ἡ λυδία λίθος τῆς ἀληθείας· ἰδέα δικλακτικὴ,
ἐπειδὴ ἐπαναπέυεται ἐπὶ τῆς ἁρμονίας τῶν βιομηχανιῶν καὶ τῶν
κοινωνικῶν τάξεων, ἀναλόγως τῆς ἀγωγῆς καὶ τῆς τύχης τῶν
ἐθνῶν καὶ ἀκόμη τῶν θρησκευτικῶν δοξασιῶν αὐτῶν. Ἰδέα ὑψηλὴ
ἀνερχομένη μέχρι τοῦ Θεοῦ τοῦ διατάξαντος καὶ διακοσμήσαν-
τος τὸ πᾶν—ἰδέα πρακτικὴ, διότι τί ἄλλο πρακτικώτερον παρὰ
τὸ νὰ μένωσιν οἱ ἄνθρωποι ἐλεύθεροι νὰ ἐργάζωνται, νὰ ἀνταλ-
λάττωσι, νὰ μκνθάνωσι, νὰ συνατρίζωνται, νὰ θρωοὶ καὶ νὰ ἀν-
τιδρῶσιν ἀμοιβαίως, οἱ μὲν ἐπὶ τῶν δέ, ἄνευ οὐδενὸς κωλύμα-
τος; Αἱ σκέψεις αὗται νομίζομεν πρέπει νὰ μᾶς ἐμπνεύσωσι τὴν
πρὸς τοὺς φυσικοὺς νόμους προτίμησιν, οἵτινες πρὸς θεραπείαν
τῶν κακῶν, ἐνεκα τῶν ὁποίων στεναζόμεν, ἐν μόνον φάρμακον
μᾶς προτείνουσι, τὴν ἐλευθερίαν, τῆς ὁποίας ἅπαντες φέρομεν ἐν
τῇ καρδίᾳ ἡμῶν τὸν θεῖον ἔρωτα, ὡς καὶ τὸ μέτρον κατὰ τοῦ κα-
ταναγκασμοῦ.

Ἄλλ' οἴμοι! τὰ κακὰ ἐκεῖνα, τῶν ὁποίων δὲν ἀρνούμεθα τὴν
ὑπαρξιν, ἔχουσι τόσην ἔκτασιν, ὅσην εἰς αὐτὰ ἀποδίδουσι. Καὶ
ὅμως ἐν τῇ κοινωνίᾳ πολλάκις δὲν ὑπερισχύει τὸ καλόν, ἂν καὶ
ἐπεσφρευτάμεν ἐπ' αὐτῆς τὸσαύτας ἀτελείας; Τὸ κακὸν μᾶς προσ-
βάλλει ζωηρότερα ἢ τὸ καλόν· ἀλλὰ δὲν εἶνε τοῦτο λόγος ἰσχυ-
ρὸς ὅπως κλείσωμεν τοὺς ὀρθαλοὺς ἡμῶν ἐπὶ τοῦ καλοῦ. Καὶ
λοιπὸν πρὶν σπουδάσωμεν ἐν λεπτομερείᾳ τὴν κοινωνίαν, ὅπως
γνωρίσωμεν τὰ πρὸς ἡμᾶς αὐτῆς εὐεργετήματα, διδομεν γενικὴν
ἰδέαν αὐτῆς. Ἀπαιτεῖται ὁμοῦ σύντονος προσοχὴ ἐπὶ ἐνὸς φαινο-
μένου, μετὰ τοῦ ὁποίου ἡ ἔξις τόσον μᾶς συνοικεῖωσαν, ὥστε ποτὲ
δὲν ὑπελογήσωμεν τὰ ὅποια αὐτὸ ἐμπερικλείει ἐξαιτίας καὶ θου-
μάσια.

Ὁ κοινωνικὸς μηχανισμὸς δύναται νὰ φανῇ καθαρώτερον, ἐὰν
ὁ ἀναγνώστης στρέψῃ τὰ βλέμματά του ἐπὶ τοῦ ἰδίου ἑαυτοῦ
ἀτόμου. Ὑποθέσωμεν αὐτὸν ἀπλοῦν σπουδαστὴν. Πῶς ζῆ; βεβαι-

ότατα ἡ κοινωνία περὶδίδει εἰς τὴν διάθεσιν αὐτοῦ τροφάς, ἐνδυ-
ματὰ, κατοικίαν, διασκευάσεις, βιβλία, ἔτερα τῆς σπουδῆς μέσα,
πολυάριθμα τέλοσ προάγματα, τῶν ὁποίων ἵνα ἐξηγήσωμεν τὴν
παραγωγὴν ἐπιλείπει ἡμῖν ὁ χρόνος. Πόσος ἄρα χρόνος ἀπαιτεῖ-
ται ὅπως ἀποπερτωθῇ ἡ παραγωγὴ αὐτῶν; Καὶ ἀντὶ ἀπάντων
τῶν πραγμάτων τούτων, ἅτινα ἀπῆτησαν τοσαύτην ἐργασίαν, ἰδρω-
τας, μόχθους, συνεργείας σωματικῆς καὶ νοητικῆς, μεταφορᾶς,
ἐφευρέσεις, συναλλαγᾶς, τίνες εἶνε αἱ ὑπηρεσίαι ἃς ὁ σπουδα-
στής οὗτος προσφέρει τῇ κοινωνίᾳ; οὐδεμία. Προπαρασκευάζετα
μόνον ὅπως κατασταθῇ χορήσιμος ἐν τῷ μέλλοντι. Πῶς λοιπὸν
τὰ ἑκατομμύρια ταῦτα τῶν ἀνθρώπων, ἀρ' οὐ κατέτριψαν τὸν
καίρον αὐτῶν εἰς ἐργασίαν ὠρισμένην, θετικὴν καὶ παραγωγι-
κὴν, παρεχόμεσαν αὐτῷ ἅπαντας τοὺς καρπούς τῶν τοσούτων
ἀγώνων αὐτῶν; ὁ λόγος τοῦ φαινομένου τούτου εἶνε πρόχειρος.
Ὁ λόγος εἶνε ὅτι ὁ πατήρ τοῦ σπουδαστοῦ τούτου ἦτο δικηγό-
ρος, ἱατρός ἢ ἔμπορος, καὶ ὡς τοιοῦτος προσέφερον ὑπηρεσίας εἰς τυ-
χοῦσαν τινὰ κοινωνίαν, δι' ἃς ἀπήλασεν ὁ υἱὸς δικαιοματὰ, τὰ
ὁποῖα ὁ πατήρ ἔνεκα τῶν ὑπηρεσιῶν του ἠδύνατο νὰ ἀπαιτήσῃ
ἐν χρόνῳ, ἐν τόπῳ καὶ εἰς συμφέροντα αὐτοῦ εἶδη. Παράδοξον
δὲ ἐὰν ἀναλογισθῶμεν τὴν πορείαν τῶν λαβόντων χάριαν ἀπείρων
διαπραγματεύσεων, μέχρις οὗ τύχωμεν τὸ ἀποτέλεσμα τούτο, θέ-
λομεν εὐρεῖ ὅτι ὁ κόπος ἀπάντων τῶν μετὰζόντων ἐπληρώθη,
ὅτι τὰ δικαιοματὰ ταῦτα μετέλλαξαν πρόσωπα, μετεδιδάσθησαν
ἀπὸ χειρὸς εἰς χεῖρα ὅτε μὲν κατὰ μυριάδας, ὅτε δὲ ἀθρόα, μέ-
χρις οὐ διὰ τῆς καταναλώσεως παρὰ τοῦ σπουδαστοῦ τούτου τὰ
πάντα ἀντιμετρηθῶσι· δὲν εἶνε τὸ φαινόμενον τοῦτο παρὰ πολὺ πα-
ράδοξον;

Τυφλώττουσιν οἱ ἀρνούμενοι ὅτι ἡ κοινωνία παρουσιάζουσα συν-
δυασμόν τοσούτον περιπεπλεγμένον δὲν ὑπόκειται εἰς μηχανισμόν
ἐξαιτίας πολυμήχανον, εἰς ὃν μικρὸν μόνον μέρος λαμβάνουσιν
οἱ πολιτικοὶ ποινικοὶ νόμοι. Ὁ μηχανισμὸς οὗτος εἶνε τὸ ἀντικεί-
μενον τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας. Ἄλλ' ἀκόμη ἄξιον παρατηρή-
σεως εἶνε καὶ τούτο ὅτι ἐκ τοῦ ἀναλογιστοῦ ἀριθμοῦ τῶν συναλ-
λαγῶν, ὧν τὸ τέλος ἦτον ἡ συντήρησις τῆς ζωῆς τοῦ σπουδαστοῦ
ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ, ἐκεῖναί αἵτινες ἐγένοντο ἀπ' εὐθείας παρὰ τοῦ
παραγωγοῦ εἶνε ἴσως τὸ ἑκατομμυριοστημόριον. Τὰ πολυάριθμα
πράγματα, ὅσα σήμερον ἀπολαμβάνει ὁ σπουδαστής, εἶνε ἔργα ἀν-
θρώπων, οἱ πλείστοι τῶν ὁποίων πρὸ καιροῦ ἐγένοντο ἀφανεῖς ἀπὸ
προσώπου τῆς γῆς· καὶ μ' ἔλον τοῦτο ἔλαβον τὴν ὁποίαν προσε-
δόκων πρέπεισαν ἀμοιβήν, σήμερον δὲ καὶ ἄλλοι ἀπολαμβάνουσι
τὸν καρπὸν τῶν κόπων ἐκεῖνων, οὓς ἡ κοινωνία οὔτε ἐγνώρισεν
οὔτε θέλει γνωρίσει.

Φυλλοστροφήσον πέντε ἢ ἕξ κώδικας τοῦ δικαίου, τὴν πολὺ-
φυλλὸν συλλογὴν τῶν νόμων, τῶν ψηφισμάτων καὶ τῶν διδασ-
μάτων, ἵνα ἀποκαλύψῃς ἐν αὐτοῖς τὴν ἐντολήν, δυνάμει τῆς ὁποίας
ἀπετελέσθησαν αἱ ἀνυπολόγιστοι συναλλαγᾶί, δι' ὧν καθωρῶθη ἡ
θεραπεία τῶν ἀναγκῶν ἐνὸς μόνου λεπτοῦργοῦ. Μόνη ἡ προσώ-
θησις τῆς ἀτομικῆς πρωτοβουλίας ἐξετελέσεν ἅπαντα ταῦτα,
καὶ μάλιστα μετὰ ἐντελεστῆς ἀκριβείας καὶ κανονικότητος. Ἡ
ἁρμονία αὐτῆ μᾶς ἀποδεικνύει· λοιπὸν ὅτι τὰ φαινόμενα τῆς κοι-
νωνικῆς ζωῆς κυβερνῶνται παρὰ φυσικῶν νόμων, οἵτινες ἐνεργ-

γοῦσιν ἀνεξαρτήτως τῶν γραπτῶν· οἱ δὲ γραπτοὶ οὔτοι νόμοι κα-
νονίζουσι μόνον τὴν ἐνεργεῖαν τῶν φυσικῶν. Δοξάζομεν λοιπὸν τὸν
ὑψιστον Θεὸν ὅτι ἀνεδείχθη νομοθέτης ἡμῶν· διότι κατὰ τὴν ἀτέ-
λειαν τῶν παρ' ἡμῶν νομοθετημένων νόμων, τῶν ὁποίων ἡ ἐνεργ-
γεια εἶνε τοσούτον περιορισμένη, λαμπρὸν τῆ ἀληθείᾳ ἔργον ἠθέ-
λομεν πράξει, ἂν ἐπρόκειτο ἡμεῖς νὰ ὑπηρετούμεν τοὺς θε-
μελιώδεις νόμους τῆς κοινωνίας. Ὑπάρχουσι μ' ἔλον τοῦτο ἄν-
θρωποι ἄρκετὰ τετυρωμένοι ζητοῦντες ἵνα ἀναδεχθῶσι τοσούτον
σημαντικὴν εὐθύνην καὶ ἀναδειχθῶσι δῆθεν εὐεργέται τῆς ἀνθρωπώ-
τητος, πατέρες τῶν ἐθνῶν καὶ προσέτι ἄλλοι, ὀλίγοι μὲν ἀληθῶς,
ἀλλ' οἵτινες ἀκολουθοῦσι τυφλῶς τὰ δόγματα ἐκεῖνων.

Ἡδὴ, ὅπως ἐξερευνήσωμεν τὰ θουμάσια ἀποτελέσματα τὰ
προκύπτοντα ἐξ ὅτων ἐξεθέσαμεν, εἶνε ἀνάγκη νὰ σπουδάσωμεν
τὴν κοινωνίαν ἐν λεπτομερείᾳ. Τοῦτο δὲ θέλομεν πράξει, ἐξετά-
ζοντες τὸν ἄνθρωπον ὡς μέλος τῆς κοινωνίας.

Ἄν μᾶς ἐδίδετο νὰ σπουδάσωμεν ἀκριβῶς μηχανὴν τινὰ, πρὶν
ἢ ἐξετάσωμεν ἐν πρὸς ἐν τὰ μέρη αὐτῆς, πρῶτον ἔργον ἡμῶν ἤθε-
λεν εἶσθαι ὅπως πληροφορηθῶμεν τίνα ἀποτελέσματα καὶ τίνα δι-
ακονίαν παράγει· δεῦτερον τίς ἡ δύναμις ἢ κινῶσα αὐτήν, διότι ἅπαντα
τὰ μέρη αὐτῆς πρέπει νὰ ἦνε οὕτω πως συνηρμοσμένα, ὥστε νὰ
ἀποδειχθῇ ὠφέλιμος καὶ ἡ δύναμις αὐτῆ καὶ ἡ ἐπιτυχία τῶν ἀπο-
τελεσμάτων αὐτῆς. Ὡσαύτως ἔταν πρόκηται νὰ σπουδάσωμεν τὴν
κοινωνίαν, πρέπει κατὰ πρῶτον νὰ γνωρίσωμεν τίνες αἱ ἀνάγκαι,
τὰς ὁποίας αὐτῆ εἶνε προωρισμένη νὰ θεραπεύῃ, καὶ τίνες αἱ εἰς
τὴν διάθεσιν τοῦ ἀνθρώπου δυνάμεις, ὅστις εἶνε τὸ κίνητρον
τῆς μηχανῆς ταύτης. Ὅταν λύσωμεν τὰ δύο ταῦτα ζητή-
ματα, τότε δυνάμεθα νὰ διερευνήσωμεν λεπτομερῶς τὴν μη-
χανὴν ταύτην καὶ νὰ γνωρίσωμεν ἂν ὁ σκοπὸς αὐτῆς κατορ-
θεύται.

Πρέπει ὅμως πρότερον νὰ ἐνοήσωμεν καλῶς, ὅτι ἀντικείμε-
νον τῆς σπουδῆς ἡμῶν δὲν εἶνε καθ' ἑλας αὐτοῦ τὰς φάσεις ὁ
ἄνθρωπος, διότι ἐν τῷ βίῳ αὐτοῦ ὑπάρχουσι δύο διακεκριμένα
μέρη, τὸ τῶν αἰσθημάτων καὶ τὸ τῶν συμφερόντων· τὸ μὲν πρῶ-
τον ὑπάγεται τῇ δικαιοδοσίᾳ τῆς ὑψηλῆς ἐπιστήμης, τῆς καλοῦ-
μένης ἠθικῆς, τὸ δὲ δεῦτερον τῇ δικαιοδοσίᾳ τῆς πολιτικῆς οἰ-
κονομίας. Αἱ δύο αὗται ἐπιστήμαι ἐπιδιώκουσι μὲν δύο διαφο-
ρους σκοπούς, οὐχ' ὅμως ἀντικειμένους· ἐξεναντίας ὑποστηρίζον-
ται ἀμοιβαίως καὶ συντρέχουσι πρὸς τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ ἀν-
θρωπίνου γένους, ἀσχολούμεναι ἢ μὲν περὶ τὴν ἠθικὴν αὐτοῦ βελ-
τίωσιν, ἢ δὲ περὶ τὸ ὑλικὸν εἶνα αὐτοῦ. Ἡ παρατήρησις αὐτῆ
πρὸς ἀπάντησιν ἐκεῖνων, οἵτινες ἐκφυλίξουσι τὴν πολιτικὴν οἰκονο-
μίαν, παριστῶντες αὐτὴν ὡς ἐξουτελίξουσιν τὴν νοημοσύνην, ὡς
διαφθείρουσαν τὴν καρδίαν, διότι ὁμιλεῖ εἰς τοὺς ἀνθρώπους μό-
νον περὶ τῶν ὑλικῶν αὐτῶν συμφερόντων. Αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἤθε-
λον μεμεθῆ αὐτῆν, ἂν ἀνεμειγνῆτο εἰς τὰ τῆς θρησκείας καὶ ἠθι-
κῆς, ὡς παρεκτρεπομένην ἀπὸ τοῦ καθήκοντος αὐτῆς. Καὶ κατὰ
τὴν φορὰν ταύτην ἤθελον ἔχει δίκαιον. Ἄλλ' ἃς γνωρίσωσιν ὅτι
ἕκαστος κλάδος τῶν ἀνθρωπίνων γνῶσεων ἔχει τὸν διακεκρι-
μένον αὐτοῦ χαρακτήρα. Πρὸ πάντων δὲν πρέπει νὰ γνωρίσωσιν
ὅτι, δεικνύοντες τοῖς ἀνθρώποις τὸ πορίζεσθαι τὰ πρὸς τὸ καλῶς
ζῆν χρήσιμα, οὐ μόνον δὲν καταστάνομεν αὐτοὺς ἀτίμους, ἀλλ'

ἐξ ἐναντίας εἰδοποιούμεν αὐτοὺς ἵνα προλαμβάνωσι τὰς κακου-
χίας, αἵτινες πολλάκις μᾶς σύρουσιν εἰς τὸ κακόν. Παντάσας
λοιπὸν δὲν θέλουσι μᾶς ταραξεῖ αἱ φωνασαίαι, ἐὰν ἐκφωνήσω-
μεν τὴν ἀλήθειαν εἰς τὸ πρῶτιστον ἐλαττήριον τοῦ ἀνθρώπου, ἐπο-
μένως τῆς καὶ νωνικῆς μηχανῆς, εἶνε τὸ προσωπικὸν συμφέρον. Τολμῶ
μάλιστα ν' ἀποδώσω εἰς τὸν Θεὸν τὴν ἐπίνοιαν τοῦ ἰσχυροῦ τού-
του κινήτηριον. Ὁ Θεὸς ἐν τῇ θεῖα αὐτοῦ προνοίᾳ ἐχάρισεν εἰς τὸν ἄν-
θρωπον τὸ ἐλαττήριον τοῦτο, διότι ἄνευ τοῦ κεντοῦντος αὐτὸν προ-
σωπικοῦ συμφέροντος ἤθελεν ὅλως διόλου παραδοθῆ, ἄνευ ἐλέγ-
χου τῆς συνειδήσεως καὶ ἀπαθῆς, εἰς τὴν ὀκνηρίαν, καὶ, ἵνα ἐγ-
καρτερῇ εἰς αἰωνίαν ἐνεργητικότητα, ἔπρεπεν ὁ Θεὸς νὰ δημι-
ουργήσῃ δι' αὐτὸν ἀνάγκας καὶ παντὸς εἶδους ἐπιθυμίας, τὸ προ-
φανὲς συμφέρον, καὶ εἰς τινὰς μάλιστα περιστάσεις τὴν ἀπόλυτον
ἀνάγκην, ἥτις προσωθεῖ ἡμᾶς πρὸς τὴν θεραπείαν τῶν χρεῶν
ἡμῶν. Τοῦτο ἐνοοῦμεν, ὅταν λέγωμεν τὰς λέξεις προσωπι-
κὸν συμφέρον, καὶ, ὡς παρατηρεῖτε, ἔχει ὅλως ἄλλοίαν ση-
μασίαν ἢ ἡ λέξις φιλαυτία (ἐγωϊσμός). Ἀρκεῖ ἐν τοσούτῳ νὰ ἀπα-
ριθμηθῶμεν τὰς ἀνάγκας ἡμῶν, ὅπως καταδείξωμεν πού κεῖται
τὸ πρῶτιστον ἐλαττήριον τῆς ἐνεργητικότητος ἡμῶν.

Κρίνομεν περιττὸν νὰ δώσωμεν ὀνομασολογίαν μεθοδικὴν
τῶν ἀναγκῶν ἡμῶν. Ἀρκεῖ νὰ σημειώσωμεν μόνον τὰς ἐχούσας
πραγματικὴν ἀξίαν, ἥτοι τὰς ἀκολουθοῦσας: τροφήν, ἐνδυμασίαν,
κατοικίαν, συντήρησιν καὶ ἀνάκτησιν τῆς υγιείας, κίνησιν ἀπὸ
τόπου εἰς τόπον, ἀσφάλειαν, μάθησιν, ψυχαγωγίαν, αἴσθησιν τοῦ
καλοῦ· εἰς ταύτας πρέπει νὰ προσθέσωμεν ὅσας τὰ πάθη ἡμῶν
προκαλοῦσιν. Ἡ θεῖα πρόνοια ὅμως, ἡ δικαίως ἐνσταλάξατα ἐν
ἡμῖν τὸ ἐλαττήριον τοῦτο, δὲν περιορίσῃ τὰς ἀνάγκας ἡμῶν·
προσέθηκε μάλιστα εἰς αὐτὰς ἐλαστικότητα, ἔχουσαν ἀόριστον
δύναμιν, καὶ μᾶς κατέστησεν οὕτως εἰπεῖν ὄντα ἀκόρεστα ἐν τῷ
κόσμῳ τούτῳ, τῆς ὁποίας ἀπληστίας καθ' ἑκάστην γινόμεθα
θεαταί.

Ἡμεροβίος τις χειρῶναξ ὀνειρώττει ὡς τὸ ἔπακρον τῆς εὐ-
δαιμονίας αὐτοῦ μετρίαν τινὰ πρῶσοδον ἀρκούσαν αὐτῷ, ὅπως δι-
αγή ἀκόπως βίον ἀμέριμον. Ἀποκτᾷ τὴν πρῶσοδον ταύτην, καὶ εἰς
μικρὸν διάστημα χρόνου θεωρεῖ ἑαυτὸν πανευτυχῆ καὶ ἐντυφᾷ
εἰς τὰς ἡδύτητας τῆς νωχελείας· πλὴν μετ' ὀλίγον βλέπομεν αὐτὸν
ἀνασθητόντα ἐνεκα τῆς ἔξεως ἐπὶ τῶν ὁποίων ἀπολαμβάνει ἀγα-
θῶν καὶ πόθῳ φερόμενον ἐπὶ τι κρείττον· εὐρίσκει ὅτι τὸ καρύνον
ἐπιπλον εἶνε πολὺ ταπεινόν, ὅτι τὸ γεῦμα αὐτοῦ θεόν ἵνα κα-
ταρτισθῇ διὰ τινῶν ἀδρότερον ἐδεσμάτων κτλ. ἄρχεται ἐκ νέου
ὅπως ἀναβαῖν ἅπαντοτε ἕως οὐ φθάσῃ τὸ εὐλογημένον ἑκατομμύ-
ριον, πλὴν τότε γίνεται δοξομα ἑσπερος καὶ συντονώτερος.

Ἐν ᾧ τίνες ἐργάζονται ὅπως ὑψωθῶσιν, ἔτεροι πάντα λίθον κι-
νοῦσιν ὅπως μὴ ἐκπέσωσιν. Ἐξήσαν μεταξὺ εὐνοπολήτων ἀνθρώ-
πων, ἀπέκτεψαν τινὰς ἔξεις καὶ φαντάζονται ἀναρὸν τὸ μέλλον,
ἐὰν ἐκπέσωσι, καὶ τοι τοῦτο δὲν εἶνε ζήτημα εὐφορίας τόσον,
ἐὰν ζήτημα φιλαυτίας καὶ ἀξιοπρεπειας, καὶ εἰς πολλοὺς μᾶ-
λιστα πολλάκις ἢ φαντασιώδης αὐτῆ ταπεινώσεως φέρει τὴν αὐ-
τοχειρίαν. Τοῦτο βεβαίως εἶνε ἐξαιρέσις, πλὴν ἅπαντες σπουδά-
ζουσι καὶ μηχανῶνται ὅπως ἐμμένωσιν εἰς τὴν εὐρέθησαν τάξιν.
Προσέξωμεν ὅμως, ὅπως μὴ καταδικάζωμεν τοὺς οὕτω φερομέ-

νους, διότι πρώτον υπακούουσιν εἰς τὸ ἐλαττήριον ὅπερ ἡ θεία πρόνοια ἐνεφύτευεν εἰς αὐτούς, δεύτερον ἐργάζονται δι' ἄλλους, ἐν ᾧ ἐργάζονται δι' ἑαυτούς· ἐπιδιώκοντες τὴν ἰδίαν αὐτῶν εὐημερίαν, συντελοῦσι πρὸς τὴν εὐημερίαν τῶν ὁμοίων αὐτῶν καὶ συντρέχουσιν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ γενικοῦ πλοῦτου.

Χάριτας τῷ ὄντι πρέπει νὰ χρεωστώμεν εἰς τὴν ἀπυστον αὐτὴν δραστηριότητα ἀπάντων τῶν μελῶν τῆς κοινωνίας, τὴν προξενούσαν τὴν πρόδον αὐτῆς· διὰ τῆς δραστηριότητος ταύτης ἕκαστος αἰὼν γίνεται ὑπέρτερος, ὡς πρὸς τὰ πλοῦτα καὶ τὰ φῶτα, τῶν προηγηθέντων. Οἱ ἠθολογοῦν δικαίως ἀνακριδολῶς προστρέχουσιν ἐν παρομοίαις περιπτώσεσιν εἰς χαλῆν ἢ εἰς μύωπα, διότι τὸ πάθος τοῦτο τοῦ εὖ εἶναι γεννᾷ πολλὰς πολλὰς ἀξιομιμνέτους πράξεις, ἀλλὰ ἡ ἄλογοσχερὴς καταδίκη τοῦ πάθους τούτου, ὡς συνήθως γίνεται, εἶνε φανερὰ ἀντίπραξις κατὰ τῆς θελήσεως τοῦ Θεοῦ. Ἀπόδειξις τούτου εἶνε τὰ θλιβερὰ ἀποτελέσματα τῶν συντόνων αὐτῶν ἀγῶνων, δι' ὧν κατώρθωσαν, εἰς ἔθνος τι, τὸ Ἰσπανικὸν φε' εἰπεῖν, νὰ παραλύσῃ τὸ μέγα τοῦτο ἐλαττήριον τῆς ἀνθρωπίνης ἐνεργητικότητος. Τὸ ὑποδῆσ τῆς αἰθιοπικῆς φυλῆς δὲν εἶνε τάχα συνέπεια τῆς ἐμψύτου ἐπιρροεσίας αὐτῶν πρὸς τὴν ἀμερικανικήν καὶ ἀνηρίαν; Ἐπειδὴ ἡ θεία πρόνοια παρέσχεν ἡμῖν ἐπιθυμίαν καὶ ἀνάγκαν ἀπεριορίστους, ἄρα ἐχορήγησεν ἡμῖν καὶ τὰ μέσα τοῦ θεραπεύειν αὐτάς. Δύο δὲ εἶνε τὰ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον μέσα, φύσις καὶ ἐργασία, ἥτοι τὰ δῶρα, ἅπερ ὁ Θεὸς ἔθεσεν εἰς τὴν διάθεσιν ἡμῶν, καὶ ἡ χρῆσις τῶν δυνάμεων ἡμῶν ὅπως καταστήσωμεν αὐτὰ εὐπόριστα.

Ἢ φύσις δύο πράγματα θέτει εἰς τὴν διάθεσιν ἡμῶν, ὕλας καὶ δυνάμεις. Ὑλας, ἥτοι πάντα ὅσα συγκροτοῦσι τὰ τρία βασίλεια· τὸ βασίλειον τῶν ζῶων, τὸ βασίλειον τῶν φυτῶν, καὶ τὸ τῶν οὐρανῶν δυνάμεις ὅσων τὴν βαρῦτητα, τὸν ἠλεκτρισμὸν, τὴν ἑλαστικότητα, τὸ φῶς, τὴν ὑγρασίαν, τοὺς τῆς ἰσορροπίας νόμους, τὰς ζωϊκὰς καὶ φυτικὰς δυνάμεις κτλ. Χορηγεῖ δὲ ἅπαντα ταῦτα δωρεὰν τοῖς ἀνθρώποις, καὶ οὕτω πάλιν τὰ μεταδίδουσι δωρεὰν διὰ τῆς μεταξὺ αὐτῶν ἀνταλλαγῆς, καὶ ἰδοὺ πῶς· εἰς τὸ ἄλεγμα φε' εἰπεῖν ἐνὸς σάκκου οἴτου περιλαμβάνεται ἡ ἐργασία τοῦ ἀνθρώπου τοῦ κατασκευάσαντος τὸν μύλον, ἡ ἐργασία τοῦ ὑπηρετούντος ἐν τῷ ἐργοστασίῳ τούτῳ καὶ ἡ συνδρομὴ τῆς φύσεως, ἥτις ἐχορήγησε δωρεὰν τὴν κινητικὴν δυνάμιν, τὸν ἀνεμὸν· ὁ μισθὸς ὁ ἀπαιτούμενος παρὰ τοῦ μυλωτοῦ περιλαμβάνει τὴν διακονίαν τῶν βραχιόνων αὐτοῦ καὶ τοῦ μύλου, οὐχὶ δὲ καὶ τὴν δωρεὰν χορηγηθεῖσαν αὐτῷ κινητικὴν δυνάμιν παρὰ τοῦ ἀνεμοῦ. Ὅθεν ἐπειδὴ αἱ ὕλαι καὶ αἱ φυσικαὶ δυνάμεις λαμβάνουσι πολὺ ἢ ὀλίγον μέρος εἰς ἅπαντα τὰ ἐκ τῶν χειρῶν ἡμῶν ἐξερχόμενα προϊόντα, ἐννοοῦμεν κάλλιστα τὴν σπουδαιότητα τῆς διακρίσεως ταύτης, τὴν ὅποιαν πρέπει καλῶς νὰ ἐντυπώσωμεν εἰς τὴν μνήμην ἡμῶν, ἐπειδὴ αὕτη εἶνε ἡ κλειὴ ἀπασῶν τῶν οἰκονομικῶν ἀρμονιῶν.

Πρώτος ὁ Bastiat ἀπέδειξε καὶ ἀπεκάλυψε πᾶσαν τὴν σπουδαιότητα τῆς διακρίσεως ταύτης· οἱ πρὸ αὐτοῦ Οἰκονομολόγοι δὲν παρεγνώρισαν βεβαίως αὐτήν, ἀλλ' οὐδὲν εἶπον περὶ τῆς δωρεὰν μεταδιδάσεως τῶν δῶρων τῆς φύσεως διὰ τῆς ἀνταλλαγῆς. Ἐχέτε

ἰσως τινὰς ἀμυβολίας· ἀλλὰ περὶ τούτων πιθανὸν ἄλλοτε νὰ γίνῃ ἐκτενέστερος λόγος. Ἐπὶ τοῦ παρόντος καθυποβάλλω εἰς τὴν παρατήρησίν σας, ὅτι ἡμῶν αἱ προοπτικαὶ ἄπασαι, αἱ ἀνακαλύψεις ἡμῶν, κυρίως ἀντικείμενον ἔχουσι τὴν βαθμιαίαν ἀντικατάστασιν τῶν φυσικῶν δραστηριοτήτων, ἀντὶ τῶν βραχιόνων, διότι δι' ἐκείνων παράγομεν προϊόντα εὐωτότερα, ὅπερ δὲν ἤθελον ἔχει χώραν, ἐὰν ὁ παραγωγὸς ἔπρεπε νὰ πληρώσῃ τὴν ἐργασίαν τῆς φύσεως διὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἐργασίας· ἀλλ' ἐπαλέθωμεν εἰς τὸ προκείμενον.

Ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔχει τὴν δυνάμιν τοῦ δημιουργεῖν τὰς ὕλας καὶ τὰς δυνάμεις μόνον ἔργον αὐτοῦ εἶνε ἵνα τὰς τροποποιῇ, τὰς συνδυάσῃ, τὰς μεταθέτῃ δι' ἴδιον αὐτοῦ λογαριασμὸν ἢ πρὸς ὄφελος ἄλλου καὶ ἡ ἐνεργεια αὐτοῦ αὕτη συνιστᾷ τὴν ἐργασίαν, ἡ δὲ λέξις αὕτη δὲν σημαίνει ἀπλῶς τὴν σχεδὸν ἀποκλειστικὴν μωωνικὴν ἐνεργειαν τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ τὴν ἐφαρμογὴν—πρὸς θεραπείαν τῶν ἀναγκῶν αὐτοῦ—ἀπασῶν τῶν φυσικῶν, διανοητικῶν καὶ ἠθικῶν του δυνάμεων.

Ἢ συνεργία τῶν ἠθικῶν δυνάμεων εἰς τὴν παραγωγὴν δὲν εἶνε τῶσον καταφανὴς, ὅσον ἡ τῶν δύο ἄλλων· ἀλλ' οὐχ ἤττον εἶνε πραγματικὴ. Ἢ φρόνησις, ἡ τάξις, ἡ ἐνεργητικότης, τὸ προνοητικόν, δὲν εἶνε συνθήκαι ἀναπόφευκτοι πρὸς τὸν σχηματισμὸν τοῦ κεφαλαίου, ὅπερ εἶνε τὰ νεῦρα τῆς ἐργασίας.

Πρὸς τούτους, ἐπειδὴ αἱ ἀνάγκαι καὶ αἱ ἐπιθυμίαι τοῦ ἀνθρώπου μεταβάλλονται ἐπ' ἀπειρον, ἀπὸ ἀτόμου εἰς ἄτομον, κατὰ τὴν προσωπικὴν ἐκείνου ἰκανότητα, ἔπεται· ὅτι μεταβάλλονται διὰ τὰς αὐτὰς αἰτίας καὶ αἱ δυνάμεις αὐτοῦ, αἱ δεξιότητες καὶ τὰ εἰς τὴν διάθεσιν αὐτοῦ εὐρισκόμενα μέσα. Ἐπίσης ἐκ τῶν μεταβολῶν αὐτῶν γεννᾶται καὶ ἡ ἀνισότης τῶν καταστάσεων· ἐξ ἀπάντων τούτων προκύπτει ὅτι ἡ οἰκονομικὴ ἐπιστήμη δὲν ἔχει, ὡς αἱ λεγόμεναι μαθηματικαὶ ἐπιστήμαι, ἓν μέτρον, ἓν τι ὠρισμένον, ὅπως ἀναρρῆθαι πρὸς αὐτὸ τὰ πάντα. Ἐν μέτρον λέγω χρῆσιμον πρὸς καταμέτρησιν τῆς ἐκτάσεως τῶν ἐπιθυμιῶν ἡμῶν καὶ τῶν ἀγῶνων ἡμῶν, οὗς πρέπει νὰ καταβάλλωμεν πρὸς θεραπείαν τῶν ἐπιθυμιῶν τούτων.

Ἐπειδὴ ὁ τελευταῖος ὅρος τῆς οἰκονομικῆς τροπῆς, ὁ τελικὸς σκοπὸς, πρὸς ἓν τείνομεν, εἶνε ἡ θεραπεία τῶν ἀναγκῶν ἡμῶν, διὰ τοῦτο φέρομεν ἐν ὀλίγοις τὸν λόγον καὶ ἐπ' αὐτῆς. Αὕτη ἔνεκα τοῦ τελικοῦ αὐτῆς σκοποῦ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἡ λυδία λίθος τῆς προόδου τῶν κοινωνιῶν, ἐπειδὴ ἡ εὐδαιμονία τῆς ἀνθρωπότητος ἔχει μέτρον τὸ σύνολον τῶν θεραπειῶν, ὅσας δύναται νὰ πορισθῇ, καὶ τὴν εὐκολίαν δι' ἧς δύναται νὰ τὰς ἀπολύσῃ. Ὅταν πρόκηται περὶ ἀτόμου, οὐδεμία δυσκολία ὑπάρχει· ὅπως γνωρίζομεν ὅτι τὸ εὖ εἶναι αὐτοῦ εἶνε τοσοῦτον τελειότερον, ὅσον αἱ ἀπολαύσεις αὐτοῦ εἶνε πολυαριθμότεραι καὶ δι' ὀλιγωτέρων ἀγῶνων κεκτημένα.

Ἐὰν τὸ ἄτομον τοῦτο εἰργάζετο ἀνευ τινὸς ἀπολύσεως καὶ πρὸς μόνην εὐχαρίστησιν τοῦ ἐργάζεσθαι, πολλοὶ βέβαια ἤθελον μάλλον τὸν ἐμπαίξει ἢ τὸν μιμηθῆ. Ἀλλ' ἐὰν δὲν ἔχῃ μὲν τὴν ἀρρῶσιν νὰ ἐργάζεται ἀκάρπως, ἔχει δὲ μὲν πολὺ μεγαλειότεραν ἀρρῶσιν νὰ κατασπατάλῃ τὸν καιρὸν αὐτοῦ, τὸν μισθὸν αὐτοῦ, τὰ χρήματα αὐτοῦ πρὸς τὸ θεραπεύειν ὀρέξεις κενὰς, εὐτελεῖς, μικ-

ΠΕΡΙ ΤΙΝΩΝ ΠΥΡΟΜΕΤΕΩΡΩΝ

(συνέχεια ἀπὸ σελ. 103).

Ἐκτακτον μετέωρον.

Ὁ Ἑρσχιελος (J. Herschel) ἀναφέρει τὴν ἐπομένην περιγραφὴν ἐκτακτου τινὸς μετεωρολογικοῦ φαινομένου παρατηρηθέντος ἐν Hurworth· ἡ περιγραφή δὲ αὕτη ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τινος κατοίκου τῆς ρηθείσης πόλεως, ὅστις μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του ὑπῆρξεν αὐτόπτης τοῦ μετεώρου τούτου.

«Ὁ ἀδελφός μου καὶ ἐγὼ ἐπανακλῆπτοντες οἴκαδε περὶ τὴν ἐννάτην ἐσπερινὴν ὥραν εὐρέθημεν ἐπὶ τῆς ἐσχάτης τοῦ χωρίου, ὅτε ἐμέλλομεν νὰ διέλθωμεν κοιλάδα ἀρκούντως εὐρείαν. Ὁ οὐρανὸς καίτοι καθαρὸς καὶ ἔναστρος ἦν ὁμοῦ σκοτεινός. Παρατηροῦμεν ἓνα τῶν λαμπροτέρων ἀστεισμιῶν, ὅτε, καθ' ἣν στιγμὴν μάλιστα εἶχομεν τοὺς ὀρθοκλμούς προσηλωμένους, μετὰ γαλοπρεπῆς ἐμφάνεισιν εἴλωκε τὰ βλέμματά μας. Κρυγὴ ὀκυμασμοῦ καὶ ἐκπλήξεως ἀμροτέρους ἡμᾶς διέφυγεν. Ἢν σφαῖρα πυρός, διαστάσεως ὑπερδιπλασίας τῆς πλησιφαούς σελήνης κατὰ τὴν ἀνατολήν τῆς χροῶμα δ' ἔχουσα αἵματόπορφυρον, ἐξετόξευεν ἀπὸ τῆς σπινθηροβόλου καὶ βαθείως ἐκχεραρχομένης, οἴκας παριστώσι τὰς ἀκτίνας τοῦ ἡλίου αἱ παλαιαὶ εἰκόνας. Οὐδὲν ὡμοιάζει κομήτου οὐρανὸν, ἀλλὰ μάλλον στήλην στερεάν, εὐρυτάτην, ἔλωσ συμπαγῆ καὶ καθαρῶς ἐσχηματισμένην, ἐπὶ τοῦ σκοτεινοῦ κυανοῦ τοῦ οὐρανοῦ. Καὶ κατὰ πρῶτον μὲν ἐφάνετο εὐθύγραμμος, ἀλλ' ὑψομένη πρὸς τὸν οὐρανὸν ἐκυρτοῦτο ἐν εἴδει τῶζου μετὰ σπινθηροβολισμῶν μεγάλῃς ἐντάσεως, οἷτινες ὁμοῦ δὲν ἐξεῖχον τῆς ὠρισμένης γραμμῆς. Καὶ ἡ μὲν διεθύνουσα αὐτῆς ἦν βορειανατολική, ἡ δ' ἔκτασις τῶσον μεγάλῃ, ὥστε ἐνῶ ἡ κεφαλὴ ἤρξατο νὰ καλύπτεται ὑπὸ τὸν νοτιοδυτικὸν ὄριζοντα, ἡ οὐρὰ ἦν εἰσέτι ὄρατὴ κατὰ τὸ βορειανατολικὸν σημεῖον, ἐν ὅλῃ αὐτῆς τῇ λαμπρότητι.

«Ὅτε ἡ πύρινος αὕτη σφαῖρα εὐρίσκατο εἰς τὸ ζενιθ(ῆ) ἡμῶν, ἐφάνη σκαματήσατα στιγμιαίως· τῶσον δὲ ταχέως δονήσεις ἐπασχεν, ὥστε ἐροδῆθην μὴ καταπέση ἐφ' ἡμᾶς. Ἀκολούθως ὁμοῦ παρατήρησα ὅτι τοῦτο ἦν ἐξελιγμὸς, καθὼς ἐστρέφετο ταχέως περὶ τὸν ἄξονα αὐτῆς, διερχομένη ἐκ τοῦ ζωηροτάτου χροῶματος τῆς ἐρυθρᾶς πυρακτώσεως εἰς τὸ βαλὺ ἐρυθρόν, ἀλλὰ τὴν αὐτὴν πάντοτε παρέχουσα ἐποψίαν. Ἐπίσης δὲ λαμπρὰ ἐφάνετο καὶ ὀπίσθεν τῶν δένδρων πρὸς τὸ κατέναντι μέρος τοῦ χωρίου».

«Ἢ σφαῖρα αὕτη κατὰ τὴν ἀνωθίαν ἡμῶν διέδασιν τῆς μᾶς ἐξάνη κατὰ τι μικρότερα, παρ' ὅση ἐφάνετο κατὰ τὴν πρῶτην αὐτῆς ἐν τῷ ὄριζοντι ἐμφάνισιν. τὸ ὅποιον βεβαίως προήρξατο ἐκ τῆς μεγίστης αὐτῆς ὑψώσεως, καθὼς καὶ εἰς τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην συμβαίνει νὰ φανῶνται μικρότεροι ἐν τῷ μεσημβρινῷ τῶν ἡ κατὰ τὴν ἀνατολήν αὐτῶν».

Οὐδεὶς μὲν κρότος ἠκούσθη κατὰ τὸ διάστημα τῆς διαβάσεως τῆς ἡ ἀκατανόητος ὁμοῦ ταχύτης, μετ' ἧς ἡ ὑπερμεγέθης αὕτη

(*) Τὸ ἐν τῷ οὐρανῷ κατακάρυρον σημεῖον.

ταίας, μηδὲνὸς λόγου ἀξίας, πρὸς τὸ ζητεῖν τὸ περιττὸν ἀντὶ τοῦ ἀναγκάσιου, πρὸς τὸ ἀγοράζειν ὠραία ἐνδύματα, ἕκαστος ἤθελε τὸν ἐλεεινολογήσει, ἕκαστος ἤθελε τὸν οἰκτεῖραι ταῦτα, καθ' ὅσον ἀρροᾷ τὸ ἄτομον.

Καθ' ὅσον ὁμοῦ ἀρροᾷ τὴν κοινωνίαν, κλίνουσι νὰ θεωρῶσι τὰ πράγματα κατὰ τρόπον πάντη διάφορον· κρίνουσι τὴν ἀξίαν πάντος οἰκονομικοῦ μέτρου μάλλον ἐκ τῆς ἐργασίας τῆν ὅποιαν προκαλεῖ διὰ τοῦ ὠφελίμου ἀποτελέσματος, τὸ ὅποιον τὸ οἰκονομικόν τοῦτο μέτρον δύναται νὰ παράσῃ. Τὸ οὐσιῶδες, λέγουσιν, εἶνε ὅπως παράσχωμεν ἔργον τοῖς ἐργαταῖς. Μέγα βεβαίως καλὸν τοῦτο· ἀλλ' ἐὰν ἐκ τῆς ἐργασίας, εἰς τὴν ἀσχολεῖς αὐτοὺς, οὐδὲν ὄφελος προκύπτῃ, ἢ μάλλον ἐὰν μισθοδοτῆς αὐτοὺς ὅπως παράσῃ τὰ περιττά—ὅταν ἡ κοινωνία στερεθῇ τῶν ἀναγκαιῶν, ὅπως θεραπεύσῃ ματαίως ἰδιοτροπίας τῆς πολυτελείας ἢ τῆς κενοδοξίας—ὅταν πρόκηται νὰ ἐκτελεσθῶσι τόσα παραγωγικὰ ἔργα, σύμφημι, ὅτι θέλεις πλουτίσει τινὰ ἐπιτηδεύματα πρὸς βλάβην ἄλλων ὠφελιμωτέρων· ἀλλὰ τί ἐκ τούτων κερδίζει ἡ κοινωνία; ματαίαν χρονοτριβὴν, διασπαθῆσιν ὠσελίμων ἐργασιῶν, κερᾶλαια κατ' ἀνέμου. Πῶς! ὅτι πρὸ ὀλίγου ἦτον ψεκτόν, προκειμένου λόγου περὶ τοῦ ἀτόμου, τὸ παραδέχθετε, προκειμένου λόγου περὶ τῆς κοινωνίας;—Καὶ δὲν βλέπετε ὅτι ἡ κοινωνία εἶνε ἓν ἄτομον περιληπτικόν, ὡς εἶνε καὶ τὸ ἄτομον μία κοινωνία συνοπτική, καὶ ὅτι αἱ αὐταὶ ἀρχαί, οἱ αὐτοὶ κανόνες ἐφαρμίζονται εἰς τὸ ἕλον καὶ εἰς τὸ μέρος; Πᾶν ὅτι καταστρέφει τὰ ἄτομα, λαμβανόμενα κατ' ἴδιον, τὸ αὐτὸ καταστρέφει αὐτά, λαμβανόμενα συλλήθδην.

Δ Α. Μ. Χαρικλῆς, Λέσβιος.

ΕΡΡΙΚΟΣ Ο ΔΟΣ ΚΑΙ Ο ΧΩΡΙΚΟΣ.

(ἐκ τοῦ Ἴταλ. ὑπὸ Π. Ἀλφ.).

Ἢμέραν τινὰ ἐνῶ Ἑρρίκος ὁ Δος ἦτον εἰς τὸ κυνήγιον, ἀπομακρυνθεὶς τῆς ἀκολουθίας του, ἀπήνησε χωρικὸν καθήμενον παρὰ τὴν ρίζαν δένδρου τινός. «Τί κάμνεις αὐτοῦ;» τὸν ἐρωτᾷ ὁ ἡγεμῶν.—Κάθημαι κύριε διὰ νὰ ἴδω τὸν βασιλέα, ὅταν θὰ περάσῃ.—Καλὰ! ἐὰν ὀέλῃς ν' ἀναβῆς ἐπὶ τῶν ὀπισθίων τοῦ ἵππου μου, τῷ εἶπεν ὁ μονάρχης φιλοφρόνως, θὰ σὲ ὀδηγήσω εἰς τι μέρος ὅπου εὐκόλως θὰ ἴδῃς τὸν βασιλέα.»

«Τῷ ὄντι δὲν εἶνε ἄσχημος συλλογισμὸς.»—Ὁ χωρικὸς ἀνέβη καὶ, ἐνῶ διεθύνοντο πρὸς τὸ μέρος ὅπου ἦτον ἡ ἀκολουθία τοῦ βασιλέως, ἐρωτᾷ τὸν ἵππεα πῶς ἠδύνατο νὰ γνωρίσῃ τὸν ἡγεμόνα. «Δὲν θὰ κάμῃς ἄλλο παρὰ νὰ παρατηρήσῃς ἐκείνον, ὅστις ὀὰ ἔχῃ τὸν πῖλον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του, ἐνῶ οἱ ἄλλοι ὀὰ τὰς ἔχουν γυμνάς.»—«Ἐὐχαριστῶ, κύριε, δὲν εἶνε δύσκολον.»

Οὕτω συνομιλοῦντες ἐβόησαν τὴν Αὐλήν, ὅλοι δὲ οἱ ἄρχοντες ἐχαίρεισαν τὸν βασιλέα! «Αἴ! λέγει εἰς τὸν χωρικόν, ἠξεύρεις τώρα τίς εἶνε ὁ βασιλεὺς;—Μά, ἀποκρίνεται ὁ ἀγροίκος, ἡ ἐγὼ εἶμαι ἡ σείς· διότι ἡμεῖς οἱ δύο μόνοι ἔχομεν τὸν πῖλον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς.»

» σφαίρα διήρχετο τὸν οὐράνιον θόλον, καθίστα τὸ μετεωρολογικὸν
 » τοῦτο φαινόμενον ὅπως ἀξιολογούμενον καὶ μοναδικόν. Βλέ-
 » πων τις ἐξελυσσομένην ὑπεράνω αὐτοῦ μεγαλοπρεπῆ αὐλακα φω-
 » τὸς, ἥτις ἐν εἶδει χρυσοῦ τῶν ἐκάλυπτε πλείοτερον τοῦ ἡ-
 » μίσεως σκοτεινοῦ θόλου τοῦ οὐρανοῦ, ἅλωι ἐφανταζέτο ὁμοίον
 » θαυμασίον θέαμα θέλει παρέχει εἰς τοὺς κατοίκους τοῦ Κρόνου
 » ὁ περιβάλλων αὐτὸν δακτύλιος. Ἡ οὐρὰ ἀπολήγουσα εὐρύνητο
 » ἀρκούτως καὶ ἐφάνετο διακρυσταλλεῖα καὶ ἤτιον συμπαγῆς, ἐ-
 » παρορσιάζεν ὅμως πάντοτε τὰ περιγραμμάτια λίαν εὐδιάκριτα,
 » τὸ δ' ἄκρον αὐτῆς ἦν κυκλωτέρες.»

Ταχύτης καὶ ἐμφανίσεις βολίδων.

Ἡ πορεία τῶν βολίδων ὑπολογίζεται νῦν μετ' ἱκανῆς ἀκριβείας
 ὡς καταδεικνύει ἡ ἐξῆς περιγραφή τοῦ κυρ. Peiss διευθυντοῦ τοῦ
 ἐν Munster ἀστεροσκοπείου ἡ ἀναφερομένη περιήγηση βολίδος ἐ-
 γένετο ὁρατὴ κατὰ τὴν 14ην Μαρτίου τοῦ 1863 ἐν Ὁλλανδίᾳ,
 Βελγίῳ, Γερμανίᾳ, Ἀγγλίᾳ καὶ Γαλλίᾳ.

« Περὶ τὴν ἐβδόμην ἑσπερινὴν ὥραν τὸ μετέωρον ἀνεφάνη
 » εἰς τὸν ὀρίζοντα ὡς διάπτων τις ἀστὴρ, βραχυμῶδον ὅμως ἔλα-
 » βεν ὄγκον, δυνάμενον νὰ παραβληθῆ μετ' τὸ τετρατημόριον τῆς
 » Σελήνης, καὶ χροῖαν ἤτις ἡμάχου σχεδὸν τὸ φῶς τῶν μέγχοι
 » τοῦδε ὁρατῶν ἀστέρων.—Ἀφοῦ ἐφώτισε τὸν ὀρίζοντα διὰ ζωη-
 » ρᾶς λάμψεως, εἰς τὴν οἱ διάχροι παρατηρηταὶ ἀποδίδουσιν ὁ-
 » λα τὰ χρώματα τοῦ ἡλιακοῦ φάσματος, ἀπὸ τοῦ ἐρυθροῦ μέχρι
 » τοῦ ἰσοιδίου (*), ἡ βολὶς ἤρξατο μετ' ἐκπυροκροτήσεως εἰς
 » πλείστα δὲ μέρη ἐφάνησαν σπινθήρες καὶ φωτεινὰ σειράκι. Ἡ
 » διάρκειά τοῦ φαινομένου ἦν περίπου πέντε δευτερολέπτων ἢ
 » παραβολῆ (**). διευθυνομένη ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον εἶχε κλίσιν
 » 22 μοιρῶν ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντος, τὸ δὲ μήκος τῆς τροχίᾳς ἀπὸ τοῦ
 » σημείου τῆς ἐμπροσθεν μέρους τοῦ τῆς ἐκρήξεως, ἐν ἀποστάσει
 » εἴκοσιν εἰς χιλιάδων μέτρων ἀνω τοῦ ἐδάφους, ἦν 285 χιλιο-
 » μέτρων ἔπερ παρέχει ταχύτητα 63 χιλιομέτρων ἀνὰ πᾶν δευτε-
 » ρόλεπτον. Ἡ πραγματικὴ διάμετρος τῆς πυριφλεγούσας ταύτης σφαί-
 » ρας εὐρέθη εἶναι μήκος 420 μέτρων ὡρεῖλε δὲ γενικῶς νὰ ἦνε
 » φύσει ἀερώδους ἐλάχιστον στερεὸν πυρῆνα ἐμπερικλείουσα.»

Ἡ μεγάλη αὐτῆ ταχύτης, μείζων τῆς τῆς ἡμετέρας σφαίρας ἐν τῇ
 τροχίᾳ αὐτῆς, μετὰ τῆς ἀντιτάσεως τοῦ ἀέρος παρέχει τὰ ὑπὸ
 τῶν βολίδων παρρησιαζόμενα φαινόμενα. Ἴδου πῶς ὁ Ἐρσχελος
 ἐν τῇ ἀστρονομίᾳ του ἀποφαίνεται.

« Ἡ θερμότης ἦν οἱ μετεωρολόγοι ἔχουσιν ὅτε καταπίπτουσιν ἐπὶ
 » τοῦ ἐδάφους, τὰ πυρογενῆ φαινόμενα ἅπαντα συνέπονται, ἢ ἐκρηγῆς
 » αὐτῶν ὅτε εἰσδύουσιν ἐν τοῖς πυκνοτέροις σώματι τῆς ἀτμοσφαιρας,
 » πάντα ταῦτα εὐκόλως διὰ τῶν φυσικῶν νόμων ἐξηγούνται, διὰ τῆς
 » συνθλίψεως δηλ., ἢ ὁ ἀῆρ πάσχει συνεπίεσιν τῆς ἀκαταμετρήτου

(*) Τὰ διὰ τοῦ τοῦ ὀνικου φάσματος, ἦτοι τὰ διὰ τῆς ἀναλύσεως
 τῆς ἡλιακῆς ἀκτίνος, ἐμφανόμενα χρώματα εἰσὶ τὰ ἐξῆς κατὰ
 σειράν ἐπὶ τὰ ἐρυθρὸν, χρυσοειδὲς, ὄχρῶν (ἢ ξανθόν), πράσινον
 (ἢ χλωρόν), κυανόν, πορφυροῦν καὶ ἰσοιδίε.

(**) Ἡ καμπυλόγραμμος, ἦν σώματι ἀκολουθεῖ, ριπτόμενον κα-
 εἶ τινὰ διευθύνει.

» ταχύτης τῆς μεταβιβάσεως των, καὶ ἐκ τῶν ὑφισταμένων σχέ-
 » σεων μεταξὺ τοῦ λίαν ἠραιωμένου ἀέρος καὶ τοῦ θερμογόνου.»

Ἡ ἐκρηγῆς ἀποδίδεται εἰς τὴν ὑπὸ στερεᾶς μάζης προξενουμέ-
 νην θλίψιν. Δι' ὑπολογισμῶν κατακρίνεται ὅτι εἰς ὕψος 18 χιλιομέ-
 τρων, ἔθωκ ἢ πυκνότης τοῦ ἀέρος εἶνε δεκάκις ἐλάσσων τῆς ἐπὶ τῆς
 γῆνης ἐπιφανείας, ταχύτης 40 χιλιομέτρων παρέχει πίεσιν 675
 ἀτμοσφαιρῶν εἰς τὴν δὲ μὲν σίδηρος δύναται νὰ ἀνοήξῃ ὁ δὲ λίθος κα-
 ταθραύεται. Ὁ ὑπολογισμὸς οὗτος ἐβεβαιώθη ὑπὸ τῆς πείρας οἱ δὲ ἀ-
 ἐρόλιθοι ἀποκλειστικῶς σχεδὸν ἐκ σιδήρου συγκείμενοι ἀφικνοῦνται ἀ-
 κέραια, ἐνῶ οἱ ἥτιονα ερεθίστη ἔχοντες καταπίπτουσιν εἰς τεμάχια.

Τῇ 14 Ὀκτωβρίου τοῦ 1863 κατὰ τὴν τρίτην πρωϊνὴν ὥραν
 ὁ κύρ. Σμίτ (J. Smith), διευθυντῆς τοῦ ἀστεροσκοπείου Ἀθηῶν
 κατώρθωσε ν' ἀκολουθήσῃ διὰ τοῦ τηλεσκοπείου, λίαν ἀξιοσημειω-
 τὸν τινὰ βολίδα. Τὸ μετέωρον τοῦτο ἀνεφάνη ὡς διάπτων ἀστὴρ
 βραδυποροῦν μεταξὺ τῶν ἀστερισμῶν τοῦ Λαγοῦ καὶ τῆς Περι-
 στεράς. Ἡ βολὶς ὑπερέβη τὸν Σείριον κατὰ τὴν λαμπρότητα, ἔ-
 χουσα χροῖαν φωτεινοῦ ὄχρου. Διήλθε τὸν Ἡριδιανὸν πρὸς δυσμάς,
 διαχέουσα λάμψιν τοσοῦτον ἐκτακτον ὥστε πάντες οἱ ἀστέρες ἐξη-
 λείφθησαν ἢ πόλις δὲ, ἢ πεδιάς καὶ ἢ θάλασσα ἦσαν πυριφλε-
 γεῖς. Ἡ Ἀρόπολις καὶ ὁ Παρθενὸν ἐξέπεμπον χρώματα σκο-
 τεينوῦ φαιού ὑποπρασίνου, ἐπὶ τοῦ χρυσαίοντος πρασινοχρόου ἐμ-
 βαδοῦ τοῦ οὐρανοῦ. Κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην ὁ κύρ. Σμίτ πλη-
 σιάσας τὸν ὀρθοκλίμην εἰς τὸ τηλεσκοπίον ἠδυνήθη νὰ παρατη-
 ρῆσθαι τὸ μετέωρον ἐπὶ ἱκανὰ δευτερολέπτα καὶ νὰ βεβαιώσῃ τὰ
 περὶ τοῦ περιέργου τούτου φαινομένου. « Δὲν ἐδέλεπε τις πλέον
 ἐν μόνον φωτεινὸν σῶμα, ἀλλὰ δύο ἀπαστραπτούσας βολίδας
 χρώματος ὄχρου ὑποπρασίνου, ἐν σχήματι δύο ἐπιμεμημημένων
 σταγόνων ἢ μείζων προηγίτο καὶ ἐκάστη τούτων ἄφινεν ἴχνος
 ἐρυθρὸν μετ' κλάως ὠρισμένας ὄχρας. Τὰ δύο ταῦτα σώματα ἠκο-
 λουθοῦντο πρὸς τούτοις ὑπὸ ἄλλων φωτεινῶν σωμάτων, μικροτέ-
 ρων μὲν τῶ μεγέθει, ὁμοίον ὅμως κατὰ τὴν ὄψιν καὶ διεσπαρμένων
 ἀτάκτως δίκην σπινθήρων, ἐν τῇ οὐρᾷ τῶν βολίδων. Καθ' ἣν δὲ
 στιγμὴν ἐξηλείφθη, ἐφάνη διαίρεθῆν τὸ μετέωρον τοῦτο εἰς τέσ-
 σαρα ἢ πέντε τεμάχια χρώματος σκοτεινοῦ ἐρυθροῦ.

Οὕτως δὲ κρότος οὔτε κατὰ τὴν ἀφάνισιν αὐτοῦ οὔτε μετ' αὐ-
 τὴν ἠκούσθη. (ἐκ τοῦ Γαλλ. ὑπὸ Κ. Α.) (ἀκολουθεῖ).

Ο ΙΑΤΡΟΣ ΙΕΝΝΕΡΟΣ

Εὐγνωμότως ὀφειλομεν νὰ στοχαζώμεθα, ὅτι καὶ τῶν βαρυτέ-
 ρων δεινῶν, εἰς ὅσα ἡ ἀνθρωπότης ὑπόκειται, ὑπάρχει ἐλπίς θε-
 ραπείας. Νόσων ποτὲ ἀνιάτων βαθμῶδον ἀνεκαλύφθησαν τὰ κα-
 τὰλληλα ἱατρικὰ καὶ τινων, ὑφ' ὧν τὴν σήμερον μυριάδες πέμ-
 πονται κατ' ἔτος πρόωρα εἰς τὸν τάφον, δυνάμεθα νὰ ἐλπίζωμεν
 τὴν μετρίασιν ἢ καὶ τὴν παντελῆ πύσιν ἐκ τῆς προσόδου τῶν ἐπι-
 στημῶν. Ἐν ᾧ ἡ Εὐλογία ἀπόλλυε τὴν ἀνθρωπότητα ἀνὰ χι-
 λιᾶδας, ὑπῆρχον τὰ μέσα τοῦ νὰ κατασταθῇ ἀβλαβής· ἐνδεχό-
 μενον δὲ νὰ ἔχῃ οὕτω καὶ ὡς πρὸς ἄλλα δεινὰ, τῶν ὁποίων δὲν
 βλέπομεν πρὸς τὸ παρὸν μέσον τι θεραπείας.

Τὸν μέγιστον κατὰ τῆς ἀσθενείας θριάμβον χρεωστοῦμεν εἰς
 ἱατρὸν εἰδήμονα μὲν, ἀλλ' οὐχὶ ἐκ τῶν ἐπιστήμων, ὅστις κατώκει

ἐν ἡσυχίᾳ εἰς τὴν κώμην τῆς γενεσεῶς του Βέρκλειαν, 113 μί-
 λια ἀπέχουσαν τοῦ Λονδίνου. Ὁ Ἐδουάρδος Ἰέννερος, ὅστις πρῶ-
 τος μετεχειρίσθη τὸ βούβρον εἰς ἀπάντησιν τῶν φθοροποιῶν ἀπο-
 τελεσματῶν τῆς Εὐλογίας, κατήγετο ἀπὸ παλαιᾶν, ἀξιοσεβαστον
 καὶ πλουσίαν οἰκογένειαν τῆς Ἀγγλίας. Νεώτατος ἀκόμη, εἶδειζε
 μεγίστην κλίσιν πρὸς τὴν Φυσικὴν Ἱστορίαν ἐν ᾧ δ' ἐμαθήτευσ παρά
 τινι χειροῦργῳ εἰς κώμην πλησίον τῆς πόλεως Βρίστολ, ἤκουσε
 μιᾶ τῶν ἡμερῶν παρὰ νεάνιδος χωρικῆς, ἥτις ἐνησχολεῖτο εἰς

Γαλακτοπωλεῖον ὡς
 ἀμέλγουσα, τὴν πα-
 ρατήρησιν ὅτι δὲν ἐ-
 φοβεῖτο τὰς καθολι-
 κὰς εὐλογίας, διότι
 εἶχεν ἐκβάλει τὰς ἀ-
 γελαδινὰς. Ὁ λόγος
 οὗτος ἔκμαθε βαθεῖαν
 ἐντύπωσιν εἰς τὸ πνεῦ-
 μα τοῦ Ἰέννερου, καὶ
 ἦτο μία τῶν συνέγ-
 γους αἰτιῶν, αἰτίνας
 παρεκίνησαν αὐτὸν νὰ
 σπουδάζῃ τὴν φύσιν
 τῆς εἰρημένης νόσου.
 Εἰς τὸ εἰκοστὸν πρῶ-
 τον ἔτος τῆς ἡλικίας
 του ἐπεσκέσθη τὸ
 Λονδίνον καὶ συγ-
 κατήχησε δύο ἔτη
 μετὰ τινος τῶν ἐπι-
 στήμων ἱατροδιδασκά-
 λων, ὅστις καὶ διέ-
 μιaine στενὸς φίλος
 του διὰ βίου. Ἐν τῷ
 διαστήματι δὲ τούτῳ
 προσεφέρθησαν εἰς
 αὐτὸν τρεῖς ἀξιόλο-
 γοὶ θέσεις—μία, νὰ
 συνοδεύσῃ τὴν δευ-
 τέρην ἐκστρατεῖαν τοῦ
 μεγάλου Θαλασσοπό-
 ρου Κούκ ὡς φυσιο-
 δότης ἄλλη, νὰ ὑ-
 πάγῃ εἰς τὰς Ἰνδίας
 καὶ νὰ λάβῃ ἐκεῖ ὑ-
 πούργημα ἐπιτερεδέ-
 στατον καὶ τρίτη, νὰ
 συστήσῃ ἐν Λονδίῳ
 σχολεῖον τῆς Φυσικῆς
 Ἱστορίας, συμπερι-
 λαμβανομένης καὶ
 τῆς ἱατρικῆς. Ἀλλ' οὐδετέραν τούτων ἐδέχθη, προτιμήσας νὰ με-
 τέρχηται τὸ ἐπαγγελεῖα του ἐν ἡσυχίᾳ εἰς τὴν πᾶτριον κώμην
 του καὶ ν' ἀπολαύῃ τὰς τερπνὰς τῆς ἀγροτικῆς ζωῆς μάλλον ἢ
 ν' ἀγωνίζηται ὑπὲρ τοῦ πλοῦτου ἢ τῆς εἰρήμης ἐν δραστηριωτέρα
 θέσει. Πιθανὸν δὲ καὶ ὅτι κατεγίνετο ἤδη εἰς τὸν βουπυεμβολι-
 σμόν, καὶ ὅτι ἀσπερῆς τις ἐλπίς τῆς μελλούσης ἀνακαλύψεως ἔκα-
 μεν αὐτὸν νὰ μείνῃ ἔπου ἤθελε δυνήθῃ νὰ ἐπεξεργασθῇ τὰς ἰδέας
 του.

Ἐδουάρδος Ἰέννερος, ὁ ἀνακαλύψας τὸν Βουπυεμβολισμόν,
 γεννηθεὶς Μάϊον 1749, ἀποθανὼν Φεβρουάριον 1823.

Εἰς τὸ διάστημα τῶν ὀλίγων ὥρῶν, καθ' ἃς ἐσχόλαζεν ἀπὸ τὰ
 δραστήρια ἱατρικὰ του καθήκοντα, ἐχαίρετο τὴν συναναστροφὴν
 τῶν φίλων του, τὴν μουσικὴν καὶ τὰ ἐκδιδόμενα νέα φιλολογικὰ
 πονήματα ἢ δὲ Φυσικὴ Ἱστορία καὶ ἡ Γεωλογία ἐπιόκιλλον καὶ
 ἐλάφρυνον τὰ καθημερινὰ χρέη του. Διατριβή, ἐν ᾗ περιέγραφε
 τὰς ἐξῆς τοῦ κόκκυρος ἐκ πολυετοῦς παρατηρήσεως, ἠξίωσαν
 αὐτὸν τῆς τιμῆς τοῦ νὰ ἐκλεχθῇ ἑταῖρος τῆς Βασιλικῆς Ἐται-
 ρείας. Συνεισέφερε δὲ πολλάκις ἄρθρα πολῦτιμα καὶ εἰς τὰς δύο

ἱατρικὰς ἑταιρείας,
 τῶν ὁποίων ἦτο μέ-
 λος· εἰς τὰς συνε-
 λευσεῖς μίᾳς τῶν ἑ-
 ταιρειῶν τούτων λέ-
 γεται ὅτι πολλάκις ἀ-
 νέφερε τὴν ὑπόθεσιν
 τῆς βορείου Εὐλογίας
 καὶ τόσον ἠγάπα νὰ
 ἐκτείνηται περὶ αὐ-
 τῆς, ὥστε οἱ συνά-
 δεφοὶ του, ἀτεῖζό-
 μενοι, ἐνομοθέτησαν
 κανεῖς νὰ μὴ συγγω-
 ρῆται εἰς τὸ ἐξῆς νὰ
 λαλῇ πλέον περὶ τοῦ
 ἀντικειμένου τούτου
 —ὀλίγον προβλέ-
 ποντες πόση ὠφέλεια
 εἰς τὴν ἀνθρωπότη-
 τα καὶ πόση ἀγα-
 λίας καὶ δόξα εἰς
 τὸν Ἰέννερον ἐμελλ-
 λον νὰ προκύψωσιν ἐκ
 τῆς συνεχοῦς αὐτοῦ
 μελέτης περὶ τοῦ κα-
 τ' αὐτοῦ ἀσημάντου
 φαινομένου.

Ἐπομεν ἤδη ἐκ
 ποίας περιστάσεως ἔ-
 λαβεν ἀφορμὴν ὁ Ἰ-
 έννερος νὰ σκεφθῇ
 πρῶτον περὶ τῆς βο-
 ρείου Εὐλογίας. Τὸ
 ἐξάνθημα τοῦτο γεν-
 νᾶται ἐπὶ τῆς θηλῆς
 τοῦ ζώου, ὅθεν κολ-
 λῶσιν αὐτὸ οἱ ἀμέλ-
 γοντες. Ὅμοια δὲ
 φουαλίδες ἐγείρονται
 εἰς μέρη τοῦ σώμα-
 τος, καὶ μέτριος πυ-

ρετὸς ἀκολουθεῖ, ἀλλὰ μετ' ὀλίγας ἡμέρας παρέρχονται τὰ συμπτώ-
 ματα ταῦτα καὶ διὰ τῆς μικρᾶς ταύτης ἀταξίας τοῦ γενικοῦ συστή-
 ματος ἡ Εὐλογία καθίσταται ἀβλαβής· τὸ προφυλακτικὸν τοῦτο ἐν-
 νοοῦσαν οἱ ἀναφερθέντες λόγοι τῆς χωρικῆς. Ἦτο δὲ ὄχι ἄγνωστον
 εἰς τοὺς ἱατροὺς· ἀλλὰ νὰ εἰσαξῶσι τὸ πῶν ἠθνηνόμενον ζῶον διὰ
 τεχνητῶν μέσων εἰς τὸ ἀνθρώπινον σῶμα ἦτο νεωτερισμός, δυσκό-
 λως χωρῶν εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτῶν, καὶ κατὰ συνέπειαν ἢ πρότα-
 σις τοῦ Ἰέννερου πολλάκις διήγειρε χλευασμὸν καὶ περιφρόνησιν.

Τὴν 14ην Μαΐου 1796, ἠμβόλισε πρῶτον καὶ δὲ τινὰ εἰς τὸν βραχίονα ἀπὸ ἐξανθήματα ἐπὶ τῆς χειρὸς νεάνιδος, ἣτις εἶχε κολληθεῖν αὐτὰ ἐκ μιᾶς τῶν ἀγελαδῶν τοῦ κυρίου τῆς. Μετ' οὐ πολὺ ἐφάνησαν τὰ συμπτώματα τῆς νόσου, ἀλλὰ τὸσον ἐλαφρὰ καὶ αἰσία, ὅσον ἦτο δυνατόν νὰ ἐπιθυμήσῃ τις. Τὴν 1ην Ἰουλίου ὁ παῖς ἐνωφθαλμίσθη μὲ τὰς καθολικὰς Εὐλογίας· ἀλλὰ τὸ πῦον, τὸ ἄλλοτε τὸσον συνεχῶς θανατηφόρον, ἦτον ὁ πρῶτος θρίαμβος τοῦ Ἰεννέρου. ἤρχισεν ἔπειτα σειρὰν ταυτοειδῶν πειραμάτων, καὶ τὸν ἰουνιον τοῦ 1798 ἐξέδωσε τὸ πρῶτον αὐτοῦ ἀπόμνημα περὶ τῶν Αἰτιῶν καὶ Ἀποτελεσμάτων τῶν Εὐλογιῶν τῆς Δαμιάλεως) γεγραμμένον μετὰ πολλῆς μετριοφροσύνης καὶ φιλοκαλίας. Ἐνα τῶν ἰδίων αὐτοῦ υἱῶν εἶχεν ἤδη βουπυεμβολίσει. Προώδευε δὲ τὸσον ταχέως ἡ καινὴ αὕτη μέθοδος, ὅσον συνήθως οἱ τοιοῦτοι νεωτερισμοί. Τὸ θέρος τοῦ 1799 ὑπεγράφη δὴλωσις ὑπὸ 73 ἐκ τῶν ἐξοχωτέρων ἱατρῶν τοῦ Λονδίνου, πρὸς μαρτυρίαν τῆς ἀσφαλείας καὶ δραστηριότητος τῆς. Ἐν ἔτει 1802 διωρίσθη παρὰ τῆς Κυβερνήσεως ἐπιτροπὴ, νὰ ἐρευνήσῃ τὴν ἀξίαν τοῦ Βουπυεμβολισμοῦ, καὶ κατὰ σύστασιν αὐτῆς ἐφήρτισεν ἡ βουλή δωρὸν εἰς τὸν Ἰέννερν ἀπὸ 10,000 Λίτρας Στερλίνας. Εἰς τούτῳ προσέθηκε δεῦτερον, ἐν ἔτει 1807, ἀπὸ 20,000 Λίτρας Στερλίνας, ἐξηκολούθει δὲ ὁ φιλόανθρωπος ἱατρὸς νὰ κατοικήῃ ἐν Βερκλεϊκ ἀπολαύων τὸ σέβας καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην παντὸς πεπολιτισμένου λαοῦ, μέχρις οὗ ἐτελεύτησε τὸν βίον ἐν ἔτει 1823.

Η ΟΜΙΧΑΗ

ἡ ἡ παιδική μου ἡλικία.

«Οὐ πᾶν τὸ λάμπον ἐστὶ καὶ χρυσίον».

Ἐψηλά ἐπὶ τοῦ ὄρου, θερινὴν τινα προῖαν,
Χρυσεὺν νέφος μοὶ ἐφάνη χύνον λάμπιν ἑξαισίαν,
ἔχον λαμπιρῶν τὴν ὕψιν, κάλλος γοητευτικόν.

Μὲ ἐνεθάρον ἡ νεύτης, μὲ ὠθρῆσεν ἡ φαντασίαν
Τί ναι ν' ἀναθῶ τὸ ὄρος;— Μισὴ ὥρα ἦ καὶ μία.
ὦ, ἂν ἐφθανα τὸ νέφος!! Πῶς θὰ ἦτο θελατικόν!

Εἰς τοῦ φίλου μου τὸν οἶον ἔδραμον μὲ εὐθυμίαν
Καὶ τὸν ἔλαθον συνάμα νὰ τὸν ἔχω συνοδίαν
Καὶ κρατούμενοι κ' οἱ δύο φθάσαμεν εἰς τὸ βουνόν.

Ἢ ὁδός, ἦτις τὸ πρῶτον μᾶς ἐφαίνετο εὐθεΐα,
Ἐγμῆν ἀπὸ ἀκάνθας, ἦν τὰ μάλιστα τραγεῖα,
κ' ἐβριθεν ἐξ ἀποτόμων λίθων, βράχων καὶ κορημῶν.

Αἰφνης μεταξὺ τῶν βράχων! δύο παῖδες ἀφειμένῳ
Ἐν τῷ μέσῳ τῶν τριβόλων! ἔμφοβοι καὶ τρομασμένοι,
Κεκμηκότες ποῦ νὰ ἴδωμεν πρὸς καιρὸν ν' ἀναπαυθοῖν;

Ἐὰν στρέψωμεν ε' τὰ ὀπίσω, ἦτον ὄνειδος κ' αἰσχύνῃ
Ἐὰν δ' αἰθὴς προχωρήσωμεν, ἦτο πότος καὶ ὀδύνη
Ἐμπρός, ἔκραζαν κ' οἱ δύο, καὶ πρὸς τί νὰ φοβηθοῖν;

Τὸ προτέρημα τοῦτ' ἔχει πᾶσα Ἑλληνος καρδίαν
Εἰς τοιαύτας περιστάσεις, βαίνει, κράζει, μὴ δεῖλια...
Μετὰ πόνων δ' οὐκ ὀλίγων, φθάσαμεν τὴν κορυφήν.

Πῶν εἰς πόσῃν, φαντασθῆτε, ἤλθομεν τὴν ἀθυμίαν
Καὶ κατήφειαν καὶ θλίψιν καὶ φρικτὴν μελαγχολίαν,
Ἐντὶ νέφους χρυσωμένου ν' ἀπολαύσωμεν ἀγῆν.

Πυκνοτάτην μίαν ὀμίχλην εἰς τὰ περίξ κεχρυσωμένην
Ἦύραμεν ἐκεῖ ἐπάνω πανταχόσε ἑξαπλωμένην,
ποῦ ἐμποδίζε τὰ κάτω ἵνα βλέπωμεν καλῶς.

Δὲν ἐφαίνοντο δὲ πλέον οὔτ' αἱ γλοεραὶ κοιλάδες
οὔτε αἱ τεργναὶ ἐκείναι καὶ εὐώδεις πεδιάδες
Πάντα ἦσαν καλυμμένα ὡς μὲ πέπλ' ἀπατηλῶς...

Κατεβήκαμεν τοῦ ὄρου ἐμπλεοὶ μελαγχολίας...
Κ' ἔκτοτε εἰς τῆς καρδίας πλέον τὰς ἐπιρροεΐας
Κωφοὶ φράσσομεν τὰ ὦτα, παρακονοῦντες αὐτήν.

Οὐτ' οἱ σίχοι ἀποβλέπον εἰς τὴν γενεάν τὴν νέαν,
Τὴν ἀφίνουσαν τὴν πρώτην τὴν Ἑλλάδα, τὴν ἀρχαίαν.
Καὶ τοῦ φραγκισμοῦ (*) διαβαίνον ὁδὸν νόθον καὶ πλασῆν.

(*) Ὁ φραγκισμὸς εἶνε ἠθικὴ τις ἀσθένεια, χείρων τῆς χολέρας καὶ τῶν εὐλογιῶν, ἣτις, ἀπαξ εἰσελθοῦσα ἐν τινὶ τόπῳ ἢ χώρᾳ ἢ οἴκῳ, καταστρέφει ἠθικῶς καὶ ὕλικῶς τοὺς πολίτας, πρόξενος τῆς γενικῆς καχεξίας καὶ δυσμοιρίας γινόμενῃ. Αὕτη δ' ἐστὶν ἡ ρίζα πάντων τῶν δεινῶν, ὅσα ἐπέρχονται τῇ ἀνθρωπότητι. Εἶνε δὲ οὗτος πιθηκώδης καὶ ξενικὴ ἀπομίμησις, μετ' ἀπωλείας τῆς ἡμετέρας ἀπλότητος, ἀργότητος, τῶν ἠθῶν ἡμῶν καὶ τοῦ ἑλληνισμοῦ. Διαφέρει δὲ τοῦ λεγομένου Εὐρωπαισμοῦ, διότι ὁ Εὐρωπαϊσμός τείνει εἰς τὴν ἐξ Ἑuropῆς μετακένωσιν παντὸς καλοῦ, ἀποβλέπωντος πρὸς ἐπαύξηνσιν καὶ προαγωγὴν τῆς βιομηχανίας καὶ τοῦ ἐμπορίου, τῶν τεχνῶν τε καὶ τῶν ἐπιστημῶν.

Ἀφοῦτο, κύριοί μου, ὁ κηπουρὸς ἀρῆκε τὴν ἀπλότητα τῶν ἠθῶν αὐτοῦ καὶ ἐδέχθη ἐντὸς τοῦ οἴκου αὐτοῦ τὸν φραγκισμὸν τοῦτον, ἦτοι τὴν φραγκικὴν ἐπιπολαιότητα τὴν καὶ κοινῶς μὸδαν λεγομένην, αἱ σωματικαὶ αὐτοῦ δυνάμεις ἐξέλειψαν, αἱ ἀποθήκαι αὐτοῦ ἐμειναν κεναί, αἱ ἀσθενεῖαι τὸν ἐπισκέπτονται συνεχέστερον καὶ ἀδυνατεῖ νὰ φέρῃ τὴν μίαν ἀρχὴν μὲ τὴν ἄλλην, κατὰ τὸ δὴ λεγόμενον. Ἀφοῦτο ὁ τεχνίτης εἰσήζε τὸν φραγκισμὸν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, οὔτε ἡ τέχνη αὐτοῦ δύναται νὰ τὸν θρέψῃ καὶ τὰ κερφαίκα αὐτοῦ βαθμῶδὸν ἀπορροφῶνται καὶ μένει ἐνδεής. Ἀφοῦτο τὰ σχολεῖα ἡμῶν ἤρχισαν νὰ προβάλωσιν ἄλλα φράγκα, ἢ ἐξ αὐτῶν ἐξερχόμενη νεολογία περιρροεῖ πᾶν τὸ σεμνὸν καὶ θεῖον, ὁ νόμιμος γάμος εἰς οὐδὲν λογίζεται παρ' αὐτῆς, ἡ κακοήθεια ἐξέταται τοὺς πλοκάμους αὐτῆς καὶ γενικὴ καχεξία καὶ δυσμοιρία κατέλαβε τὰ πάντα.—Ἄλλὰ περὶ τούτων γράψω ἡμῖν ἄλλοτε ἐν ἐκτάσει.—Ἦδη δὲ παρακλῶ ὑμᾶς νὰ ὑψώσῃτε πρῶτοι ὑμεῖς διὰ τοῦ Μέντορος φωνῆν καὶ νὰ ἐπιστήσῃτε τὴν προσοχὴν τοῦ δημοσίου περὶ τῆς λαοφθορίας καὶ ματαμηχανίας ταύτης ἠθικῆς νόσου, ἣτις, ἀφοῦ ἐμίανε σχεδὸν τὴν μεγαλοπόλιν Σμύρνην, ἤρχισεν νὰ εἰσερχεῖται Ἀθηναίως καὶ εἰς τὰς περίξ τῆς Ἀνατολῆς πόλεις, τὰς ὅποιαις ἐντὸς ὀλίγου θὰ πλημμυρήσῃ πάσαι, ἀνὸς προύχοντες καὶ οἱ κατὰ τόπους σύλλογοι δὲν θέσωσιν ἔρι φραγκισμὸν εἰς αὐτήν, τῶν ἢ καταστρέψῃ πάντας.

N. N.

ΤΕΧΝΗΤΑΙ ΒΡΟΧΑΙ.

Πολὺς γίνεται λόγος ἐν Ἀμερικῇ περὶ τινος ἐφευρέσεως τοῦ κ. Ἐδουάρδου Πόβερ, μηχανικοῦ ἐν Σικάγῳ. Ὁ κ. Πόβερ ζητεῖ παρὰ τοῦ συνεδρίου τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τὰ ἀναγκαῖα βοηθήματα ὅπως προέβη εἰς πειράματα τῆς μεθόδου αὐτοῦ πρὸς ταχυντὴν παραγωγὴν τῆς βροχῆς. Πρὸς τούτῳ ζητεῖ διακρίσει τιηλεβόλα, τριακοντα χιλιάδας λίτρας πυρίτιδος, πρὸς δὲ μίαν ἠλεκτρικὴν κανονιστοειδίαν καὶ ἄλλας τινὰς μηχανάς, ὅσων νὰ ἦνε δυνατόν ὅπως πάντα τὰ τηλεβόλα ἐκρηγνῶνται ταυτοχρόνως.

Πρὸς ὑποστήριξιν τῆς θεωρίας αὐτοῦ, δι' ἣς προσπαθεῖ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἡ βροχὴ δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ διὰ τῶν τηλεβόλων, καταριθμῆ ἐν μακρῷ καταλόγῳ πάσαι τὰς μάχας, (ἐν αἷς συμπεριλαμβάνονται αἱ κατὰ τὸν ἐμφύλιον τῆς Ἀμερικῆς πόλεμον γενόμεναι διάφοροι σπουδαῖαι συμπλοκαί), ὧν ἐκάστην, ὡς διαβεβαίω ὁ κ. Πόβερ, παρεκλούθησεν ἀφθονωτάτη βροχὴ. Ἀναφέρων δὲ πρὸς τούτους καὶ τὸν μεξικανικὸν πόλεμον, ὡς καὶ τοὺς τούτους εὐρωπαϊκοὺς πολέμους, ὧν τὰς μάχας διεδέξαντο ραγδαῖοι ὑετοί, συμπεραίνει ὅτι τὸ ζήτημα ἂν ἰσχυροὶ κανονισμοὶ δύνανται νὰ προκαλέσωσιν ὑετούς, ἔχει τοιαύτην ἐπιστημονικὴν σπουδαιότητα, ὥστε ἡ κυβέρνησις ὀρεῖται ἀδιστακτικῶς νὰ παράσῃ τὰ μέσα τῶν ἀναγκαιῶν πρὸς λύσιν τοῦ ζητήματος τούτου πειραμάτων.

Ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἑλλάδος.

Κατὰ τὴν τελευταίαν ἀπογραφὴν τῶν κατοίκων τοῦ 1870 ὁ πληθυσμὸς τοῦ ἑλληνικοῦ βασιλείου ἀνέρχεται εἰς 1,457,894 κατοίκους, ἐξ ὧν 754,178 ἦσαν ἄρρενες καὶ 703,716 θήλειαι. Ὁ πληθυσμὸς αὐτὸς παραβαλλόμενος πρὸς τὸν πρὸ δεκαετίας παρρουσιάζει αὐξήσιν 132,515 ψυχῶν, ἦτοι αὐξήσιν ἐτησίαν 13,241 ἢ 1 ἐπὶ 100 ἀτόμων. Ἡ Πελοπόννησος, ἔχει 618,881 κατοίκους, ἡ Στερεὰ 356,865, ἡ Ἐπτανήσος 229,515, αἱ Κυκλάδες νῆσοι 123,299, ἡ Εὐβοία καὶ λοιπαὶ νῆσοι 108,565.

Ἐκ τῶν 13 νομῶν τὸν μεγαλύτερον πληθυσμὸν ἔχει ὁ τῆς Ἀχαΐας καὶ Ἡλίδος 149,561· τὸν δὲ κατώτερον ὁ νομὸς τῆς Ζακύνθου, ἔχων 44,587 ψυχάς.

Ἐκ τῶν 51 ἐπαρχιῶν τὸν μεγαλύτερον πληθυσμὸν ἔχει ἡ ἐπαρχία Ἀττικῆς (76,919) καὶ τὸν μικρότερον ἡ τῶν Παξῶν (3,582).

Ἐκ τῶν 351 δήμων ὁ δήμος Ἀθηναίων ἔχει τὸν ἀνώτερον πληθυσμὸν (48,107), τὸν δὲ κατώτερον ὁ δήμος Μινώας τῆς Ναυπλίας (317). Ὁ ὅλικος ἀριθμὸς τῶν ἐν Ἑλλάδι οἰκογενειῶν ἀνέρχεται εἰς 327,809 κατοικούσας 312,516 οἰκοδομάς. Ὅθεν ἐκάστη οἰκογένεια ἀποτελεῖται ἐξ ἀτόμων 4,38.

Ὁ πληθυσμὸς αὐτὸς διακρίεται εἰς ἐργάτους 474,148, εἰς 844,647 ἀγάμους καὶ εἰς 10,719 ἐν χρεΐξ.

Αἱ Ἀθῆναι ἔχουν πληθυσμὸν 44,510· ἡ Λαμία 4,873· τὸ Μεσολόγγιον 5,714· ἡ Χαλκίς 6,447· τὸ Ναύπλιον 3,958· αἱ Καλάμαι 6,327· ἡ Σπάρτη 2,699· ἡ Τριπολις 7,020· αἱ Πάτραι 19,641· ἡ Ερμούπολις 20,276· ἡ Κέρκυρα 15,452· τὸ Ἄργος-στῆλιον 8,106· ἡ Ζάκυνθος 17,516

Σίβυλλα ἡ Ἐρυθρία περιλαμβάνει τὸ ὄνομα Ἰησοῦς ἐν τῇ ἀκροστιγίδι τῶν παρόντων περὶ Κρίσεως στίχων.

Ἰδρώσει δὲ χθῶν, κρίσεως σημεῖον ὅτ' ἐσται.
Ἦξει δ' οὐρανὸθεν βασιλεὺς αἰῶσιν ὁ μέλλων
Σάρκα παρῶν πᾶσαν κρῖναι καὶ κόσμον καὶ ἄπαντα.
Ὅψονται δὲ Θεὸν μέροτες πιστοὶ ἄπιστοι,
Ἐπιστον μετὰ τῶν ἀγίων, ἐπὶ τέσμα χρόνιοι,
Σαρκόφορος, ψυχὰς δ' ἀνδρῶν ἐπὶ βήματος κρῖνει.

Σίβυλλα ἡ Κυμνία περιλαμβάνει ἐνταῦθα τὸν ἀριθμὸν τοῦ ὀνόματος Ἰησοῦς.

Δὴ τότε καὶ μέγαλοιο Θεοῦ παῖς ἀνθρώποισι
Ἦξει σαρκόφορος, θνητοῖς ὁμοιούμενος ἐν γῆ.
Τέσσαρα φωνήεντα φέρει, τὰ δ' ἄφωνα δὲ αὐτῷ,
Λισσῶν ἀγγέλων, ἀριθμὸς δὲ ὄλων ἐξονομήνω
Ὅκτὼ γὰρ μονάδας, τοσσὰς δεκάδας ἐπὶ τούτους,
Ἦδ' ἑκατοντάδας ὀκτώ, ἀπιστοτέροις ἀνθρώποισι,
Ὅνομα δηλώσει, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ σῆσι νόησον.

Ι	10
Η	8
Σ	200
Ο	70
Υ	400
Ξ	200

888

Χρησμός τοῦ Ἀπόλλωνος δοθεὶς ἐν Δελφοῖς περὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

«Εἷς με βιάζεται οὐράνιον φῶς, καὶ ὁ παθὼν Θεὸς ἐστὶ, καὶ οὐ θεότης ἐπαθεν αὐτῇ ἄμφω γὰρ βροττώσῳ καὶ ἄβροτος αὐτὸς Θεός, ἦδη καὶ ἀνὴρ πάντα φέρων παρὰ Πατρός ἔχων τε τῆς Μητρὸς ἅπαντα Πατρός μὲν ἔχων ζῶων ἄλλαι, Μητρὸς δὲ θνητῆς σταυρόν, τάρον, ὕδριν ἀνοήτου καὶ ἀπὸ βλεφάρων ποτεχευᾶ τὰ δάκρυα θερμά, ὁ πέντε χιλιάδας ἐκ πέντε πυρῶν κορέσας· τὸ γὰρ θέλειν ἄβροτος ἄλλαι· Χριστὸς δὲ ἑμὸς Θεὸς ἐστὶν ἐν ξύλῳ ὡς ταυθεὶς θάνεν ὡς ἐκ ταφῆς εἰς πολλῶν ἑλκῶν.»

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΘΕΑΤΡΟΝ (*).

Ὁ ὑπὲρ τοῦ ἑλληνισμοῦ γενναίως καὶ ἀρτικοκερδῶς ἐργαζόμενος κ. Ι. Ναχαμούλης (Κερκυραῖος, Ἰσραηλίτης τὸ θρησκεῖμα) ἐδημοσίευσεν ὑπὸ τὴν ἀνωθι ἐπιγραφὴν σειρὰν 7—8 φυλλαδίων, περιεχόντων ἀνὰ ἓν δρᾶμα εἴτε πρωτότυπον εἴτε μεθαρρηγνευμένον εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐκ τῶν δοκιμωτέρων πηγῶν, τὸ τελευταῖον φυλλαδίον περιέχει τὸν Φιλάρηρον τοῦ Μολιέρου. Ἐκαστον τῶν φυλλαδίων τούτων συγκείμενον ἐκ Σελίδων 64, τιμᾶται λεπτῶν 50. Τὸ ἔργον τοῦ φιλομουσοῦ κ. Ναχαμούλη εἶνε ἀξίον ὑποστηρίξεως, καθ' ὅσον μάλιστα δι' αὐτοῦ γίνονται πρῶτον ἦδη γνωστὰ εἰς τοὺς Ἑλληνας πολλὰ τῶν ἀριστουργημάτων τῆς γαλλικῆς καὶ ἰταλικῆς δραματογραφίας.

(*) Ἰδε καὶ τομ. Β'. σελ. 328.

Λύσεις.

Του 3ου λογογρίφου.

« Η Μήλος κείται ἀντικρὺ τῆς Κρήτης ».

Ὑπὸ τῶν κυρίων Θ. Α. Βέρα, Ἀλεξάνδρου Παπαδάκη, Μιχαὴλ Γ. Καλλιγέρη, ἑνὸς μέλους τοῦ Ἑλικῶνος (ἐκ Σμύρνης), Γ. Βλασιάδου (ἐκ Τσομπανησιᾶς), Μιχ. Ι. Βαφειάδου (ἐκ Μαγνησίας), Ἰωάννου Δ. Μανώλη καὶ Θεοδώρου Μεσκοπούλου (ἐκ Κ)πόλεως).

Τοῦ ἐν σελ. 128 προβλήματος.
1872 (*).

Ὑπὸ τῆς κυρίας Ἀγλαίας Βέρα καὶ τῶν κυρίων Ἀλ. Παπαδάκη (ἐκ Σμύρνης), Μιχ. Ι. Βαφειάδου (ἐκ Μαγνησίας), Νικηφόρου Ἱερομονάχου Συμαίου (ἐφημερίου Μενεμένης), Ι. Δ. Μανώλη Πέτρου Παλαιολόγου καὶ Μ. Κοντοκαληνοῦ (ἐκ Κ)πόλεως).

Του 4ου αἰνίγματος.

Ἀριστόδημος. Ἄρτος.—Μηρός.—Ἀρης.—Μάϊος.—Ἰδη.—Ρίς.—Ρόδος.—Ἰα.—Ἀριστος.—Ἀσία.—Δημός.—Μαρία.—Ὅρος.—Μήτηρ.—Ἡρα.—Τρία.—Ἰστός.—Τροία.

Ὑπὸ τῶν κ. κ. Θ. Α. Βέρα, Ἀλ. Παπαδάκη, Μιχ. Γ. Καλλιγέρη, ἑνὸς μέλους τοῦ Ἑλικῶνος καὶ Κίμωνος Ι. Παλαιολόγου (ἐκ Σμύρνης), Θεοδ. Κυριακίδου Ι. Δ. Μανώλη καὶ Θεοδώρου Μεσκοπούλου (ἐκ Κωνσταντινουπόλεως), Γ. Βλασιάδου (ἐκ Τσομπανησιᾶς), Κωνσ. Παρασκευᾶ Ἰατροῦ, καὶ Μιχ. Ι. Βαφειάδου (ἐκ Μαγνησίας), Ἀλκιβιάδου Ἀγγελόγλου καὶ Ι. Ν. Ἰωαννίδου (ἐκ Παγόντα Σάμου), Νικηφόρου Ἱερομονάχου Συμαίου (ἐφημερίου Μενεμένης), Ἀνδρ. Φ. Μομφεράτου (ἐκ Κερκύρας), Λουκᾶ Παϊσίου (ἐκ Κύπρου) καὶ Σ. Γ. Ἀστεριάδου (ἐκ Θεσσαλονίκης).

(*) Ὁ 1872 διαίρεται διὰ 20 ἀρ. τῶν ἐξῆς: 2. 3. 4. 6. 8. 9. 12. 18. 24. 36. 52. 78. 104. 156. 208. 234. 312. 468. 624. 936.

Του 5ου γρίφου.

« Μίσος δὲν ἐμφίλοχωρεῖ εἰς εὐγενῆ καρδίαν. »

Ὑπὸ Ι. Ν. Ἰωαννίδου, Ἀλκιβιάδου Ἀγγελόγλου (ἐκ Παγόντα Σάμου), καὶ Πέτρου Παλαιολόγου (ἐκ Κ)πόλεως).

Λογογρίφος 4ος.

Ὑφ η λεία δεναὶ γένη θεὶ Δία τ' ἄς Δι' εὐ θ' ἄρμενα ς' κὰρ Δίας.

Πρόβλημα.

Γυνὴ ἐρτάζουσα 25ην φορὰν τὰ γενεθλιά της καὶ ἐρωτηθεῖσα πόσων ἐτῶν ἦτο ὁ υἱὸς της, ἀπεκρίθη ἑβδομηκοντούτης. Πόσων ἐτῶν ἦτο ἡ γυνὴ ὅτε ἐγέννησε τὸν ἥδη ἑβδομηκοντούτη υἱὸν της
Γ. Κ. Υ.

Αἴνιγμα 5ον.

Πρὸς σύστασίν μου τέσσαρα ἀπλᾶ στοιχεῖα ἔχω,
Ἐκαστον δὲ στοιχεῖόν μου ὡς ἀρχικὸν παρέχω
Σ' τὰ τέσσαρα καὶ πρῶτιστα τῆς οἰκουμένης μέρη.
Καὶ πᾶς θνήτ' ὡς στοιχεῖά του τὰ ἰδικά μου φέρει.
Κ. Π. Υ.

Αἴνιγμα 6ον.

Δυστυχῆς μένω ς' τὸν κόσμον αἰωνίως τεθλιμμένη.
Ἄλλ' ἄντις μὲ λυπηθῆ
Κ' ἡ κεφαλὴ μ' ἀφαιρεθῆ,
Εἰς τὸν Ὀλυμπον θὰ τρέξω. Ὁ Θεὸς μὲ περιμένει.
Θ. Α. Βέρας.

Γρίφος 6ος.

δο Η

Φ Ε Τ
Α Ν Σ

τ ογ

ς

τ

Ἀριστείδης

υ ρ :

ντ ὄντων

Φίλος. Βυρσοβενίτης

Τῶ πρώτῳ πέμψοντι τὴν λύσιν δωρεῖται τὸ δῶμα ὁ « Βελισάριος ».

Ὑπὸ Ι. Δ. Μανώλη.